

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ
ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

Давидюк Андрій Миколайович

УДК 342.9

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У
СФЕРІ ВИЯВЛЕННЯ, РОЗШУКУ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ,
ОДЕРЖАНИМИ ВІД КОРУПЦІЙНИХ ТА ІНШИХ ЗЛОЧИНІВ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне

джерело _____

Науковий керівник

Гречанюк Сергій Костянтинович, доктор
юридичних наук, професор

Київ 2020

АНОТАЦІЇ

Давидюк А.М. Правове забезпечення публічного адміністрування у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів- Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. -- Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ, 2020; Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2020.

Дисертація є однією із перших самостійних комплексних робіт, у якій на науково-практичному рівні досліджені питання правового забезпечення виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Мета дослідження полягає у науковій розробці питань правового забезпечення публічного адміністрування у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, а також з'ясування сутності, змісту, напрямків реалізації інституційного механізму виявлення, розшуку та управління арештованими активами через діяльність АРМА, й формування на цій основі рекомендації теоретико-правового, методологічного характеру.

У роботі проаналізовано поняття, зміст та особливості реалізації функцій АРМА, а саме, виявлення, розшуку та управління (менеджмент) активами; розкрито міжнародний досвід та вітчизняну практику публічного менеджменту арештованими активами; з'ясовано види та напрямки комунікативного потенціалу (взаємодії) АРМА в контексті ефективної реалізації функцій; розкрито поняття, зміст та види принципів публічного адміністрування арештованими активами; визначено особливості інформаційного забезпечення інституційної та функціональної

діяльності АРМА; встановлено проблеми та запропоновано напрямки удосконалення правового забезпечення прозорості АРМА.

У роботі публічне адміністрування арештованими активами визначено як частину правової політики держави, реалізацію якої забезпечує АРМА шляхом провадження функцій виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, а також необґрунтованими активами (у справах за позовами про визнання активів необґрунтованими та стягненням їх у дохід держави) з метою забезпечення конституційних прав власників активів та публічних інтересів держави із ліквідації корупційних наслідків.

Запропоновано класифікацію принципів (засади) діяльності АРМА виходячи з функцій: (1) виявлення, розшуку активів: законності, правомірності, недопущення розголошення персональних даних, достатності та комплексності, супроводження арешту; (2) управління активами: спрямовування на дотримання прав та інтересів власників активів; контроль ефективності управління активами; конкретності процедур відбору управителя та реалізації активів; аукціонним методом обрання переможця; реальною вартістю активу, її відповідністю ринковій; достатністю термінів на попереднє поінформування потенційних учасників торгів; оплатністю; сприяння забезпеченню збереженості активів та їх економічної вартості; врахування індивідуальних особливостей активів; оплатність та обґрунтованість витрат, необхідних для управління активами; невторчання в господарську діяльність; розумність строків процедур організації управління активами.

Загалом на процес управління арештованим майном в ЄС впливають різні фактори, один з найгостріших – це відсутність нормативних положень, що структурують періоди процедур управління. В Україні строки процедур управління арештованим майном також не є урегульованими, а визначені тільки окремі процесуальні вказівки щодо строків в управлінні. Закон України «Про Національне агентство України з

питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» не містить строків в системі механізму управління арештованими активами, що встановлюють: граничні періоду початку та завершення тендерних процедур відбору управителя; строки проведення оцінки майна; строки припинення договірних відносин з урахуванням наявності підстав для скасування передачі майна в управління та відновлення майнового становища осіб, майно яких арештовано тощо. Зазначені строки потребують інтеграції в положення законодавчих та підзаконних актів з питань роботи АРМА. В іншому випадку, це вносить суттєві ризики не тільки у забезпечення ефективності управління, а й появі корупційних ризиків затягування АРМА процесів управління.

Процедури управління арештованими активами піддано загальній класифікації на підставі наступних критеріїв: по-перше, предмет управління; по-друге, процесуальний статус активу; по-третє, метод управління.

Складовими елементами діяльності із виявлення та розшуку активів, яка здійснюється АРМА, є інформаційно-аналітична, нормотворча та нормопроектна, роз'яснювальна, консультаційно-методична, статистична (прогностична).

Зміст консультативної підтримки в рамках виявлення та розшуку активів, окрім збору інформації з реєстрів та баз даних, може полягати у: встановленні та перевірці інформації про обґрунтованість підозр щодо кримінального статусу активу, який розшукано, тобто чи підлягає він спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації в юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, забезпечення можливої конфіскації майна; встановлення легітимної мети арешту майна, наприклад, запобігання можливості приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження активу;

оцінці вартості активів, на які планується накласти арешт, з метою забезпечення співрозмірності цивільного позову та завданої шкоди від злочину; встановленні розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням або зазначеної в цивільному позові, розміру неправомірної вигоди, яка була отримана юридичною особою; перевірці обґрунтованості та достатності підозр накладення попереднього арешту на майно або коштів на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах; перевірці інформації на предмет недопущення порушення прав третіх осіб при накладенні арешту на актив, який перебуває у спільній власності; обґрунтуванні розміру цивільного позову в кримінальному провадженні та співставленні його зі встановленим майном, на яке можливо накласти арешт; перевірці відомостей стосовно того, чи накладався арешт в інших провадженнях та в інших видах процесів на активи; встановленні способів та джерел набуття у власність активів, перевірці добросовісності набування активів у власність тощо.

Зміст інформаційно-аналітичної діяльності полягає у: зборі, опрацюванні та аналізі інформації про активи та осіб, пов'язаних із операціями із ними з: (а) державних реєстрів та баз даних, (б) шляхом витребування відомостей з банківських установ, (в) шляхом витребування відомостей з органів державної влади та місцевого самоврядування; забезпеченні міжнародної взаємодії між аналогічними підрозділами АРО (офіси із менеджменту та повернення активів) іноземних юрисдикцій та міжнародних організацій; встановленні джерел походження активів, відслідковування операцій із ними.

Нормопроектна та нормотворча діяльності полягають у підготовці пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у сфері виявлення, розшуку активів, розробці проектів нормативно-правових актів.

Зміст статистичної діяльності полягає в аналізі та узагальненні відомостей про виявлені та розшукані активи, активи на які накладено арешт у кримінальних провадженнях.

Реалізація функцій виявлення та розшуку активів у тій моделі, яка існує нині та закріплена нормами спеціального закону, є можливою у зв'язку з суттєвим удосконаленням та посиленням ролі інформаційно-аналітичної та інформаційно-комунікаційної діяльності. Остання розкриває широкий потенціал для застосування сучасних аналітичних засобів та обробки великих інформаційних масивів; впровадження новітнього апаратного та програмного забезпечення; акумуляції державних реєстрів та баз даних в єдиному інформаційному центрі; поглиблення європейського співробітництва України та міжнародного обміну відомостями у короткий строк тощо.

Запропоновано наукове бачення змісту принципів публічного адміністрування у сфері менеджменту кримінальними активами як основоположних ідей, засад, що встановлюють напрямки, способи та методи реалізації АРМА публічно-правової політики з виявлення, розшуку та управління активами.

Виокремлено правові передумови та необхідності законодавчого забезпечення принципів роботи АРМА: реалізація АРМА окремого нового напрямку публічно-правової політики в публічно-правовій системі; широка інтеграція АРМА в правовий процес; наявність мандату на міжнародну взаємодію; закріпленість принципів в аналогічних законодавчих актах про діяльність органів державної влади; виокремлення стандартів публічної політики та функцій АРМА; розширення комунікативного потенціалу АРМА; розробка нових нормативно-правових актів з питань виявлення, розшуку та управління активами; прийняття законних управлінських рішень; забезпечення політики прозорості та відкритості АРМА; ефективної роботи інституцій громадського контролю за діяльністю АРМА; утвердження незалежності та аполітичності в роботі Голови АРМА та посадових осіб; протидія конфлікту інтересів тощо; розширення інституційної спроможності функцій АРМА.

Інституційна діяльність із виявлення та розшуку активів перебуває на початковому етапі становлення, тому важливим є здійснення якісної законопроектної та нормопроектної діяльності для підсилення адміністративно-правового потенціалу АРМА в майбутньому.

Проблема визначення сутності взаємодії АРМА із іншими органами державної влади, в першу чергу, впливає із двох підходів: перший – ґрунтується на інституційних засадах до поняття політики менеджменту кримінальними актами – взаємодії органів державної влади у сфері виявлення, розшуку та управління активами; другий, більш вузький, охоплює виключно аспекти взаємодії АРМА із органами державної влади. Усвідомлюється перспективне бачення системного підходу щодо визначення змісту взаємодії у сфері менеджменту кримінальними та необґрунтованими активами

Проаналізовано засади правового забезпечення інформаційних процесів у функціональній та управлінській діяльності АРМА виходячи із трьохскладового компонентного складу: суб'єктивний складник – наявність учасників інформаційних відносин (посадові, службові та уповноважені особи АРМА), наявність у них інформаційної правосуб'єктності; правовий чинник – система норм законодавчих актів та підзаконного забезпечення при інформаційно-аналітичній діяльності у сфері виявленні, розшуку та управління активами; організаційно-технічне забезпечення – сукупність засобів та способів, методів інформаційної діяльності, комплексу апаратного та програмного забезпечення.

Ключові слова: публічне управління, арештовані активи, виявлення, розшук, управління, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочині, взаємодія, транспарентність.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати
дисертації

1. Давидюк А.М. Діяльність із виявлення та розшуку активів, отриманих від корупційних та інших злочинів: адміністративно-правове забезпечення. Науковий вісник публічного та приватного права 2019. Випуск 4. Т.2. С. 41-45.

2. Давидюк А.М. Правове забезпечення сучасних інформаційних процесів у діяльності національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Випуск 3(28) Т. 2. С. 42-46.

3. Давидюк А.М. Деякі особливості взаємодії Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів із органами публічної влади. Актуальні проблеми правознавства. 2019. №4 (20). С.70-75.

4. Давидюк А.М. Правове забезпечення удосконалення прозорості діяльності АРМА Наукові записки. Серія: Право. 2019. Випуск 6. Спецвипуск. Кропивницький : ТОВ «Полімед-Сервіс», 2019. С. 113-116.

5. Давидюк А.М. Щодо питання менеджменту злочинними активами в Україні (адміністративно-правовий аспект). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2019 № 41 том 1. С. 65-68

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Давидюк А.М. Взаємодія в питаннях виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційни. Актуальні проблеми модернізації законодавства та освіти в умовах євроінтеграційного поступу України (Чернігів, 27–28 жовтня 2016 р.), ЧНТУ, 2016. С. 85-88.

7. Давидюк А.М. Інформаційне забезпечення функціональної та управлінської діяльності щодо виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Публічне право

в умовах реформування правової системи. Матеріали науково-практичної конференції, м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 22 травня 2017 р. Тернопіль, 2017. С. 82-84.

8. Давидюк А.М. Менеджмент злочинними активами в Україні. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід»: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Тернопіль, 20-21 квітня 2018 р.). Тернопіль, Економічна думка, 2018. С. 108-110.

9. Давидюк А.М. Правове забезпечення покращення транспарентності діяльності АРМА. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Тенденції реформування правової системи України і країн світу: правовий, психологічний та соціокультурний аспекти» (Тернопіль, 12 листопада 2019 року). Тернопіль, ТНЕУ, 2019. С. 75-77.

Davidyuk AM Legal support of public administration in the field of detection, search and management of assets obtained from corruption and other crimes. Qualification scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for a Candidate Degree in Law in specialty 12.00.07 - Administrative law and process; finance law; information law (081 Law). Open International University of Human Development «Ukraine», Kyiv, 2020; Ternopil National Economic University, Ternopil, 2020.

The dissertation is one of the first independent complex works, in which at the scientific and practical level the issues of legal support of detection, search and management of assets obtained from corruption and other crimes are investigated. The purpose of the study is to scientifically develop the issues of legal support of public administration in the field of detection, search and management of assets derived from corruption and other crimes, as well as to clarify the nature, content, implementation of the institutional mechanism of detection, search and management of seized assets. , and formation on this basis

of the recommendation of theoretical and legal, methodological character.

The paper analyzes the concept, content and features of the ARMA functions, namely, detection, search and management (asset management); disclosed international experience and domestic practice of public management of seized assets; the types and directions of communicative potential (interaction) of ARMA in the context of effective realization of functions are clarified; the concept, content and types of principles of public administration of seized assets are revealed; the peculiarities of information support of institutional and functional activity of ARMA are determined; problems were identified and directions for improving the legal provision of ARMA transparency were proposed.

In this paper, public administration of seized assets is defined as part of the legal policy of the state, the implementation of which is provided by ARMA through the functions of detecting, searching and managing assets derived from corruption and other crimes, as well as unfounded assets. into state revenue) in order to ensure the constitutional rights of owners of assets and public interests of the state to eliminate the consequences of corruption.

The classification of principles (principles) of ARMA activity is offered proceeding from functions: (1) detection, search of assets: legality, legality, prevention of disclosure of personal data, sufficiency and complexity, support of arrest; (2) asset management: focusing on the rights and interests of asset owners; control of asset management efficiency; specific procedures for selecting a manager and selling assets; auction method of selecting the winner; the real value of the asset, its compliance with the market; sufficiency of terms for prior informing of potential bidders; payment; promoting the safety of assets and their economic value; taking into account the individual characteristics of assets; payment and reasonableness of costs required for asset management; non-interference in economic activity; reasonable timing of asset management procedures.

In general, the process of managing seized property in the EU is influenced

by various factors, one of the most acute being the lack of regulations that structure the periods of management procedures. In Ukraine, the terms of the procedures for the management of seized property are also not regulated, and only certain procedural instructions on the terms of management are defined. The Law of Ukraine "On the National Agency of Ukraine for Detection, Investigation and Management of Assets Obtained from Corruption and Other Crimes" does not contain deadlines in the system of mechanism for managing seized assets, which set: limits on the start and end of tender procedures for selecting a manager; terms of property valuation; terms of termination of contractual relations, taking into account the existence of grounds for cancellation of the transfer of property to the management and restoration of property status of persons whose property has been arrested, etc. These deadlines need to be integrated into the provisions of laws and regulations on the work of ARMA. Otherwise, it introduces significant risks not only in ensuring the effectiveness of management, but also the emergence of corruption risks of delaying ARMA management processes.

Procedures for managing seized assets are generally classified on the basis of the following criteria: first, the subject of management; second, the procedural status of the asset; third, the management method.

The components of ARMA's activity of identifying and searching for assets are information-analytical, rule-making and norm-design, explanatory, consultative-methodical, statistical (prognostic).

The content of advisory support in the identification and search of assets, in addition to collecting information from registers and databases, may consist of: establishing and verifying information on the validity of suspicions about the criminal status of the wanted asset, ie whether it is subject to special confiscation from the suspect, accused, , third parties, confiscation from a legal entity, to ensure a civil lawsuit, recovery from the legal entity of the illegal benefit, ensuring the possible confiscation of property; establishing the legitimate purpose of seizing property, for example, to prevent the possibility of

concealment, damage, damage, destruction, transformation, alienation of the asset; assessing the value of the assets to be seized in order to ensure the proportionality of the civil claim and the damage caused by the crime; establishing the amount of damage caused by a criminal offense or specified in a civil lawsuit, the amount of illegal benefit received by a legal entity; checking the validity and sufficiency of suspicion of prior seizure of property or funds in the accounts of individuals or legal entities in financial institutions; verification of information for the prevention of violation of the rights of third parties when seizing an asset that is in joint ownership; substantiation of the amount of a civil claim in criminal proceedings and comparing it with the established property, which can be seized; verification of information on whether assets have been seized in other proceedings and in other types of proceedings; establishing methods and sources of acquisition of assets, verification of good faith acquisition of assets, etc.

The content of information and analytical activities is to: collect, process and analyze information about assets and persons related to transactions with them from: (a) state registers and databases, (b) by requesting information from banking institutions, (c) by requesting information from public authorities and local governments; ensuring international cooperation between similar ARO units (asset management and return offices) of foreign jurisdictions and international organizations; establishing the sources of origin of assets, tracking transactions with them.

Normative and normative activity consists in the preparation of proposals for the formation and implementation of state policy in the field of identification, search for assets, development of draft regulations.

The content of statistical activity is to analyze and summarize information on identified and searched assets, assets that have been seized in criminal proceedings.

The implementation of the functions of detection and tracing of assets in the current model and enshrined in the rules of a special law is possible due to

the significant improvement and strengthening of the role of information-analytical and information-communication activities. The latter reveals a wide potential for the use of modern analytical tools and processing of large information arrays; introduction of the latest hardware and software; accumulation of state registers and databases in a single information center; deepening European cooperation of Ukraine and international exchange of information in the short term, etc.

The scientific vision of the content of the principles of public administration in the field of criminal asset management as basic ideas, principles, establishing the directions, methods and techniques of ARMA implementation of public law policy on detection, search and asset management is offered.

The legal preconditions and necessities of legislative support of the principles of ARMA work are singled out: ARMA implementation of a separate new direction of public law policy in the public law system; broad integration of ARMA into the legal process; availability of a mandate for international cooperation; enshrined principles in similar legislation on the activities of public authorities; identification of standards of public policy and functions of ARMA; expansion of ARMA's communicative potential; development of new regulations on the detection, search and management of assets; making legitimate management decisions; ensuring the policy of transparency and openness of ARMA; effective work of institutions of public control over the activities of ARMA; affirmation of independence and apoliticalness in the work of the Chairman of ARMA and officials; counteraction to conflicts of interest, etc .; expanding the institutional capacity of ARMA functions.

Institutional activities to identify and search for assets are at an early stage of formation, so it is important to implement quality legislative and regulatory activities to strengthen the administrative and legal potential of ARMA in the future.

The problem of determining the essence of ARMA's interaction with other

public authorities, first of all, stems from two approaches: the second, narrower, covers only aspects of ARMA's interaction with public authorities. Awareness of a promising vision of a systematic approach to determining the content of cooperation in the field of management of criminal and unjustified assets

The principles of legal support of information processes in the functional and managerial activity of ARMA are analyzed based on the three-component component: subjective component - the presence of participants in information relations (officials, officials and authorized persons of ARMA), the presence of information legal personality; legal factor - a system of norms of legislative acts and bylaws in information and analytical activities in the field of detection, search and management of assets; organizational and technical support - a set of tools and methods, methods of information activities, a set of hardware and software.

Key words: public administration, seized assets, detection, search, management, National Agency of Ukraine for detection, search and management of assets obtained from corruption and other crimes, interaction, transparency.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЇ.....	2
ВСТУП.....	16
РОЗДІЛ 1 АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ АРЕШТОВАНИМИ АКТИВАМИ В УКРАЇНІ.....	26
1.1. Публічний менеджмент арештованими активами: міжнародний досвід та вітчизняна практика	26
1.1.1. Міжнародний досвід публічного адміністрування арештованими активами	26
1.1.2. Публічний менеджмент арештованими активами.....	33
1.2. Адміністративно-правове забезпечення діяльності з виявлення та розшуку активів, отриманих від корупційних та інших злочинів	46
Висновки до розділу	65
РОЗДІЛ 2 ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТА СПІВПРАЦЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ З ПИТАНЬ МЕНЕДЖМЕНТУ АРЕШТОВАНИМИ АКТИВАМИ.....	70
2.1. Принципи публічного адміністрування арештованими активами	70
2.2. Взаємодія Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів із органами публічної влади	92
Висновки до розділу	111
РОЗДІЛ 3 ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ АРЕШТОВАНИМИ АКТИВАМИ.....	120

3.1. Інформаційне забезпечення функціональної та управлінської діяльності АРМА.....	120
3.2. Правове забезпечення покращення транспарентності діяльності АРМА	140
Висновки до розділу	156
ВИСНОВКИ.....	164
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	175
ДОДАТКИ.....	192

ВСТУП

Актуальність теми. Реанімаційний антикорупційний пакет змін 2014-2015 років приніс Україні нове бачення філософії протидії корупції. Досягнення системності від такого впливу потребує вжиття заходів не тільки на стадії виявлення фактів правопорушень, а й при забезпеченні невідворотності відповідальності, в тому числі, шляхом ліквідації економічних переваг, одержаних в результаті скоєння злочинів.

Саме з цією метою, Законом України «Про засади державної антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія)» на 2014 – 2017 роки передбачено створення механізму публічного адміністрування активів, на які накладено арешт (конфісковано) у кримінальних провадженнях, або визнано необґрунтованими у справах за позовами про визнання активів необґрунтованими та стягнення їх у дохід держави. На виконання Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України, в 2015 році в Україні утворено Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА), як окремий незалежний орган виконавчої влади, відповідальний за провадження функцій виявлення, розшуку та управління активами.

Утім, врегулювання діяльності АРМА є лише перший кроком у створенні моделі менеджменту арештованими активами. Уявляється, що ключовою метою появи нових державницьких функцій є пошук компромісу між балансом конституційних прав власника арештованого активу та публічним інтересом держави, шляхом провадження процедур управління арештованими активами, зокрема, з метою збереження їх економічної вартості. За таких умов, поява нової функції - публічного адміністрування арештованими активами, є закономірним фактом розвитку антикорупційної інфраструктури.

Знову ж таки, зважаючи на динамічне оновлення антикорупційного законодавства, зокрема, рекриміналізації відповідальності за незаконне збагачення, появи цивільної конфіскації, існує необхідність узгодження нових нормативних приписів з інституційним механізмом адміністрування арештованими активами та іншими процедурними аспектами діяльності АРМА. Більше того, оскільки практика функціонування подібних інституцій у всіх країнах-членах Європейського Союзу засвідчує їх помітну роль у публічному процесі, діяльність АРМА не може втілюватись без основоположних принципів (засад), визначення яких відсутнє в Законі України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів».

Вивчення адміністративно-правових відносин за участю АРМА покликане дати змістовні відповіді на ці та інші проблеми в реалізації правової політики публічного адміністрування арештованими активами.

Проведення наукового дослідження неможливе без урахування теоретичних розробок вітчизняних науковців у галузі правового забезпечення публічного адміністрування, а саме: В. Т. Білоуса, О. Ф. Скакун, С. К. Гречанюка, Т. О. Мацелик, В. М. Нагаєва, Є. П. Бабалика, Д. Г. Заброди, К. В. Ростовської.

Формування авторської думки в окремих питаннях діяльності АРМА в контексті реалізації виявлення розшуку та управління активами відбувалось за результатами аналізу таких вчених як: Г.В. Буяжди, А.О. Кладченко, М. І. Хавронюк, А. В. Пономаренко, Г. А. Терещук, О.І. Резнікова, А. А. Приходько.

Однак, фактична відсутність праць, які дають можливість сформувати системне уявлення про реалізацію публічної політики з виявлення, розшуку та управління активами за участю АРМА та інших суб'єктів антикорупційної діяльності підсилює актуальність, доцільність та практичну необхідність вивчення питань, які піднімаються у дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до п. 4 розділу 3 Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки (Схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015); п. 5 розділу 7 Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016-2020 роки, схваленої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у науковій розробці питань правового забезпечення публічного адміністрування у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, а також з'ясування сутності, змісту, напрямків реалізації інституційного механізму виявлення, розшуку та управління арештованими активами через діяльність АРМА, й формування на цій основі рекомендації теоретико-правового, методологічного характеру.

Для досягнення поставленої мети, вирішення потребують наступні завдання:

- проаналізувати поняття, зміст та особливості реалізації функцій АРМА, а саме, виявлення, розшуку та управління (менеджмент) активами;
- розкрити міжнародний досвід та вітчизняну практику публічного менеджменту арештованими активами;
- з'ясувати види та напрямки комунікативного потенціалу (взаємодії) АРМА в контексті ефективної реалізації функцій;
- розкрити поняття, зміст та види принципів публічного адміністрування арештованими активами;
- визначити особливості інформаційного забезпечення інституційної та функціональної діяльності АРМА;

– встановити проблеми та запропонувати напрямки удосконалення правового забезпечення прозорості АРМА.

Об'єктом дослідження є комплекс суспільних відносин, що виникають у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Предметом дослідження є правове забезпечення публічного адміністрування у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, розкриття яких дає можливість забезпечити системний підхід до вивчення предмету дослідження. Наукова розробка завдань дисертаційного дослідження відбувалася із використанням системи методів.

Стан та перспективи удосконалення правового забезпечення прозорості АРМА розглянуто за допомогою формально-догматичного методу (пп. 1.1.-1.2., 3.2. дисертації). Формально-юридичний метод використовувався для дослідження поняття та видів принципів публічного адміністрування арештованими активами (пп. 2.2. дисертації). Порівняльно-правовий метод дозволив проаналізувати європейський досвід управління арештованими (замороженими) активами та запропонувати пропозиції для вітчизняної моделі роботи АРМА (пп.1.1. дисертації). Формально-логічний, екстраполяційний та системний методи забезпечили формування системного уявлення та роль АРМА у забезпечення реалізації політики публічного адміністрування арештованими активами (пп. 2.2. дисертації). За допомогою статистичного методу проаналізовано динаміку показників та сучасний стан виконання функцій виявлення, розшуку та управління активами (розділ 2 дисертації). Метод правового прогнозування забезпечив перспективну уявлення про результати дії законодавчих змін на правові відносини із виявлення, розшуку та управління активами (пп. 1.1., 3.1., 2.2., дисертації).

Теоретичною основою для розробки питань, піднятих у дисертації, стали праці з теорії адміністративного права та процесу, кримінального процесу, міжнародного права, державного управління та теорії правоохоронної діяльності.

Нормативну та емпіричну базу роботи становлять сукупність нормативно-правові акти України та інших зарубіжних країн; міжнародні акти з питань протидії корупції та відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, міжнародні рекомендації та настанови з повернення активів; статистичні матеріали АРМА.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є однією із перших самостійних комплексних робіт, у якій на науково-практичному рівні досліджені питання правового забезпечення виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

уперше:

публічне адміністрування арештованими активами визначено як частину публічної політики держави, реалізацію якої забезпечує АРМА шляхом провадження функцій виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, а також необґрунтованими активами (у справах за позовами про визнання активів необґрунтованими та стягненням їх у дохід держави) з метою забезпечення конституційних прав власників активів та публічних інтересів держави із ліквідації корупційних наслідків;

запропоновано класифікацію принципів (засад) діяльності АРМА виходячи з функцій: (1) виявлення, розшуку активів: законності, правомірності, недопущення розголошення персональних даних, достатності та комплексності, супроводження арешту; (2) управління активами: спрямовування на дотримання прав та інтересів власників активів; контролю ефективності управління активами; конкретності процедур відбору управителя та реалізації активів; аукціонним методом

обрання переможця; реальної вартості активу, її ринковій відповідності; достатності строків попереднього інформування потенційних учасників торгів; оплатності; сприяння забезпечення збереженості активів та їх економічної вартості; врахування індивідуальних особливостей активів; оплатності та обґрунтованості витрат, необхідних для управління активами; невтручання в господарську діяльність; розумності строків процедур організації управління активами;

удосконалено

концепцію прозорості АРМА шляхом:

по-перше визначення предмету персональної відповідальності Голови АРМА за забезпечення прозорості; принципів адміністрування Реєстру арештованих активів в аспекті підтримки високих стандартів та повноти публічних відомостей про арештовані активи;

по-друге, розробки рекомендаційних положень до проекту Наказу про затвердження положення про Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні (в частині забезпечення прозорості політики обліку арештованих активів);

систему джерел адміністративно-правового забезпечення публічного адміністрування діяльності із виявлення, розшуку та управління активами;

напрямки правового забезпечення управління арештованими активами в Україні з урахування європейського досвіду шляхом виокремлення видів строків, які повинні встановлювати: (1) початок та завершення тендерних процедур відбору управителя проведення оцінки майна; (2) часові рамки припинення договірних відносин з урахуванням наявності підстав для скасування передачі майна в управління та відновлення майнового становища осіб, майно яких арештовано.

правове забезпечення комунікативного потенціалу АРМА шляхом внесення законодавчих пропозицій про розширення суб'єктного складу взаємодії АРМА із підприємствами, установами та організаціями,

незалежно від форми власності, окремими посадовими (службовими) особами, громадськими організаціями на підставі та в межах повноважень.

дістало подальшого розвитку:

класифікація видів взаємодії АРМА з органами державної влади у сфері антикорупційної політики на основі критеріїв: суб'єктів взаємодії, функцій публічного адміністрування активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, напрямків інформаційного обміну, процесуального статусу активу;

розробка положень про менеджмент арештованими активами, який здійснюється через правовий механізм, ключовою ідеологією якого є пошук балансу в дуалістичній природі інтересів держави та власника активу;

складові елементами діяльності із виявлення, розшуку та управління активами: інформаційно-аналітична, нормотворча та нормопроектна, роз'яснювальна, консультаційно-методична, статистична (прогностична), оціночна, моніторингова, контрольна, правозахисна, правозастосовна;

положення про інформаційно-аналітичну діяльність АРМА шляхом виокремлення її форм: (1) збір, опрацювання та аналіз інформації про активи та осіб, пов'язаних із операціями із ними; (2) забезпечення обробки інформації, отриманої за результатами міжнародної взаємодії між аналогічними підрозділами АРО (офіси із менеджменту та повернення активів) іноземних юрисдикцій та міжнародних організацій; (3) встановлення джерел походження активів, відслідковування операцій із ними.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані в дисертації результати можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальших наукових розробок теорії менеджменту арештованими активами (довідка про впровадження результатів в наукову роботу Тернопільського національного економічного університету від 19.09.2019 року);

- у правотворенні – для формування пропозицій до законодавства щодо менеджменту арештованими активами, а також діяльності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів;
- у правозастосуванні – у практичній діяльності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів;
- у навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін "Адміністративне право", "Адміністративний процес», «Судові та правоохоронні органи" (довідка про впровадження результатів в навчальний процес Тернопільського національного економічного університету від 19.09.2019 року).

Апробація результатів дослідження. Результати роботи обговорювалися на засіданні міжкафедрального семінару відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Теоретичні та прикладні положення та висновки дисертації обговорювались на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах. Основні з них такі: «Актуальні проблеми модернізації законодавства та освіти в умовах євроінтеграційного поступу України (Чернігів, 27–28 жовтня 2016 р.); науково-практична конференція «Публічне право в умовах реформування правової системи» (Тернопіль, 22 травня 2017 р.); міжнародна науково-практична конференція «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (Тернопіль, 20-21 квітня 2018 р.); Тенденції реформування правової системи України і країн світу: правовий, психологічний та соціокультурний аспекти» (Тернопіль, 12 листопада 2019 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації опубліковано в дев'яти наукових публікаціях, з яких: 5 статті – у вітчизняних фахових наукових виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах; 4 тез – у матеріалах наукових конференцій.

Структура роботи. Дисертація складається з анотації, змісту, вступу, трьох розділів, які об'єднують шість підрозділів та підпунктів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 200 сторінки, з яких основний текст – 175 сторінок, список використаних джерел – 17 сторінки (142 найменування), 3 додатки на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ АРЕШТОВАНИМИ АКТИВАМИ В УКРАЇНІ

1.1. Публічний менеджмент арештованими активами: міжнародний досвід та вітчизняна практика

1.1.1. Міжнародний досвід публічного адміністрування арештованими активами

Сучасні євроінтеграційні процеси, революційні події 2013-2014 рр. та криміналізація бізнесу стали передумовами для удосконалення підходів до антикорупційної діяльності. Обсяг злочинних коштів та інших активів, отриманих у результаті протиправних дій набув не тільки всеукраїнського, а й глобального масштабу. Розшук та повернення награваних у держави коштів ускладнився, в тому числі, у зв'язку з їх легалізацією та подальшим інвестуванням в економічні процеси іноземних юрисдикцій. Враховуючи відсутність в Україні дієвих механізмів управління активами, які отримані злочинним шляхом, виникла необхідність створення нового державного органу, який б акумулював, координував зусилля правоохоронних, судових органів та іноземних партнерів у напрямку управління арештованими, замороженими активами. Відсутність досліджень адміністративно-правового забезпечення управління кримінальними активами у адміністративному праві обумовлює актуальність вивчення зазначеного предмету.

У положеннях Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14.10.2014 № 1699-VII передбачається, що арешт активів в рамках кримінального провадження не повинен припиняти використання

цього активу (особливо того, який приносить значні прибутки). Це неефективно та збитково для держави адмініструвати охорону такого активу. Для впровадження в життя законів з питань управління корпоративними правами та іншим майном, на яке накладено арешт, з метою збереження його вартості необхідне створення спеціалізованого підрозділу (органу), уповноваженого на розшук майна, яке може бути конфісковано, а також створення гарантій для ефективного управління такими активами, зокрема із застосуванням механізмів громадського контролю (наприклад, через утворення спеціального фонду) [1]. Законом України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII (Закон про АРМА) передбачено, що АРМА як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та/або з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано у кримінальному провадженні [2].

Незважаючи на те, що інституція управління корупційними та іншими активами, одержаними від злочинів в Україні створена нещодавно, в Європі та світі вже давно існують офіси із повернення та управління активами.

В Європейській поліцейській асоціації відмічають, що так як в останні роки країни-члени ЄС та європейські інституції зосередили свої зусилля на протидії та запобіганні злочинній діяльності, стягнення конфіскованих активів постає одним із найважливіших та найдієвіших заходів протидії корупції.

Статтею 31 Конвенції ООН Проти корупції, ратифікованою Законом України № 251-V від 18.10.2006 передбачено, що кожна Держава-учасниця вживає, максимальною мірою, можливих в рамках її внутрішньої правової

системи, таких заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення можливої конфіскації:

а) доходів від злочинів, що визначені цією Конвенцією, або майна, вартість якого відповідає вартості таких доходів;

б) майна, обладнання та інших засобів, які використовувались або призначалися для використання під час вчинення злочинів, що визначені цією Конвенцією [3].

Окрім національних зусиль, Європейська Комісія через Директиву ЄС (2014/42 / ЄС) про заморожування та конфіскацію доходів від злочину, встановлює важливі стандарти для стягнення злочинного прибутку. Багато країн-членів ЄС почали узгоджувати свої національні законодавства з цими новими стандартами по управлінню арештованими та конфіскованими активами. Констатується, що велика кількість держав-членів вже створили конкретні органи що стосується виявлення та управління арештованими активами. Але залишаються деякі країни, у яких така діяльність не проводиться на центральному рівні, що вносить суттєву складність в загальноєвропейську місію боротьби із корупцією. Так як на європейському рівні неможливо контролювати ефективність систем управління активами без участі держав-членів, створення офісів з виявлення, розшуку та управління арештованими активами є невід'ємним інструментом міжнародного антикорупційного співробітництва [4].

Г. Буажди зазначає, що установи, подібні до АРМА існують у всіх 28 країнах – членах Європейського Союзу – та більш ніж у 100 юрисдикціях по всьому світу [5, с. 144]. Більше того, для членів Європейського Союзу розшук, арешт та повернення корупційних активів є прерогативними напрямками протидії корупції.

Загалом на теренах ЄС було прийнято різні законодавчі підходи до розпорядження арештованими активи, в тому числі це стосується статусу органів, яким надано право розпоряджатися такими активами, обрання

методів та способів управління, попередньої оцінки, строків процедур управління та інше.

У деяких державах-членах ЄС управління та розпорядження активами регулюється законом або підзаконним процесуальним законодавством. При цьому, норми законодавства можуть мати як кримінальну, так і адміністративному природу. У Бельгії, Болгарії, Кіпрі, Франції, Греції, Угорщині, Ірландії, Нідерландах, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччині, Словенії, Іспанії, Швеції управління кримінальними активами регулюється різними правовими актами за юридичною силою, деякі з яких можуть включати кримінально-процесуальні дії, які доповнюють один одного з цього питання. Існує також окрема група держав які приділяють особливу увагу окремим типам конфіскації та процедурам управління. Наприклад, якщо особа не отримала статусу засудженого, конфіскація активів та розпорядження такими видами активів відбувається за цивільним процесом у спеціальних законодавчих актах (Болгарія, Італія, Ірландія, Великобританія).

Процедури управління арештованим, конфіскованим майном також різняться в національних правових системах. Загалом на процес управління арештованим майном в ЄС впливають різні фактори, один з найгостріших – *це відсутність нормативних положень, що дисциплінують терміни процедур управління* [6]. Попри важливість конфіскації і розпорядження активами, недотримання розумного проміжку часу знижує ризик втрати вартості та амортизації активу. В більшості країн членів ЄС немає правових положень, що дисциплінують процедури та строки управління тим чи іншим видом активів [7]. Єдиний виняток становлять Греція, у якій розпорядження має фактично відбутися протягом 3 місяців від моменту арешту. В Угорщині встановлено рекомендований строк у справах про цивільну конфіскацію 90 + 90 днів. У Литві судовий пристав повинен передати майно до компетентного територіалу податкової інспекція в межах 10 робочих днів з дата, коли рішення про конфіскацію

активів набрало законної сили. У Нідерландах виконання повинно бути завершено в часові рамки, рівні позовній давності. У Румунії фактичний продаж повинен відбутися протягом 180 днів з моменту передання в управління [7]. В Україні строки процедур управління арештованим майном також не є урегульованими. Є лише окремі процесуальні вказівки на строки при реалізації процедур управління. Так, згідно ст. 19 Закону про АРМА, активи приймаються в управління на підставі ухвали слідчого судді, суду чи згоди власника активів, копії яких надсилаються Національному агентству не пізніше наступного робочого дня після їх винесення (надання) з відповідним зверненням прокурора [2]. Проте Закон про АРМА не містить строків, що встановлюють:

- граничні терміни початку та завершення тендерних процедур відбору управителя;
- строків проведення оцінки майна;
- терміни припинення договірних відносин з урахування наявності підстав для скасування передачі майна в управління та відновлення майнового становища осіб, майно яких арештовано тощо.

Зазначені строки потребують інтеграції в положення законодавчих та підзаконних актів з питань роботи АРМА. В іншому випадку, це вносить суттєві ризики не тільки у забезпечення ефективності управління, а й появи корупційних ризиків затягування АРМА процедур управління.

Що стосується статусу органів, уповноважених на управління арештованим майном, національними законодавствами передбачено різні повноваження та моделі устрою. У Фінляндії функцію по управлінню арештованим майном не виконує спеціалізований орган. З моменту прийняття рішення про конфіскацію/арешт майна, встановлюються два шляхи управління ним. У першому випадку, якщо конфіскуються цінності, то вони передаються в управління до районних приставів (Local Enforcement Offices (District Bailiff)). Другий, якщо конфіскуються майно,

то воно передається до правоохоронного органу центрального рівня. Далі зазначені органи організують процедуру продажів та у випадку успішного продажу кошти від продажу потрапляють на рахунки Державного казначейства. Якщо продаж не відбувся цінності чи майно передається на відповідальне управління до спеціалізованих державних чи місцевих інституцій [8].

В Італії, Закон №109/1996 запровадив інструменти, що забезпечують управління та призначення арештованих або конфіскованих активів. Закон передбачає не тільки зміст та управління активами, але також і їх призначення та види активів, які поділяються на: рухоме майно (наприклад, готівка, акції та цінні папери, кредити, транспортні засоби тощо); нерухомість (наприклад, будівлі, квартири, земельні ділянки тощо); підприємства. Процедурний порядок управління, передбачає, що після конфіскації або вилучення майна суд призначає адміністратора, який відповідає за збереження та передачу конфіскованих/вилучених активів до Італійського агентства державного майна (Agenzia del Demanio), представника на рівні провінцій (Preffeti) уряду або провінційного фонду. Також документом введено положення про передачу вилучених/конфіскованих активів на фінансування шкіл, допомоги молодим безробітним особам та на інші соціальні цілі місцевих громад [9, с. 20].

У Великобританії, система управління арештованим майном ґрунтується на тому, що хоча саме прокурор чи, іноді, акредитований фінансовий слідчий мають повноваження вимагати обмеження використання або заморожування активів, на практиці саме суди можуть на власний розсуд призначати спеціалізованих одержувачів управління. Основний принцип передачі арештованого майна в управління для суду полягає в тому, що суд має бути впевненим, що одного лише рішення про обмеження використання може виявитися недостатньо для того, щоб запобігти втраті активу, і тому призначення управителя є обґрунтованою

та пропорційною мірою. Залучення управителя має розглядатися там, де активи відповідача мають такий характер, що вимагають активного управління. Можливо, підсудний перебуває під вартою і не може самостійно управляти активами чи обставини справи свідчать про те, що суд не може довіряти йому управляти активами. Під час вирішення цього питання суд бере до уваги й інші обставини. До прикладу, якщо витрати на наймання управителя, ймовірно, перевищать суму, яку може бути отримано від реалізації такого майна, управитель не має призначатися [9, с. 20].

Підсумуємо. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що загалом на теренах ЄС було прийнято різні законодавчі підходи до управління арештованими активами, в тому числі це стосується:

- юридичної сили нормативних актів, якими встановлюються механізм управління активами;
- статусу органів, яким надано право розпоряджатися такими активами;
- методи та способи управління;
- процедури попередньої оцінки;
- строки управління.

Загалом на процес управління арештованим майном в ЄС впливають різні фактори, один з найгостріших – *це відсутність нормативних положень, що дисциплінують терміни процедур управління*. В Україні строки процедур управління арештованим майном також не є урегульованими. Є лише окремі процесуальні вказівки на строки при реалізації процедур управління.

Пропозиції:

Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» не містить строків в системі механізму управління арештованими активами, що встановлюють: граничні терміни початку та

завершення тендерних процедур відбору управителя; строки проведення оцінки майна; терміни припинення договірних відносин з урахуванням наявності підстав для скасування передачі майна в управління та відновлення майнового становища осіб, майно яких арештовано тощо.

Зазначені строки потребують інтеграції в положення законодавчих та підзаконних актів з питань роботи АРМА. В іншому випадку, це вносить суттєві ризики не тільки у забезпечення ефективності управління, а й появи корупційних ризиків затягування АРМА процесів управління.

1.1.2. Публічний менеджмент арештованими активами

До створення АРМА в Україні арештоване у кримінальних провадженнях майно вартістю в мільярди гривень по всій країні або залишалось у віданні власника із заборонаю його відчуження, або вилучалось у нього. Проте обидва сценарії негативно впливали на вартість або капіталізацію та/ або інвестиційну привабливість такого майна. Під час вилучення арештованого майна у власника жоден з органів державної влади не був уповноважений вчиняти з ним активних операцій, а міг лише зберігати його. Однак на зберігання арештованого майна у правоохоронних органів часто не вистачало коштів. Отже, таке вилучення, по суті, було вилученням майна з обороту, знерухоменням, що неминуче призводило до знецінення такого майна. Від такого знецінення негативних наслідків зазнавали всі — і власник, у разі повернення йому знеціненого майна після скасування арешту, і держава — у разі стягнення знеціненого майна внаслідок конфіскації чи спеціальної конфіскації [9, с. 12].

Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону про АРМА управління активами – це діяльність із забезпечення збереження активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, та їх економічної вартості або реалізація

таких активів чи передача їх в управління, а також реалізація активів, конфіскованих у кримінальному провадженні [2].

Закон про АРМА передбачає, що АРМА здійснює управління активами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, у тому числі як захід забезпечення позову – лише щодо позову, пред’явленого в інтересах держави, із встановленням заборони розпоряджатися та/або користуватися такими активами, сума або вартість яких дорівнює або перевищує 200 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року, і які мають бути визнані речовими доказами у кримінальному провадженні [2].

Рішення про передання майна в управління АРМА не приймається АРМА самостійно, тобто АРМА не має власної дискреції вирішувати долю активів. Лише на підставі або судового рішення у кримінальному процесі (ухвала слідчого судді, або суду), або наданням згоди самого власника активів можливе відкриття процедури управління.

Отже, наявність чітких підстав на управління активом є підставою відкриття процедури управління, яку в АРМА називають як «спеціальне строкове речове право на майно, подібне до інших майнових прав на чуже майно, визначених цивільним законодавством [10]».

Ст. 21 Закону про АРМА встановлює організаційно-правовий механізм управління активами, а саме, рухомим та нерухомим майном, цінними паперами, майновими та іншими правами [2]. Таким чином власник чи управитель вже може прогнозувати потенційну долю активу, метод управління яким буде обрано АРМА.

Ч. 2 ст. 21 Закону про АРМА встановлюються цивільно-правові відносини суб’єктів зазначеної процедури, а саме міститься вказівка на те, що управління активами здійснюється на підставі договору, укладеного відповідно до глави 70 Цивільного кодексу України з урахуванням особливостей, визначених Законом про АРМА [2].

Ч. 3 ст. 21 Закону про АРМА встановлюються підстави припинення дії процедури управління, а саме, те, що дія договору про управління активами припиняється у разі скасування арешту прийнятих в управління активів або їх конфіскації, спеціальної конфіскації, іншого судового рішення про їх стягнення в дохід держави [2].

Незважаючи на те, що підставами відкриття провадження щодо передачі активів в управління АРМА, що здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду чи згоди власника активів (ст. 19 Закону про АРМА), менеджмент арештованих (конфіскованих) активів є заходом не кримінально-процесуального характеру, а бізнес-процесом. Альтернативними та більш схожими за змістом та метою є процедури арешту та управління майном в рамках господарського процесу. Згідно з ч. 1 ст. 56 Закону України «Про виконавче провадження» арешт майна (коштів) боржника застосовується для забезпечення реального виконання рішення [11]. При цьому, одним із заходів управління арештованим майном є реалізація арештованого майна, що здійснюється шляхом електронних торгів або за фіксованою ціною [11].

Функція менеджменту активами, отриманими від корупційних та інших злочинів передбачає здійснення наступних повноважень:

- проведення аналізу статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про управління активами;
- організацію здійснення заходів, пов'язаних із проведенням оцінки, веденням обліку активів та управління активами, в тому числі їх зберіганням (збереженням), переміщенням, охороною, страхуванням для цілей їх подальшої передачі в управління або для реалізації;
- укладання з юридичними та фізичними особами цивільно-правових угод з питань, пов'язаних з проведенням оцінки та управлінням активами, у тому числі щодо їх зберігання (збереження), переміщення, охорони, страхування;

- здійснення заходів, пов'язаних з фактичним прийняттям активів в управління за зверненням прокурора або слідчого за вказівкою прокурора, приймання від прокурора активів згідно з актами приймання-передачі, передання за договором в управління активів управителеві згідно з актами приймання-передачі;

- визначення шляхів управління активом з метою здійснення управління на умовах ефективності, а також збереження та збільшення економічної вартості активу;

- здійснення контролю за ефективністю управління активами, переданими АРМА в управління, у тому числі щодо страхування активів та належного зберігання/утримання;

- повернення за наявності підстав активів законному власнику, а в разі реалізації – повернення одержаних від такої реалізації коштів;

- забезпечення за погодженням з міжвідомчою комісією з питань реалізації активів виконання судового рішення про конфіскацію, спеціальну конфіскацію активів, стягнення в дохід держави активів, що перебувають в управлінні або перебували, але були реалізовані, вартістю понад 10 тисяч розмірів мінімальних заробітних плат;

- укладання міжвідомчих, міжнародних угод про співробітництво з органами іноземних держав, до компетенції яких належать питання управління активами, участь у підготовці проектів міжнародних угод щодо розподілу та повернення активів в Україну [12].

Процедури управління арештованими активами можна піддати загальній класифікації на підставі наступних *критеріїв*:

по-перше, предмет управління;

по-друге, процесуальний статус активу;

по-третє, метод управління.

Що стосується предмету управління, а саме активу, то процедури управління залежать не тільки від його виду, але і процесуального статусу.

Безпосередньо Розділ III Закону про АРМА визначає наступні види активів, процедури управління щодо яких різняться;

- грошові кошти та банківські метали;
- рухоме та нерухоме майно;
- цінними папери;
- майнові та інші права;
- активи у вигляді частки у статутному (складеному) капіталі чи акції, паї [2].

Наприклад, управління грошовими коштами у готівковій та безготівковій формах у будь-якій валюті, а також банківськими металами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, здійснюється шляхом: (1) їх розміщення на депозитних рахунках Національного агентства у відповідній валюті або банківському металі, відкритих у державних банках, визначених на конкурсних засадах; (2) продовження їх розміщення до закінчення строку дії договору депозиту на депозитному рахунку власника в банку, в якому вони були розміщені на момент накладення арешту, із заборонаю здійснення видаткових операцій та виплати процентів чи доходу в іншій формі згідно з умовами договору [2].

Окремим видом управління арештованими активами за *критерієм типу* активів є:

- майно, зберігання якого через громіздкість або з інших причин неможливе без зайвих труднощів;
- майно, витрати на забезпечення спеціальних умов зберігання якого чи управління яким співмірні з його вартості;
- майно, яке швидко втрачає свою вартість;
- майно у вигляді товарів або продукції, яке піддається швидкому псуванню.

Зазначений перелік майна, визначений Постановою Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 685, як майно реалізація якого є більш ефективним методом управління, ніж передання такого майна у

фактичне управління, що передбачає тривале використання його корисних властивостей та отримання від цього прибутку [13].

У залежності від процесуального статусу активу, виокремлюють наступні процедури:

- 1) управління арештованими активами, в тому числі як захід забезпечення позову;
- 2) управління конфіскованими активами;
- 3) управління активами, визнаними необґрунтованими.

Варто звернути увагу на останній статус активу, інтеграція якого в законодавче поле відбулася в рамках запровадження так званої «цивільної конфіскації» Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів» від 31.10.2019 № 263-IX.

Згідно ст. 290 Цивільного процесуального кодексу України у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави може ініціюватися щодо:

по-перше, активів, набутих після дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів", якщо різниця між їх вартістю і законними доходами особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у п'ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день набрання чинності зазначеним Законом, але не перевищує межу, встановлену статтею 368-5 Кримінального кодексу України [14];

по-друге, активів, набутих після дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій

держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів", якщо різниця між їх вартістю і законними доходами особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у п'ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день набрання чинності зазначеним Законом, а кримінальне провадження за статтею 368-5 Кримінального кодексу України, предметом злочину в якому були ці активи, закрите на підставі пунктів 3, 4, 5, 8, 10 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України і відповідне рішення набуло статусу остаточного; по-третє, доходів, отриманих від активів, зазначених в абзацах другому та третьому цієї частини [14].

Згідно із ст. 153 Цивільного процесуального кодексу України, активи, вартість яких дорівнює або перевищує 200 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року, які є предметом спору у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави і на які накладено арешт із заборобою користування, передаються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності - судом Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для здійснення визначених законом заходів з управління ними [14].

У відповідності до методів управління активами, процедури управління можуть передбачати вчинення реалізації відповідного активу (продажу), передачі його в управління за договором або в інший спосіб [12].

Окремо слід зазначити, що АРМА вправі самостійно обирати метод управління активом, який має забезпечити найбільший ефект від такого управління фактичному власнику активу, третім особам, яким завдано збитки чи державі у разі засуджуваного вироку суду.

Відчуження майна та майнових прав законного власника є суттєвим обмеженням його основоположних прав, гарантії якого встановлені та захищаються в Конституції України. Тому передача в управління та підстави цього процесу, а також сам механізм менеджменту повинен охоплюватися низкою контрольних-моніторингових процесів.

Досить позитивним, на наш погляд, є ознака публічності процесу реалізації кримінальних активів, яка забезпечується низкою заходів. Так, згідно з п. 4 Порядку реалізації арештованих активів на електронних торгах від 27 вересня 2017 року № 719 реалізація активів здійснюється на електронних торгах за принципом аукціону засобами електронної торгової системи через веб-сайт організатора [15]. АРМА має право у будь-який час припинити електронні торги та зняти актив з реалізації у разі припинення дії визначеної законом підстави для реалізації активу або виявлення обставин, що перешкоджають реалізації активу. У разі припинення електронних торгів та зняття активу з реалізації електронні торги визнаються такими, що не відбулися [15]. Підставами припинення є зміна кримінально-процесуального статусу активу або підозрюваного, обвинуваченого, закриття кримінального провадження чи ухвалення виправдувального вироку.

У процедурах управління, участь приймає і управитель, тобто підприємство, установа, організація, що здатна запропонувати ефективну бізнес-систему управління активом, яка принесла б ефект від його управління. Із аналізу Закону про АРМА можна виокремити два види управителів:

- управитель, що здійснює фактичне довготривале управління майном та, використовуючи його корисні властивості, отримує винагороду;
- управитель, уповноважений на реалізацію майна, як способу його управління.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про відбір на конкурсних засадах юридичних осіб, які здійснюють реалізацію арештованих активів» від 9 серпня 2017 р. № 558 відбір юридичних осіб, які здійснюють реалізацію арештованих активів, проводиться Національним агентством з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів відповідно до Закону України “Про публічні закупівлі” [16].

Згідно з ч. 3 ст. 21 Закон про АРМА, управитель має право на плату (винагороду), а також на відшкодування необхідних витрат, зроблених ним у зв'язку з управлінням активами, що відраховуються безпосередньо з доходів від використання прийнятих в управління активів. Управитель не має права відчужувати активи, прийняті ним в управління [2].

Дискреційні повноваження АРМА при прийнятті рішень щодо долі активу обмежуються окремою інституцією, що дає можливість уникнути ризиків необґрунтованих дій із активами. Згідно з ч. 4 ст. 21 Закону про АРМА рішення про передачу для реалізації активів вартістю понад 10 тисяч розмірів мінімальних заробітних плат погоджується спеціально створеною при Національному агентстві міжвідомчою комісією з питань реалізації активів [2].

Міжвідомча комісія з питань реалізації активів є постійно діючим допоміжним колегіальним органом, утвореним при АРМА. Комісія розглядає надане на погодження рішення про передачу активів для реалізації з метою встановлення: наявності передбачених законодавством підстав для реалізації активів; дотримання встановленої законодавством процедури передачі активів для реалізації. За результатами розгляду рішення про передачу активів для реалізації Комісія приймає одне з таких рішень: погодження рішення про передачу активів для реалізації; відмова у погодженні рішення про передачу активів для реалізації [17].

Процедури контролю за ефективністю управління арештованими активами також є невід'ємним елементом механізму менеджменту активів. Ст. 22 Закону про АРМА встановлено, що АРМА здійснює періодичну, але не рідше одного разу на місяць, перевірку ефективності управління арештованими активами, переданими ним в управління. Управитель зобов'язаний надавати уповноваженим особам АРМА доступ до прийнятих в управління активів для огляду, а також до документів щодо управління такими активами та їх використання. У разі встановлення фактів неналежного управління активами або спроб відчуження активів управителем АРМА повідомляє про це відповідним правоохоронним органам для перевірки і реагування згідно із законом та невідкладно здійснює заходи щодо зміни управителя відповідних активів [2].

Протягом 2017-2018 рр. обсяг переданих активів в управління АРМА зріз у десятки разів. Так, у 2018 році портфель арештованого майна в управлінні АРМА становив понад 600 позицій різноманітних активів, включаючи: морські судна, пасажирські та вантажні транспортні засоби, сільськогосподарську техніку, готівкові та безготівкові грошові кошти, частки в статутних (складених) капіталах, житлову, комерційну та мультифункціональну нерухомість, об'єкти інфраструктури, корпоративні права, залізничні вагони, елеватори, готелі, підприємства як єдині майнові комплекси і навіть дві теплоелектростанції [18].

Управління конфіденційними активами та повторною реалізацією може використовуватися в соціальних цілях, що являється одним із сучасних напрямків та інноваційних проєктів в ЄС [19].

З огляду на складну природу та правовий статус активів, які можуть бути об'єктом управлінської діяльності АРМА в подальшому є необхідність розроблення нормативно-правових актів, які деталізували б спосіб, межі та методи менеджменту, що вживаються АРМА задля ефективності активів, збереження їх вартості. Окрім цього, деталізоване адміністративно-правове законодавство в подальшому дасть можливість

майбутнім управителям зрозуміти природу ефективності управління та спрогнозувати можливі затрати в бізнес-процесах управління арештованими активами.

Підсумуємо.

У підрозділі проаналізовано адміністративно-правове забезпечення діяльності із управління арештованими активами в аспекті тенденцій міжнародного досвіду аналогічних інституцій та вітчизняних реалій.

1. Запропоновано визначення терміну «адміністративно-правове забезпечення управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» – як урегульованої нормами адміністративного права публічно-владної діяльності АРМА із управління арештованими та конфіскованими активами, а також необґрунтованими активами (у справах за позовами про визнання активів необґрунтованими) що складається із системи окремих процедур (прийняття активів в управління, визначення управителя, реалізації активів, контролю за управлінням активами та ін.) з метою упорядкування суспільних відносин у сфері публічного адміністрування кримінальних та необґрунтованих активів.

2. Реалізація функції управління арештованими активами здійснюється через механізм, правовою ідеологією якого є пошук балансу в дуалістичній природі інтересів держави та власника активу, що проявляється у:

-забезпеченні прав та інтересів власників активів, які арештовані шляхом збереження їх вартості;

-забезпеченні публічного антикорупційного та фінансового інтересу держави шляхом ліквідації джерел фінансування злочинної діяльності в економічних відносинах;

-недопущення вільного обігу кримінальних активів, отримання від них прибутків тощо.

3. Відчуження майна та майнових прав законного власника є суттєвим обмеженням його основоположних прав, гарантії якого встановлені та захищаються в Конституції України, тому передача в управління та підстави цього процесу, а також сам механізм менеджменту повинен охоплюватися низкою контрольно-моніторингових процесів.

Основними джерелами діяльності із управління арештованими активами є: Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів»; Положення про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2018 року № 613; Порядок реалізації арештованих активів на електронних торгах, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 27.09.2017 № 719; Постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 № 351 «Про затвердження Порядку здійснення контролю за ефективністю управління активами» та ін.

4. Процедури управління арештованими активами можна піддати загальній класифікації на підставі наступних *критеріїв*:
по-перше, предмет управління;
по-друге, процесуальний статус активу;
по-третє, метод управління.

Що стосується предмету управління, а саме активу, то процедури управління залежать не тільки від його виду, але і процесуального статусу. Безпосередньо Розділ III Закону про АРМА визначає регламентує наступні види активів у залежності від процедури управління:

- грошові кошти та банківські метали;
- рухоме та нерухоме майно;
- цінними папери;
- майнові та інші права;

- активи у вигляді частки у статутному (складеному) капіталі чи акції, паї. Окремим видом управління арештованими активами за *критерієм типу* активів є:

- майно, зберігання якого через громіздкість або з інших причин неможливе без зайвих труднощів;
- майно, витрати на забезпечення спеціальних умов зберігання якого чи управління яким співмірні з його вартістю;
- майно, яке швидко втрачає свою вартість;
- майно у вигляді товарів або продукції, яке піддається швидкому псуванню.

У залежності від процесуального статусу активу, можна виокремити наступні види управління:

- 1) управління арештованими активами, в тому числі як захід забезпечення позову;
- 2) управління конфіскованими активами;
- 3) управління активами, визнаними необґрунтованими.

5. У процедурах управління участь приймає і управитель, тобто підприємство, установа, організація, що здатна запропонувати ефективну бізнес-систему управління активом, яка б принесла б ефект від його управління. Із аналізу Закону про АРМА можна виокремити два види управителів:

- управитель, що здійснює фактичне довготривале управління майном та використовуючи його корисні властивості отримує винагороду;
- управитель, уповноважений на реалізацію майна, як способу його управління.

АРМА вправі самостійно обирати метод управління активом, який має забезпечити найбільший ефект від такого управління фактичному власнику активу, третім особам, яким завдано збитки, чи державі у разі засуджуваного вироку суду.

Процедури контролю за ефективністю управління арештованими активами також є невід'ємним елементом механізму менеджменту активів.

З огляду на складну природу та правовий статус активів, які можуть бути об'єктом управлінської діяльності АРМА в подальшому є необхідність розроблення нормативно-правових актів, які деталізували б спосіб, межі та методи менеджменту, що вживаються АРМА задля ефективності активів, збереження їх вартості.

1.2. Адміністративно-правове забезпечення діяльності з виявлення та розшуку активів, отриманих від корупційних та інших злочинів

Революційні події 2013-2014 років в Україні ознаменувалися цілковитим усвідомленням неможливості подальшого існування та розвитку державності без антикорупційної реформи та європейського шляху демократичних перетворень. Пакетом антикорупційних реформ 2014-2015 рр. передбачається створення в Україні аналогічної до європейських країн функції виявлення, розшуку, управління та повернення активів, отриманих від злочинів з метою їх арешту з подальшою конфіскацією. Функціонування злочинних активів в економіці є загрозою національної безпеки держави в цілому і будь-якого громадянина окремо.

Виявлення та розшук корупційних та інших злочинних активів є першою процедурою в цілісному механізмі менеджменту такими активами. Важливість існування інституції із управлінням доходами, майном та іншими об'єктами прав власності, походження чи результат трансформації яких має незаконне походження, серед іншого, обґрунтовується небезпечним впливом від потрапляння злочинних активів у нормальні ринкові відносини:

- спричиняє порушенню прав власності законних власників активів;
- маскує реальне законне походження активів;
- є джерелом інвестиційного розвитку злочинної діяльності;
- слугує засобом наживи для злочинців;
- є інструментом розрахунку тіньових активів за реальні товари та послуги;
- мають потужну здатність до масштабування;
- сприяють розвитку корупції тощо.

Саме ці та інші ключові чинники стали передумовами створення нового антикорупційного механізму, серед елементів якого визначальною

та новою для України за публічними функціями є діяльність Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА).

Слід погодитись із С.М. Клімовою у тому, що кошти, виведені за кордон, вкрай складно повернути. З одного боку, країни, що розвиваються, стикаються з серйозними труднощами, які пов'язані з обмеженими правовими, слідчими та судовими можливостями, браком фінансових ресурсів і відсутністю політичної волі у керівництва. Все це заважає їм вести розслідування й ініціювати кримінальне переслідування таких осіб, відстежувати, заморожувати, вилучати і повертати доходи від корупції [20, с. 166]. Тому, відслідковування злочинних активів є важливим завданням для ефективного повернення останніх із інших юрисдикцій.

На сьогодні діяльність із виявлення та розшуку кримінальних активів в Україні не є виключною для певного відомства. Згідно з ст. 170 Кримінального процесуального кодексу України, слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у АРМА, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб [21]. Отже, із цього слідує, що основним суб'єктом виявлення та розшуку активів з метою їх арешту у кримінальних провадженнях є суб'єкти досудового розслідування (слідчі, прокурори, детективи тощо). АРМА є лише одним із суб'єктів, до яких слідчий може звернутися з метою виявлення та розшуку активів для цілей реалізації завдань свого провадження.

Натомість АРМА, на відміну від інших органів державної влади, які можуть володіти інформацією про активи фізичних та юридичних осіб, є, згідно з ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від

корупційних та інших злочинів» центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом [2]. АРМА забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, та/або з управління активами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави або які конфісковано у кримінальному провадженні чи стягнено за рішенням суду в дохід держави внаслідок визнання їх необґрунтованими [2]. В аспекті функції виявлення та розшуку, АРМА є джерелом аналітичної інформації про активи, на які можна накласти арешт чи конфіскувати за рішенням суду. АРМА не тільки забезпечує надання інформації про наявність чи відсутність у власності активів, а й ідентифікує можливий рух та трансформацію таких активів в інші види (типи).

Втім, незважаючи на відсутність оперативних та процесуальних повноважень, діяльність із виявлення та розшуку не обмежується наданням методичної підтримки та збором інформації із реєстрів та баз даних. Функція виявлення та розшуку АРМА є не замкненою на отриманні інформації від інших органів. Отримані відомості аналізуються на предмет встановлення пов'язаних осіб та злочинів. Так, згідно з пп. 1 Розділу VII Порядку взаємодії при розгляді звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури та виконанні запитів іноземних держав щодо виявлення та розшуку активів від 20.10.2017 № 115/197-о/297/586/869/857, у разі встановлення за результатами вжиття заходів з виявлення, розшуку активів ознак правопорушень, не вказаних у зверненні, відповідним правоохоронним органам надсилається висновок, який є обов'язковим для розгляду ними. Висновок складається та направляється за вимогами на адресу органу досудового розслідування, до підслідності слідчих,

детективів якого належить розслідування кримінального правопорушення, ознаки якого викладені у висновку [22].

Задум нормотворця є цілком обґрунтованим, оскільки діяльність із виявлення та розшуку кримінальних активів є елементом розслідування правопорушень, а не виключно довідковою роботою. В результаті аналізу інформації цілком очевидними є виявлення фактів та ознак правопорушень, які потребують реагування в порядку чинного законодавства.

Незважаючи на те, що механізм виявлення та розшуку активів охоплюється завданнями кримінального процесу, його реалізація неможлива без адміністративно-правового забезпечення, на засадах якого відбувається розшукування активів.

Дослідження публічної функції із виявлення та розшуку активів, одержаних від корупційних та інших злочинів в адміністративно-правовій площині обумовлюється фактичною відсутністю комплексних наукових праць із зазначеного предмету. Деякі із вчених висвітлюють передумови та важливість створення та діяльності АРМА як антикорупційної інституції [23; 24]; інші – в контексті її міжнародної взаємодії [25]; треті – як суб'єкта кримінального процесу [26]. Натомість, адміністративне забезпечення реалізації виявлення та розшуку як самостійного напрямку діяльності АРМА не вивчалось у вітчизняному правовому полі.

Для встановлення сутності адміністративно-правового забезпечення діяльності із виявлення та розшуку активів, необхідно проаналізувати теоретико-правові передумови щодо термінів, охоплених предметом дослідження.

Не секрет, що доктринальними джерелами термінів «виявлення», «розшук» є кримінальний процес, криміналістика та оперативно-розшукова діяльність. Їх розвиток помітний ще з часів СРСР, де роль органів слідства була важливою для забезпечення завдань та контролю в радянських республіках. Чисельна кількість праць радянських вчених

перейшла у спадок вітчизняним правникам та криміналістам, які удосконалювали теорію та методологію розшуку.

Вчені, як правило, визначають зміст категорій «розшук», «пошук» виходячи із певної стратегії, кінцевою метою якої є власне встановлення особи, предмета, злочину, активу тощо. Наприклад, розшукові заходи, на думку, К.Г. Гейко є видом розумової діяльності, а саме, сукупністю дій та заходів, що здійснюються уповноваженими органами, спрямованими на пошук і фіксацію інформації про предмет розшуку [27]. С.О. Павленко вважає, що розшук особи – це сукупність різного роду гласних та негласних заходів, ефективна комбінація яких дає можливість забезпечити встановлення особи [28].

Цікаво звернути увагу на позицію А.В. Пономаренка щодо терміну розшуку майна, яке існувало до створення в Україні АРМА. Так, розшук майна, на думку, А.В. Пономаренка – це комплекс слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів, які здійснюються уповноваженими службовими особами й направлені на встановлення місцезнаходження та забезпечення збереження матеріальних цінностей, що належать підозрюваному, обвинуваченому та на які можуть бути накладені арешт із метою можливої конфіскації такого майна та забезпечення цивільного позову [29, с. 104]. Принципово важливою зміною у підході до розшуку майна в кримінальному процесі є системне удосконалення кримінального процесу та антикорупційного законодавства, на яке необхідно звернути увагу. Так, у 2014-2015 роках було прийнято ряд змін, які справили особливий вплив на зміст діяльності із виявлення та розшуку.

По-перше, Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» констатує наявність законодавства щодо конфіскації доходів від злочинної діяльності. У той же час, Законом зазначається про відсутність законодавства, що дає змогу стягувати у дохід держави (конфіскувати)

майно, набуте внаслідок злочинної діяльності, у разі якщо підозрюваний (обвинувачений) ухиляється від слідства чи суду. Потребує законодавчого врегулювання також питання повернення в Україну активів, виведених внаслідок вчинення злочинів, а також створення гарантій для ефективного управління такими активами, зокрема із застосуванням механізмів громадського контролю [1].

По-друге, Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 18.04.2013 № 222-VII створено інститут спеціальної конфіскації, який полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна за умови вчинення злочину [30].

По-третє, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства» від 04.10.2019 № 187-IX встановлюється, що арешт накладається на майно третьої особи, якщо вона набула його безоплатно або за ціною, вищою чи нижчою за ринкову вартість, і знала або повинна була знати, що таке майно відповідає будь-якій з ознак, передбачених пунктами 1-4 частини першої статті 96-2 Кримінального кодексу України [21].

По-четверте, середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року передбачено введення у дію Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні. Відповідно до заходів, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 року № 1106-р, запуск Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні планується здійснити в дослідну експлуатацію у 2019 році [31].

Отже, діяльність АРМА із виявлення та розшуку активів набуває нового змісту, оскільки суттєво посилює інституційно-правові передумови арешту в кримінальному процесі:

- створено та інтегровано спеціальну конфіскацію як вид підстав накладення арешту;
- забезпечено можливість накладення арешту на активи, за наявності обґрунтованої підозри вважати, що такі активи містять ознаки злочину тощо;
- кримінальному арешту надано перевагу над іншими видами арешту, а виявлення та розшук активів з метою їх арешту встановлено як обов'язок слідчого органу досудового розслідування;
- звернення до АРМА із запитом на розшук активів встановлено в КПК України як провідний спосіб реалізації слідчим повноважень із забезпечення виявлення та розшуку активів.

Природа процедур виявлення та розшуку активів, що здійснюється АРМА є схожою за суттю, проте відрізняється за змістом від кримінально-процесуальних та оперативно-розшукових заходів. На наш погляд, реалізація функцій виявлення та розшуку активів у тій моделі, яка існує наразі та закріплена нормами спеціального закону також є можливою у зв'язку із суттєвим удосконаленням та посиленням ролі інформаційно-аналітичної та інформаційно-комунікаційної діяльності. Остання розкриває широкий потенціал для:

- застосування сучасних аналітичних засобів та обробки великих інформаційних масивів;
- впровадження новітнього апаратного та програмного забезпечення;
- акумуляції державних реєстрів та баз даних в єдиному інформаційному центрі;
- міжнародного обміну відомостями у короткий строк тощо.

Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» містить два окремі поняття. Виявлення та розшук – це процедури одного процесу. Виявлення активів – діяльність із встановлення факту існування активів, а розшук – це діяльність із визначення місцезнаходження активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні [2]. Таким чином, розшук проводиться за результатами виявлення. Незважаючи на те, що природа термінів «виявлення», «розшук», «пошук» в діяльності АРМА має криміналістичне походження та призначення, серед повноважень АРМА відсутні можливості проведення будь-яких оперативно-розшукових та кримінально-процесуальних заходів. Тобто, діяльність із виявлення та розшуку активів, з метою їх арешту та конфіскації є не видом кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності.

Виявлення та розшук, що здійснюється АРМА – це вид сервісної інформаційно-аналітичної, довідкової, консультаційної діяльності, нормопроектної діяльності, що не передбачає безпосереднього втручання в приватне життя осіб шляхом проведення комплексу негласних слідчих, розшукових дій. Перевірка фінансово-майнового стану реалізується виключно інформаційним шляхом.

Окрім цього, безпосередньо інновацією є функціональні спроможності АРМА у сфері взаємодії із банківськими установами, які посилюють функцію виявлення та розшуку. Можливість розкриття банківської таємниці за зверненням АРМА без рішення на те суду суттєво пришвидшує строки виявлення та розшуку фінансових активів. Так, п. 10 ст. 62 Закону України «Про банки та банківську діяльність» передбачено право АРМА звертатися із письмовою вимогою у зв'язку зі здійсненням ним виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, - щодо наявності та стану рахунків, операцій

за рахунками конкретної юридичної або фізичної особи, фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності [32].

Натомість, законодавство про оперативно-розшукову та кримінально-процесуальну діяльність поширюється на АРМА. Особливістю правового забезпечення розшукових заходів є те, що виключно норми Закону про АРМА встановлюють повноваження, порядок та механізм реалізації діяльності із виявлення та розшуку активів.

Наприклад, у ст. 16 Закону про АРМА визначено наступні завдання у напрямку реалізації виявлення та розшуку активів:

1) вжиття відповідно до звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури, судів заходів до виявлення та розшуку активів, взаємодія з цими органами з метою накладення арешту на такі активи та їх конфіскації;

2) здійснення міжнародного співробітництва з відповідними органами іноземних держав у частині обміну досвідом та інформацією з питань, пов'язаних з виявленням, розшуком та управлінням активами;

3) забезпечення співробітництва з міжнародними, міжурядовими організаціями, мережами, діяльність яких спрямована на забезпечення міжнародного співробітництва у сфері виявлення, розшуку та управління активами, у тому числі з Камденською міжвідомчою мережею з питань повернення активів (CARIN), та представлення України в цій організації [2]. Слід деталізувати, що зазначені завдання реалізуються за допомогою наступних повноважень. Повноваженнями *із юрисдикцією на території України* є:

- доступ до Єдиного реєстру досудових розслідувань, автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування;

- користування державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;

- право витребування за рішенням Голови Національного агентства або його заступника та безоплатно одержання в установленому законом порядку від державних органів, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання обов'язків АРМА;

- укладання міжвідомчих угод про співробітництво;

- укладання з окремими державними органами та/або органами місцевого самоврядування угод (меморандумів) про співпрацю та обмін інформацією [2].

Окремими є повноваження із виявлення та розшуку активів *в аспекті міжнародної взаємодії*, що передбачають мандат на:

- укладання міжнародних угод про співробітництво з органами іноземних держав, до компетенції яких належать питання щодо виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, участь у підготовці проектів міжнародних угод щодо розподілу та повернення активів в Україну;

- в рамках виконання звернення національного суб'єкта досудового (судового) розслідування, направлення звернень до компетентних органів іноземних держав, організацій із сприяння виявленню та розшуку активів [2; 22].

До речі, ефективність АРМА при міжнародному співробітництві забезпечується поглибленням партнерства із міжнародними організаціями. У 2018 році АРМА авторизовано у таких універсальних міжнародних утвореннях, як:

- Камденська міжвідомча мережа з повернення активів (CARIN);

- Глобальна мережа контактних пунктів Міжнародної організації кримінальної поліції (Interpol);

- Ініціатива з повернення вкрадених активів (StAR);

- Європейський поліцейський офіс (Europol);
- п'ять міжвідомчих мереж з повернення активів Азійсько-Тихоокеанського регіону, Південно-Африканського регіону, Східно-Африканського регіону, Західно-Африканського регіону та Карибського регіону;
- Платформа установ з повернення активів держав-членів Європейського Союзу,
- Міжвідомча мережа з управління активами Балканського регіону (BAMIN),
- Конференція держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції (UNCAC);
- Стамбульський план дій по боротьбі з корупцією Антикорупційної мережі для Східної Європи та Центральної Азії Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [33; 34].

Згадані в положеннях «уповноважені особи» є особливою категорією державних службовців, які наділені, так званими, «суперповноваженнями». Ключова відмінність від інших правомочностей, які встановлені Законом полягає у посиленні деяких операційних прав.

В аспекті виявлення та розшуку уповноважені особи АРМА мають право: безперешкодно входити до приміщень державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування за службовим посвідченням та мати доступ до документів та інших матеріалів, необхідних для здійснення наданих АРМА повноважень; витребувати та отримувати необхідні документи та іншу інформацію; отримувати пояснення від посадових осіб та службових осіб державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування тощо [2].

Дискусійним, на наш погляд, є питання інформаційно-аналітичної діяльності із реєстрами та базами даних, які адмініструються іншими органами влади, доступ до яких надано АРМА.

1. На перший погляд, Розділом II Закону про АРМА не передбачено вимогу обробки відомостей про фізичних та юридичних осіб виключно уповноваженими особами. Натомість, як свідчить практика, сучасний обмін міжвідомчою інформацією не в усіх випадках може бути технічно реалізований в приміщенні органу держателя інформації. Наприклад, при отриманні відомостей про декларації фінансово-майнового стану, які адмініструють Національне агентство із запобігання корупції, детективи Національного антикорупційного бюро здійснюють інформаційну роботу безпосередньо у приміщенні Національного агентства із запобігання корупції [18]. Отже, у випадку необхідності безпосереднього перебування приміщенні та за робочою станцією іншого органу влади, працівники АРМА повинні мати статус уповноважених осіб.

Окремою процедурою супроводження накладення арешту на виявлені та розшукані активи є надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги ініціатору арешту (п. 3 ч. 1 ст. 15 Закону про АРМА), що становить окрему складову функції виявлення та розшуку активів. Мета консультаційного супроводження – забезпечити максимальний правовий сервіс для правоохоронних органів з метою подальшого накладення арешту.

Зміст консультаційної та методологічної підтримки в рамках виявлення та розшуку активів, окрім збору інформації із реєстрів та баз даних, може полягати в наступному:

- встановлення та перевірка інформації про обґрунтованість підозр щодо кримінального статусу активу, який розшукано, тобто чи підлягає він спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації в юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, забезпечення можливої конфіскації майна;

- встановлення легітимної мети арешту майна, наприклад, запобігання можливості приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження активу;
- оцінка вартості активів, на які планується накласти арешт, з метою забезпечення цивільного позову або стягнення отриманої неправомірної вигоди;
- встановлення розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням або зазначеної в цивільному позові, розміру неправомірної вигоди, яка була отримана юридичною особою;
- перевірка обґрунтованості та достатності підозр накладення попереднього арешту на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах;
- перевірка інформації на предмет недопущення порушення прав третіх осіб при накладенні арешту на актив, який перебуває у спільній власності;
- обґрунтування розміру цивільного позову в кримінальному провадженні та співставлення його із встановленим майном, на яке можливо накласти арешт;
- перевірка відомостей чи накладався арешт в інших провадженнях та в інших видах процесів на активи;
- встановлення способів та джерел набуття у власність активів, перевірки добросовісності набування активів у власність тощо.

Також, п. 10 ч. 1 ст. 10 Закону про АРМА передбачено правозастосовне повноваження АРМА щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення [2], що, на наш погляд, більш притаманне при здійсненні управління майном, на яке вже накладено арешт. Дані, які містяться у Звіті про діяльність АРМА за 2018 рік [18], свідчать про те, що протоколи про адміністративні правопорушення при виявленні та розшуку активів уповноваженими особами АРМА не склалися. Втім, у п. 2 Порядку оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення від

15.02.2018 № 44 зазначено, що Уповноважені особи АРМА можуть складати протоколи про адміністративні правопорушення за невиконання законних вимог щодо усунення порушень законодавства у сфері управління активами, ненадання інформації, документів, а також порушення встановлених чинним законодавством строків їх надання, надання недостовірної інформації або не в повному обсязі, а також незаконне повідомлення третіх осіб про те, що про них збирається відповідна інформація [35]. Не виключено, що невиконання зазначених вимог в майбутньому, дає законні підстави для реалізації правозастосовних повноважень в рамках виявлення та розшуку активів.

Підставою порушення провадження щодо виявлення та розшуку активів є виконання звернення уповноважених осіб. Розділом II Порядку взаємодії при розгляді звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури та виконанні запитів іноземних держав щодо виявлення та розшуку активів від 20.10.2017 № 115/197-о/297/586/869/857 (далі – Порядок) визначено конкретне коло запитуючих суб'єктів:

- слідчий, детектив, прокурор, повноваження щодо яких підтверджуються витягом з Єдиного реєстру досудових розслідувань;
- органи, що здійснюють досудове розслідування, та органи прокуратури в особі їх керівників;
- суд та слідчий суддя, у якому здійснюється розгляд кримінального провадження [22].

Закінчення розгляду звернень має дві правові форми. Перша – *відповідь*, яка складається за результатами вжитих заходів з виявлення, розшуку активів та містить дані, що свідчать про існування активів, на які може бути накладено арешт у вказаному у зверненні кримінальному провадженні, а також про їх місцезнаходження чи останнє відоме місцезнаходження [22].

Другою є *висновок*, тобто, закумуляовані відомості, у яких встановлено ознаки правопорушень, не вказаних у зверненні. Висновок є

обов'язковим до розгляду правоохоронними органами [22]. Процедура моніторингу результатів розгляду звернень та висновків, яка зазначена в Розділі VIII Порядку, є складовою виявлення та розшуку активів. Її метою є підготовка щорічного звіту про діяльність АРМА, ведення Єдиного державного реєстру активів, здійснення інших функцій [22].

Отже, діяльність із виявлення та розшуку активів, яка здійснюється АРМА – це самостійна публічна функція держави, яка, в той же час, реалізується в межах кримінального процесу за зверненням суб'єктів досудового розслідування, суду та іноземних компетентних органів, установ. Основне призначення – це супроводження кримінально-процесуальної діяльності із виявлення, розшуку та арешту активів в ході досудового розслідування та судового процесу для цілей конфіскації (спеціальної конфіскації) засобами сучасного швидкого інформаційного обміну, аналітики, міжнародної взаємодії, доступом до банківської інформації.

Джерелами адміністративно-правового забезпечення діяльності із виявлення та розшуку активів є:

- законодавство про виявлення та розшук активів, отриманих від корупційних та інших злочинів;
- нормативно-правові акти АРМА;
- спільні міжвідомчі нормативно-правові акти АРМА та органів досудового розслідування, слідства та суду;
- положення міжнародних угод за участю АРМА та компетентних органів іноземних держав;
- положення міжвідомчих меморандумів про співробітництво АРМА з органами державної влади та місцевого самоврядування.

Цілком очевидно, що діяльність АРМА перебуває на початковому етапі становлення, тому важливим є здійснення якісної законопроектної та нормопроектної діяльності для підсилення адміністративно-правового потенціалу АРМА в майбутньому.

Висновки.

У підрозділі досліджено адміністративно-правове забезпечення та діяльнісний аспект виявлення та розшуку активів, отриманих від корупційних та інших злочинів, як однієї із ключових функцій АРМА.

1. Діяльність із виявлення та розшуку активів, які здійснюється АРМА, – це самостійна публічна функція держави, яка, в той же час, реалізується в межах кримінального процесу за зверненням суб'єктів досудового розслідування, суду та іноземних компетентних органів, установ. Її мета охоплює політико-правову та процесуальну складові. Перша полягає у реалізації завдань та функцій держави у сфері менеджменту кримінальних активів. Друга – у супроводженні кримінально-процесуальної діяльності із виявлення, розшуку та арешту активів в ході досудового розслідування та судового процесу для цілей конфіскації (спеціальної конфіскації) засобами сучасного швидкого інформаційного обміну, аналітики, міжнародної взаємодії, методичної підтримки та доступу до банківської інформації.

2. Правовими особливостями діяльності і виявлення та розшуку активів АРМА є наступні:

- впливають із реалізації державної політики у сфері менеджменту кримінальними активами;
- передбачають наявність як прямого доступу до реєстрів та баз даних, розпорядниками яких інші державні органи, так і шляхом витребування інформації;
- не передбачають безпосереднього втручання в приватне життя осіб шляхом проведення комплексу негласних слідчих, розшукових дій. Перевірка фінансово-майнового стану реалізується виключно інформаційним шляхом;
- реалізуються двома за типом категоріями службових осіб: посадові особи АРМА та уповноважені особи АРМА. Для останніх характерні, так звані, супер-повноваження;

- охоплюють інформаційно-аналітичну, нормотворчу та нормопроектну, роз'яснювальну, консультаційно-методичну, статистичну (прогностичну) діяльність;
- передбачають наявність широкого мандату на міжнародне співробітництво;
- наявні посилені функціональні спроможності у сфері взаємодії із банківськими установами, шляхом обґрунтованого витребування банківської інформації без рішення суду;

3. Складовими елементами діяльності із виявлення та розшуку активів, яка здійснюється АРМА, є інформаційно-аналітична, нормотворча та нормопроектна, роз'яснювальна, консультаційно-методична, статистична (прогностична).

4. Зміст *консультаційної та методологічної підтримки* в рамках виявлення та розшуку активів, окрім збору інформації із реєстрів та баз даних, може полягати в наступному:

- встановлення та перевірка інформації про обґрунтованість підозр щодо кримінального статусу активу, який розшукано, тобто чи підлягає він спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації в юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, забезпечення можливої конфіскації майна;
- встановлення легітимної мети арешту майна, наприклад, запобігання можливості приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження активу;
- встановлення оцінки вартості активів, на які планується накласти арешт, з метою забезпечення співрозмірності цивільного позову та завданої шкоди від злочину;
- встановлення розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням або зазначеної в цивільному позові, розміру неправомірної вигоди, яка була отримана юридичною особою;

- перевірка обґрунтованості та достатності підозр накладення попереднього арешту на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах;
- перевірка інформації на предмет недопущення порушення прав третіх осіб при накладенні арешту на актив, який перебуває у спільній власності;
- обґрунтування розміру цивільного позову в кримінальному провадженні та співставлення його із встановленим майном, на яке можливо накласти арешт;
- перевірка відомостей стосовно того, чи накладався арешт в інших провадженнях та в інших видах процесів на активи;
- встановлення способів та джерел набуття у власність активів, перевірки добросовісності набування активів у власність тощо.

5. Зміст *інформаційно-аналітичної діяльності* полягає у:

- 1) зборі, опрацюванні та аналізі інформації про активи та осіб, пов'язаних із операціями із ними з: (а) державних реєстрів та баз даних, (б) шляхом витребування відомостей із банківських установ, (в) шляхом витребування відомостей із органів державної влади та місцевого самоврядування;
- 2) забезпеченні міжнародної взаємодії між аналогічними підрозділами ARO (офіси із менеджменту та повернення активів) іноземних юрисдикцій та міжнародних організацій;
- 3) встановленні джерел походження активів, відслідковування операцій із ними.

6. Нормопроектна та нормотворча діяльності полягають у підготовці пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у сфері виявлення, розшуку активів, розробка проектів нормативно-правових актів з цих питань.

7. Зміст статистичної діяльності із виявлення та розшуку активів впливає із реалізації державної політики у сфері виявлення та розшуку і

полягає у аналізі та узагальненні відомостей про виявлені та розшукані активи, активи на які накладено арешт у кримінальних провадженнях.

8. Реалізація функцій виявлення та розшуку активів у тій моделі, яка існує наразі та закріплена нормами спеціального закону, є можливою у зв'язку із суттєвим удосконаленням та посиленням ролі інформаційно-аналітичної та інформаційно-комунікаційної діяльності. Остання розкриває широкий потенціал для:

- застосування сучасних аналітичних засобів та обробки великих інформаційних масивів;
- впровадження новітнього апаратного та програмного забезпечення;
- акумуляції державних реєстрів та баз даних в єдиному інформаційному центрі;
- поглиблення європейського співробітництва України та міжнародного обміну відомостями у короткий строк тощо.

9. У сфері виявлення та розшуку активів Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» надає АРМА повноваження щодо отримання доступу до всіх реєстрів та інформаційних банків даних, розпорядниками та/або володільцями яких є державні органи та органи місцевого самоврядування, а уповноважені особи АРМА мають право витребувати у цих органів документи, які можуть сприяти процесу виявлення та розшуку активів.

10. Результат розгляду звернень щодо виявлення та розшуку активів має дві правові форми: відповідь та висновок.

11. Джерелами адміністративно-правового забезпечення функції виявлення та розшуку активів є: законодавство про виявлення та розшук активів, отриманих від корупційних та інших злочинів; нормативно-правові акти АРМА; спільні міжвідомчі нормативно-правові акти АРМА та органів досудового розслідування, слідства та суду; положення

міжнародних угод за участю АРМА та компетентних органів іноземних держав; положення міжвідомчих меморандумів про співробітництво АРМА з органами державної влади та місцевого самоврядування; нормативні акти АРМА, розроблені в порядку пункту 2 частини 1 статті 9 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів».

12. Інституційна діяльність із виявлення та розшуку активів перебуває на початковому етапі становлення, тому важливим є здійснення якісної законопроектної та нормопроектної діяльності для підсилення адміністративно-правового потенціалу АРМА в майбутньому.

***

Висновки до розділу

1. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що загалом на теренах ЄС було прийнято різні законодавчі підходи до управління арештованими активами, в тому числі це стосується:

- юридичної сили нормативних актів, якими встановлюються механізм управління активами;
- статусу органів, яким надано право розпоряджатися такими активами;
- методи та способи управління;
- процедури попередньої оцінки;
- строки управління.

Загалом на процес управління арештованим майном в ЄС впливають різні фактори, один з найгостріших – це відсутність нормативних положень, що дисциплінують терміни процедур управління. В Україні строки процедур управління арештованим майном також не є

урегульованими. Є лише окремі процесуальні вказівки на строки при реалізації процедур управління.

2. Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» не містить строків в системі механізму управління арештованими активами, що встановлюють: граничні терміни початку та завершення тендерних процедур відбору управителя; строки проведення оцінки майна; терміни припинення договірних відносин з урахуванням наявності підстав для скасування передачі майна в управління та відновлення майнового становища осіб, майно яких арештовано тощо.

Зазначені строки потребують інтеграції в положення законодавчих та підзаконних актів з питань роботи АРМА. В іншому випадку, це вносить суттєві ризики не тільки у забезпечення ефективності управління, а й появи корупційних ризиків затягування АРМА процесів управління.

3. Запропоновано визначення терміну «адміністративно-правове забезпечення управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» – як урегульованої нормами адміністративного права публічно-владної діяльності АРМА із управління арештованими та конфіскованими активами, а також необґрунтованими активами (у справах за позовами про визнання активів необґрунтованими) що складається із системи окремих процедур (прийняття активів в управління, визначення управителя, реалізації активів, контролю за управлінням активами та ін.) з метою упорядкування суспільних відносин у сфері публічного адміністрування кримінальних та необґрунтованих активів.

4. Реалізація функції управління арештованими активами здійснюється через механізм, правовою ідеологією якого є пошук балансу в дуалістичній природі інтересів держави та власника активу, що проявляється у:

- забезпеченні прав та інтересів власників активів, які арештовані шляхом збереження їх вартості;

- забезпеченні публічного антикорупційного та фінансового інтересу держави шляхом ліквідації джерел фінансування злочинної діяльності в економічних відносинах;

- недопущення вільного обігу кримінальних активів, отримання від них прибутків тощо.

5. Процедури управління арештованими активами можна піддати загальній класифікації на підставі наступних *критеріїв*:

по-перше, предмет управління;

по-друге, процесуальний статус активу;

по-третє, метод управління.

З огляду на складну природу та правовий статус активів, які можуть бути об'єктом управлінської діяльності АРМА в подальшому є необхідність розроблення нормативно-правових актів, які деталізували б спосіб, межі та методи менеджменту, що вживаються АРМА задля ефективності активів, збереження їх вартості.

6. Діяльність із виявлення та розшуку активів, які здійснюється АРМА, – це самостійна публічна функція держави, яка, в той же час, реалізується в межах кримінального процесу за зверненням суб'єктів досудового розслідування, суду та іноземних компетентних органів, установ. Її мета охоплює політико-правову та процесуальну складові. Перша полягає у реалізації завдань та функцій держави у сфері менеджменту кримінальних активів. Друга – у супроводженні кримінально-процесуальної діяльності із виявлення, розшуку та арешту активів в ході досудового розслідування та судового процесу для цілей конфіскації (спеціальної конфіскації) засобами сучасного швидкого інформаційного обміну, аналітики, міжнародної взаємодії, методичної підтримки та доступу до банківської інформації.

7. Правовими особливостями діяльності і виявлення та розшуку активів АРМА є наступні:

- впливають із реалізації державної політики у сфері менеджменту кримінальними активами;
- передбачають наявність як прямого доступу до реєстрів та баз даних, розпорядниками яких інші державні органи, так і шляхом витребування інформації;
- не передбачають безпосереднього втручання в приватне життя осіб шляхом проведення комплексу негласних слідчих, розшукових дій. Перевірка фінансово-майнового стану реалізується виключно інформаційним шляхом;
- реалізуються двома за типом категоріями службових осіб: посадові особи АРМА та уповноважені особи АРМА. Для останніх характерні, так звані, супер-повноваження;
- охоплюють інформаційно-аналітичну, нормотворчу та нормопроектну, роз'яснювальну, консультаційно-методичну, статистичну (прогностичну) діяльність;
- передбачають наявність широкого мандату на міжнародне співробітництво;
- наявні посилені функціональні спроможності у сфері взаємодії із банківськими установами, шляхом обґрунтованого витребування банківської інформації без рішення суду;

8. Складовими елементами діяльності із виявлення та розшуку активів, яка здійснюється АРМА, є інформаційно-аналітична, нормотворча та нормопроектна, роз'яснювальна, консультаційно-методична, статистична (прогностична).

9. Реалізація функцій виявлення та розшуку активів у тій моделі, яка існує наразі та закріплена нормами спеціального закону, є можливою у зв'язку із суттєвим удосконаленням та посиленням ролі інформаційно-аналітичної та інформаційно-комунікаційної діяльності. Остання розкриває широкий потенціал для:

- застосування сучасних аналітичних засобів та обробки великих інформаційних масивів;
- впровадження новітнього апаратного та програмного забезпечення;
- акумуляції державних реєстрів та баз даних в єдиному інформаційному центрі;
- поглиблення європейського співробітництва України та міжнародного обміну відомостями у короткий строк тощо.

10. У сфері виявлення та розшуку активів Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» надає АРМА повноваження щодо отримання доступу до всіх реєстрів та інформаційних банків даних, розпорядниками та/або володільцями яких є державні органи та органи місцевого самоврядування, а уповноважені особи АРМА мають право витребувати у цих органів документи, які можуть сприяти процесу виявлення та розшуку активів.

11. Джерелами адміністративно-правового забезпечення функції виявлення та розшуку активів є: законодавство про виявлення та розшук активів, отриманих від корупційних та інших злочинів; нормативно-правові акти АРМА; спільні міжвідомчі нормативно-правові акти АРМА та органів досудового розслідування, слідства та суду; положення міжнародних угод за участю АРМА та компетентних органів іноземних держав; положення міжвідомчих меморандумів про співробітництво АРМА з органами державної влади та місцевого самоврядування; нормативні акти АРМА, розроблені в порядку пункту 2 частини 1 статті 9 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів».

РОЗДІЛ 2

ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТА СПІВПРАЦЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ З ПИТАНЬ МЕНЕДЖМЕНТУ АРЕШТОВАНИМИ АКТИВАМИ

2.1. Принципи публічного адміністрування арештованими активами

Створення Національного агентства з питань виявлення розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА) є, без сумніву, суттєвим кроком у напрямку розвитку антикорупційної інфраструктури держави та появи першої за історію України функції із менеджменту кримінальними активами.

Передовий світовий досвід свідчить, що інституції *asset recovery office* (офіс із повернення активів, які отримані злочинним шляхом в порядку національного законодавства та законодавства країни, де якими виявлені) та *asset management office* (Офіс з управління арештованими активами, який включає в себе дві моделі функціонування: 1) виявлення, розшук та управління; 2) управління) вже давно існують у багатьох країнах світу. Прикладом функціонування офісів із управління арештованими конфіскованими активами є: *Agenzia nazionale per l'amministrazione e la destinazione dei beni sequestrati e confiscati allacriminalità organizzata* (ANBSC) (Італія); *Agence de gestion et de recouvrement des avoirs saisis et confisqués* (AGRASC) (Франція); *Seized Property Management Directorate* (SPMD) (Канада); *Sociedad de Activos Especiales, SAE* (Колумбія); *The National Seized Property Commission* (CONABI) (Перу); *La Oficina Administradora de Bienes Incautados* (OABI) (Гондурас) [9, с. 19].

Ще в 2006 році, коли Україною було ратифіковано Конвенцію ООН проти корупції, існували достатні передумови для створення офісу із

менеджменту корупційними активами. Зокрема, у ч. 1 ст. 31 Конвенції встановлено, що кожна Держава-учасниця Конвенції вживає, максимальною мірою, можливих в рамках її внутрішньої правової системи, таких заходів, які необхідні для забезпечення можливої конфіскації: доходів від злочинів, або майна, вартість якого відповідає вартості таких доходів; майна, обладнання та інших засобів, які використовувались або призначалися для використання під час вчинення корупційних злочинів. Разом з цим, у ч. 3 ст. 31 Конвенції зазначається, що кожна Держава-учасниця вживає, відповідно до її внутрішнього права, таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для управління компетентними органами замороженим, арештованим або конфіскованим майном [3].

Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII (Закон про АРМА) започатковує створення АРМА із функціями виявлення, розшуку та управління кримінальними активами [2]. На законодавчому рівні це ознаменувало не тільки появу окремого органу в системі органів центральної влади. По суті з'явився новий вид публічного адміністрування, який передбачає системні публічно-правові та процесуальні перетворення у відносинах арешту, конфіскації, повернення та цивільної конфіскації активів. Як зазначає Г. А. Терещук, АРМА, з одного боку, удосконалює механізм антикорупційної діяльності, а з іншого – започатковує виконання державою абсолютно нової функції у сфері реалізації політики менеджменту активів, на які може бути накладено арешт в рамках кримінального провадження [36, с. 60].

Невід'ємним атрибутом становлення як нового органу, так і нової публічної функції є якісне законодавче та нормативне забезпечення, основою якого є принципи. Дослідження принципів діяльності АРМА в адміністративно-правовій науці загалом не розкрито. Зокрема, не знайшло

свого комплексного вивчення питання реалізації принципів публічного адміністрування у сфері менеджменту активів у вітчизняній правовій доктрині.

Як зазначається в преамбулі до Закону про АРМА, закон визначає правові та організаційні засади функціонування АРМА [2]. Очевидно, що вживаний термін «засади» є основоположним інституційним феноменом діяльності АРМА. Натомість, визначення засад та принципів функціонування досліджуваного органу не знайшло свого місця в положеннях Закону. Зазначена обставина породжує актуальність та необхідність дослідження питання інтеграції принципів у законодавче поле роботи АРМА.

Поняття принципу в публічному праві (див., наприклад [37-50]) є невід'ємним елементом будь-яких відносин за участю владних суб'єктів. Принципи діяльності публічної інституції забезпечують єдність, послідовність та прогнозованість дій посадових осіб. При визначенні змісту категорії «*принципи АРМА*» в теоретичному аспекті необхідно виходити з наступного: *по-перше*, з їх належності до сфери публічних правовідносин, *по-друге*, відокремлювати принципи діяльності АРМА та принципи публічного адміністрування кримінальними активами як виду правової політики держави. Натомість, останній тезис є дещо дискусійним, виходячи з ідеї Закону про АРМА, який встановлює як загальні засади інституції АРМА, так і реалізацію процедур виявлення, розшуку та управління активами.

У вітчизняному тлумачному словнику термін «принцип» означає: основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку, основний закон якої-небудь точної науки, особливість, покладену в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось, переконання, норму, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці [51].

Скакун О.Ф. вважає, що принципи – це об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які висуваються до учасників суспільних відносин з метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів. У принципах зосереджено світовий досвід розвитку права, досвід цивілізації [52, с. 221].

Публічно-правовий принцип є основоположною категорією правової дійсності та відносин, побудованих на регулюванні публічно-владної діяльності суб'єктів державної влади та їх посадових осіб. Як відзначає Козюбра М., під принципами права слід розуміти відправні ідеї, що визначають природу права, його соціальне призначення, найбільш важливі юридичні вимоги, творцями й адресатами яких є люди (суб'єкти права) [53, с. 69].

Принципи публічного адміністрування встановлюють найбільш значущі, загальноважливі, фундаментальні ідеї, засади, що визначають напрямки, методи, способи, форми реалізації публічно-правової політики, закріпленої в законах, щодо якої уповноважені діяти органи державної влади. В цьому таки слід погодитися із думкою Н.В. Нагаєва, що принципи управління – це керівні правила, основні положення, норми поведінки, що відображають найбільш загальні стійкі риси законів і закономірностей управління, яких необхідно дотримуватися в управлінській діяльності. Вчений відмічає, що принципи як поняття теорії управління зумовлюються законами, але одночасно відображають зміст та реальність процесів управління [54, с. 49-50].

На думку Н.О. Шура, публічне адміністрування як процес має здійснюватися із дотриманням багатьох принципів, які виводять його на вищий рівень демократизації та сприяють інтеграції у європейське співтовариство [55, с. 262].

У літературі принципи публічного управління інколи називають «законами», що надає особливої значущості даному феномену. Так, до законів управління відносяться найбільш загальні, істотні і необхідні

зв'язки, які вивчаються наукою управління. До них належать закони необхідної різноманітності, інтеграції та спеціалізації управління, пріоритетності соціальних цілей, зростання суб'єктивності і інтелектуальності управління, домінування глобальної мети системи, доктринального, розвитку самодіяльної активності кожної підструктури [56].

Загалом, слід погодитися із Л. Кошелевою у тому, що впровадження демократичних стандартів та принципів діяльності публічних адміністрацій у роботу вітчизняних органів влади стане запорукою утвердження в Україні верховенства права, громадянського суспільства, забезпечення всебічної реалізації прав і свобод, законних інтересів громадян [57, с. 16].

Незважаючи на відсутність інституційних принципів та засад публічного адміністрування кримінальними активами, спеціальний Закон про АРМА містить деякі правила, на основі яких здійснюються окремі процедури. Так, відповідно до ч. 1. ст. 18 Закону про АРМА «принцип взаємності» є основною засадою здійснення міжнародного співробітництва у сфері виявлення розшуку та повернення активів [2]. Втім, зазначений принцип не є виключно властивим АРМА, а застосовується, як правило, до міжнародної взаємодії будь-якого суб'єкта, повноваження якого охоплюються завданнями міжнародної взаємодії. Відповідно до ч. 1 ст. 544 КПК України за відсутності міжнародного договору міжнародна правова допомога чи інше співробітництво може бути надано на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності [21]. Принцип взаємності в діяльності АРМА декларує готовність до тісної міжнародної співпраці навіть за відсутності укладених міжнародних угод, що надає мандат на певну дискрецію у міжнародній взаємодії. Загалом зміст принципу взаємності стверджує тезис «дій так, як бажаєш, щоб діяли щодо тебе». Він передбачає надання національної допомоги та підтримки, вчинення певних дій, прийняття рішень на користь іноземної держави на засадах

партнерства, рівності, поваги до суверенітету, прав та інтересів, а також утримання від вирішення питань, які суперечить інтересам іноземної держави.

У ст. 21 Закону про АРМА зазначається, що реалізація активів здійснюється на конкурсних засадах [2], тобто, таким чином діє принцип *рівності учасників торгів* серед потенційних управителів активами, щодо яких застосовано арешт, конфіскацію, тощо. Втім, зазначені принципи є лише окремими сегментованими правилами реалізації повноважень АРМА. Більш того, згаданий вище принцип рівності не є унікальним публічно-комунікативним явищем, а його реалізація прослідковується в практиці міжвідомчого співробітництва.

Звертаючись до практики аналогічного законотворення, слід відзначити присутність принципів в інституційній діяльності інших органів державної влади. Так, Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» у ст. 3 до основних принципів діяльності Національного антикорупційного бюро України відносить: верховенство права; повагу та дотримання прав і свобод людини і громадянина; законність; безсторонність та справедливість; незалежність Національного бюро та його працівників; підконтрольність і підзвітність суспільству та визначеним законом державним органам; відкритість для демократичного цивільного контролю; політичну нейтральність і позапартійність; взаємодію з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями [58].

Окремою статтею Закону України «Про Національну гвардію України» визначається, що діяльність Національної гвардії України ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, позапартійності, безперервності, законності, відкритості для демократичного цивільного контролю, прозорості, відповідальності, централізованого керівництва та єдиноначальності [59].

Ч. 1 ст. 3 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» встановлено, що Державне бюро розслідувань організовується і діє на засадах: верховенства права; законності; справедливості; неупередженості; незалежності і персональної відповідальності кожного працівника; відкритості та прозорості для суспільства та демократичного цивільного контролю, підзвітності і підконтрольності визначеним законом державним органам; політичної нейтральності і позапартійності; єдиноначальності у поєднанні з колективним способом реалізації окремих повноважень Державного бюро розслідувань [60].

Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII визначає не тільки перелік, а й зміст принципів (засад) діяльності Національної поліції в окремих статтях: верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності [61].

АРМА, на відміну від інших органів, особливо правоохоронних, реалізує самостійний вид державної політики, чого не можна сказати, наприклад, про Національне антикорупційне бюро України, яке входить в систему правоохоронних органів, тобто, здійснює завдання у сфері правоохоронної діяльності. Повноваження АРМА є унікальними та самостійними у сфері публічного адміністрування кримінальними активами. Тому, Закон про АРМА має виокремлювати не тільки принципи роботи АРМА, а й принципи виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Інтеграція принципів в законодавче поле діяльності АРМА є необхідною складовою для:

- стратегічного розвитку та прогнозування напрямків удосконалення інституції менеджменту кримінальними активами;
- підтримки діючої та розширення нової мережі комунікативного потенціалу АРМА;

- розробки нових нормативно-правових актів з питань виявлення, розшуку та управління активами;
- прийняття законних управлінських рішень;
- забезпечення політики прозорості та відкритості АРМА до суспільства;
- ефективної роботи інституцій громадського контролю за діяльністю АРМА;
- утвердження незалежності та аполітичності в роботі Голови АРМА та посадових осіб;
- протидії конфлікту інтересів тощо.

На наш погляд, найбільш доцільною виглядає наступна модель визначення принципів публічного адміністрування кримінальними активами в законодавстві про діяльність АРМА.

Принципи виявлення та розшуку активів – загальні засади, які встановлюють правила реалізації заходів із виявлення та розшуку активів за зверненням правоохоронних органів.

Формування засад діяльності із виявлення та розшуку активів АРМА відбувається під дією декількох окремих систем принципів.

У першу чергу, необхідно відмітити безпосередній вплив Конвенції ООН Проти корупції, ратифікованої Законом № 251-V від 18.10.2006, у якій наголошено на необхідності здійснювати постійну взаємодію в напрямку боротьби із корупцією та забезпечення повернення активів, які були виведені за межі національної юрисдикції. У відповідності до п. 2 ч. 1 ст. 16 Закону про АРМА, АРМА здійснює міжнародне співробітництво з відповідними органами іноземних держав у частині обміну досвідом та інформацією з питань, пов'язаних з виявленням, розшуком та управлінням активами [2], в тому числі в рамках їх повернення. Ефективний механізм повернення активів передбачає можливість використання наступних інструментів:

- пряме застосування постанов про заморожування або конфіскацію активів, на підставі рішення, винесеного судом іншої держави-учасниці;
- конфіскація активів поза кримінальним провадженням, особливо в разі смерті, втечі або відсутності злочинця і в інших випадках;
- цивільні позови, порушені іншою державою-учасницею, що дозволяють їй як позивачу повернути викрадене майно, яке відшукане за попередньою інформацією;
- конфіскація майна іноземного походження за судовим рішенням у зв'язку з відмиванням грошей або іншими злочинами;
- судові постанови про виплату компенсації або відшкодування шкоди іншій державі-учасниці і визнання судами позову іншої держави-учасниці як законного власника активів, придбаних в результаті корупції [62, с. 14].

Іншою системою засад, що справляють вплив на формування принципів виявлення та розшуку активів АРМА, є кримінальний процес та досудове розслідування.

Принцип *законності* містить компоненту не тільки пов'язану із необхідністю слідувати конституційному положенню про межі та спосіб вчинення дій, а й обов'язковості дотримання підстав відкриття процедури виявлення та розшуку активів.

Згідно зі ст. 16 Закону про АРМА, АРМА вживає відповідно до звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури, судів заходів до виявлення та розшуку активів, взаємодіє з цими органами з метою накладення арешту на такі активи та їх конфіскації чи їх стягнення в дохід держави внаслідок визнання необґрунтованими активів [2]. Отже, *відсутність ініціативи* у здійсненні заходів є обов'язковою ознакою забезпечення принципу законності. Практичний прояв полягає у недопущенні використання повноважень поза межами кримінального процесу для працівників АРМА.

До інших елементів принципу законності при виявленні та розшуку активів можна віднести:

- дотримання строків (3-денний строк, або строк, визначений у зверненні);
- забезпечення розгляду звернень в межах ступеня фактичного доступу до джерел даних, що знаходяться у розпорядженні третіх осіб [22];

Засада *недопущення розголошення персональних даних* є обов'язковою не тільки з метою виконання вимог законодавства про захист персональних даних, а й ефективності досудового розслідування. Надаючи інформацію та матеріали кримінальних проваджень, уповноважені особи АРМА отримують доступ до відомостей та даних ходу розслідування, пов'язаних осіб та інших фактів. Робота із зазначеними матеріалами має забезпечуватись певним рівнем конфіденційності.

Принцип правомірності зобов'язує працівників АРМА упевнитися у наявності достатніх підстав для виявлення та розшуку активів, за відсутності усіх необхідних відомостей - надати відмову у розгляді звернення з метою недопущення порушення прав та інтересів осіб, щодо яких планується здійснення заходів із виявлення та розшуку. Відповідно до Розділу III Порядку взаємодії при розгляді звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури та виконанні запитів іноземних держав щодо виявлення та розшуку активів від 20.10.2017 № 115/197-о/297/586/869/857 звернення слідчого повинно містити:

- дані, що ідентифікують слідчого та кримінальне провадження: прізвище, ім'я та по-батькові слідчого (слідчих), детектива (детективів) або прокурора (прокурорів), що здійснює(ють) досудове розслідування або процесуальне керівництво, із зазначенням його (їх) актуальних контактних даних (телефонний та електронний зв'язок) (для суб'єктів звернення - органів досудового розслідування, органів прокуратури); номер кримінального провадження у Єдиному реєстрі досудових розслідувань, з метою забезпечення якого суб'єктом звернення у порядку статті

170 Кримінального процесуального кодексу України вживаються заходи з виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт, шляхом складання звернення; стислий опис фабули кримінального провадження та правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України [22];

- *достатні дані щодо осіб, заходи із розшуку щодо яких необхідно здійснити*: наявні у кримінальному провадженні станом на дату складання звернення відомості про осіб, яким прямо чи опосередковано можуть належати активи, що можуть бути арештовані з метою забезпечення цього кримінального провадження, а також близьких осіб таких осіб та/або третіх осіб, що можуть бути пов'язані з такими особами, зокрема: для фізичної особи - резидента - прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, серія (за наявності) та номер паспорта громадянина України (або іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може бути використаний на території України для укладення правочинів), дата його видачі та орган, що його видав, реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків або серія (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті); для фізичної особи - нерезидента - прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові, дата народження, серія (за наявності) та номер паспорта (або іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може бути використаний на території України для укладення правочинів), дата його видачі та орган, що його видав, громадянство, реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків; для юридичної особи - резидента - повне найменування, місцезнаходження, ідентифікаційний код згідно з Єдиним державним реєстром юридичних

осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань; для юридичної особи - нерезидента - повне найменування, місцезнаходження, інші відомості, що дають можливість її ідентифікувати [22];

- постановку завдання та межі розгляду справи, дотримання яких вимагає суб'єкт звернення [22].

Принципи *достатності та комплексності* вимагають від АРМА застосувати увесь арсенал заходів, необхідних для встановлення усіх активів, на які може бути накладено арешт, конфісковано або визнано необґрунтованими. Функції виявлення та розшуку, що реалізуються АРМА, мають еталонний характер діяльності із виявлення та розшуку активів, в іншому випадку її функціонування аналогічне можливостям слідчого є необґрунтованим та недоцільним. Виходячи із можливостей фактичного доступу та інформаційних джерел та баз даних, кінцевий результат розшуку активів повинен бути спрямований не тільки на сам факт виявлення, а передбачати потенційну можливість арешту таких активів. На наш погляд, опис статусу активу на предмет його можливого арешту полегшить слідчому підготовку заходів для звернення до суду з метою накладення арешту.

Наступний *принцип - супроводження арешту* є необхідною засадою, що забезпечує сервісний підхід до кримінального арешту, та полягає у забезпеченні цілісності процесу виявлення, розшуку, арешту та передачі в управління активів. Саме арешт активів є ключовим показником в діяльності Управління виявлення та розшуку. Натомість, у публічному звіті Голови АРМА за 2019 рік не вказується відомостей про активи, арештовані за результатами вжиття заходів із виявлення та розшуку. Таким чином, встановлення реального ефекту від функції є не можливим.

Менеджмент кримінальними активами є самостійним напрямком функціональної діяльності АРМА, природа принципів якого є відмінною від виявлення та розшуку. Загалом передання кримінальних активів в управління є компромісом, який покликаний забезпечити баланс

публічного інтересу держави у необхідності ліквідації злочинних наслідків та приватного майнового інтересу. У Рекомендаціях із повернення активів зазначається, що у більшості країн закони, що регулюють застосування забезпечувальних кримінально-майнових заходів, передбачають збалансоване застосування двох протилежних принципів. Перший принцип передбачає суспільний інтерес в забезпеченні цілості й схоронності доходів від злочину і знарядь його вчинення до завершення справи про конфіскацію. Другий принцип захищає право індивідуума володіти і користуватися своєю власністю [62, с. 117]. З цього випливає ключовий принцип управління кримінальними активами – *спрямовування на дотримання прав та інтересів реальних власників активів та ліквідацію наслідків від злочинів, виведення із цивільного обігу кримінальних активів, мінімізацію злочинних прибутків.*

Згідно з ч. 3 ст. 23 Закону про АРМА, АРМА після набрання законної сили судовими рішеннями про конфіскацію, спеціальну конфіскацію, стягнення активів в дохід держави в кримінальному провадженні, які перебувають у його управлінні, направляє їх для примусового виконання до органів державної виконавчої служби [2]. При цьому, відповідно до ст. 21 Закону про АРМА, дія договору про управління активами припиняється у разі скасування арешту прийнятих в управління активів або їх конфіскації, спеціальної конфіскації, іншого судового рішення про їх стягнення в дохід держави [2]. Як видно, дотримання гарантій майнових прав осіб, активи яких передані в управління АРМА, забезпечуються скасуванням будь-яких обтяжень та негайним поверненням активів у власність осіб на підставі судового рішення.

Настановами з управління арештованим майном, серед іншого, наголошується на тому, що спеціальний Закон про АРМА *«не містить окремого переліку засад управління арештованим майном [9, с. 46]»*, натомість їх можна сформулювати, виходячи із системного тлумачення положень Закону про АРМА та підзаконних актів:

- забезпечення збереження активів та їх економічної вартості;
- доходність управління активами;
- обґрунтованість витрат, здійснених управителем у зв'язку з управлінням активом;
- відповідність таким засадам цивільного законодавства як справедливість, добросовісність і розумність, узвичаєнням ділового обороту та практиці комерційного використання аналогічного майна на відповідному ринку товарів, робіт і послуг в Україні;
- врахування індивідуальних властивостей та характеристик активів;
- строковість і непередбачувана тривалість [9, с. 46-48; 2].

Окремо слід відмітити принцип контролю за ефективністю, як принцип управління активами та процедуру. Згідно з ч. 1. ст. 22 Закону про АРМА, АРМА здійснює періодичну, але не рідше одного разу на місяць, перевірку ефективності управління арештованими активами, переданими ним в управління [2]. З цією метою в структурі Управління менеджменту АРМА створено окремий відділ з питань контролю ефективності управління активами. Відповідно до п. 3 Порядку здійснення контролю за ефективністю управління активами, метою здійснення контролю є визначення досягнутих результатів управління активом і співвідношення їх з очікуваними результатами такого управління відповідно до умов договору про управління активом [63]. Роль контролера АРМА є важливою у моніторингу ефективності управління, виходячи з того, що АРМА не може бути управлінцем арештованих/конфіскованих активів.

Принцип контролю відповідності до п. 10 Порядку здійснення контролю за ефективністю управління активами, охоплює наступні ознаки: повна, об'єктивна та неупереджена оцінка стану виконання договору про управління активами; дотримання правил ділової етики у взаємовідносинах з представниками управителя; невторчання у провадження господарської діяльності управителя; нерозголошення

комерційної та іншої охоронюваної законом таємниці, що стала відомою АРМА під час здійснення контролю; ознайомлення управителя з результатами контролю [63].

Оскільки сутність управління активами передбачає організацію діяльності, що за своїм змістом є господарською, принципи підприємства частково поширюються на зазначену функцію. *Принцип конкурентних торгів та вибору управителя* є обов'язковим для обрання управителя на засадах ринковості та рівності, а також при реалізації активів, якщо такий шлях управління є найбільш ефективним, виходячи із економічної природи активу.

Наприклад, Порядок реалізації арештованих активів на електронних торгах містить наступні вимоги до легітимності проведення рівних торгів щодо активів, які планується реалізувати:

- прозорість;
- відсутність конфлікту інтересів;
- аукціонний метод обрання переможця;
- реальність вартості активу, її відповідність ринковій;
- достатність термінів на попереднє поінформування потенційних учасників торгів;
- оплатність [15].

Отже, принципи публічного адміністрування у сфері менеджменту кримінальними активами – це основоположні ідеї, засади, які встановлюють напрямки, способи та методи реалізації АРМА публічно-правової політики із виявлення, розшуку та управління активами.

При цьому, принципи діяльності АРМА розкривають її в першу чергу інституційні засади як суб'єкта – органу виконавчої влади, якому властивий свій правовий статус.

Законодавче забезпечення принципів у сфері менеджменту кримінальними активами повинно комбінувати в собі як принципи інституційної діяльності, так і принципи виявлення, розшуку та управління

активами, оскільки їх єдністю можливо досягти системного ефекту цілісності політики менеджменту кримінальними активами.

Відсутність у Законі про АРМА принципів та засад роботи АРМА є суттєвим законотворчим недоліком, який гальмує інституційний та функціональний розвиток АРМА. Враховуючи те, що АРМА реалізує окремий напрям публічно-правової політики, існує обґрунтована доцільність розкриття принципів діяльності при здійсненні функцій виявлення, розшуку та управління кримінальними активами.

З урахуванням відсутності в Законі України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII принципів діяльності АРМА рекомендується доповнити його Статтею 2-¹ «Принципи діяльності АРМА»:

1. Основними принципами діяльності Національного агентства є:

- 1) верховенство права;
- 2) законність та повага до прав і свобод людини і громадянина;
- 3) прозорість;
- 4) безсторонність та політична нейтральність;
- 5) автономія.

2. Реалізація діяльності із виявлення та розшуку активів ґрунтується на наступних засадах: правомірності; недопущення розголошення персональних даних; достатності та комплексності; планування та супроводження арешту.

3. Засадами реалізації діяльності із управління активами є: спрямовування на дотримання прав та інтересів власників активів; контроль ефективності управління активами; конкретність процедур відбору управителя та реалізації активів; сприяння забезпеченню збереженості активів та їх економічної вартості; врахування індивідуальних особливостей активів; оплатність та обґрунтованість

витрат, необхідних для управління активами; невторчання в господарську діяльність; обґрунтованість та розумність строків процедур управління.

Висновки.

У підрозділі запропоновано наукове бачення змісту принципів публічного адміністрування у сфері менеджменту кримінальними активами – як основоположних ідей, засад, що встановлюють напрямки, способи та методи реалізації АРМА публічно-правової політики із виявлення, розшуку та управління активами.

1. Публічне адміністрування арештованими активами визначено як вид правової політики держави, реалізацію якої забезпечує АРМА шляхом провадження функцій виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, а також необґрунтованими активами (у справах за позовами про визнання активів необґрунтованими та стягненням їх у дохід держави) з метою забезпечення конституційних прав власників активів та публічних інтересів держави із ліквідації корупційних наслідків.

2. Поняття принципу в публічному праві є невід’ємним елементом будь-яких відносин за участю владних суб’єктів. Принципи діяльності публічної інституції забезпечують єдність, послідовність та прогнозованість дій посадових осіб. При визначенні змісту категорії «*принципи АРМА*» в теоретичному аспекті необхідно виходити з наступного: *по-перше*, з їх належності до сфери публічних правовідносин, *по-друге*, відокремлювати принципи діяльності АРМА та принципи публічного адміністрування арештованими активами як виду правової політики держави.

3. Поява АРМА є, без сумніву, суттєвим кроком в напрямку розвитку антикорупційної інфраструктури держави та першої за історію України функції із менеджменту кримінальними активами. Невід’ємним атрибутом становлення як нового органу, так і нової публічної функції є якісне законодавче та нормативне забезпечення, основою якого є принципи.

4. Виокремлено правові передумови та необхідності законодавчого забезпечення принципів роботи АРМА:

- реалізація АРМА окремого нового напрямку публічно-правової політики в публічно-правовій системі;
- широка інтеграція АРМА в правовий процес;
- наявність мандату на міжнародну взаємодію;
- закріпленість принципів в аналогічних законодавчих актах про діяльність органів державної влади;
- виокремлення стандартів публічної політики та функцій АРМА;
- підтримка діючої та розширення нової мережі комунікативного потенціалу АРМА;
- розробка нових нормативно-правових актів з питань виявлення, розшуку та управління активами; прийняття законних управлінських рішень;
- забезпечення політики прозорості та відкритості АРМА до суспільства;
- ефективної роботи інституцій громадського контролю за діяльністю АРМА;
- утвердження незалежності та аполітичності в роботі Голови АРМА та посадових осіб;
- протидія конфлікту інтересів тощо;
- розширення інституційної спроможності функцій АРМА.

5. Принцип взаємності в діяльності АРМА декларує готовність до тісної міжнародної співпраці навіть за відсутності укладених міжнародних угод, що надає мандат на певну дискрецію у міжнародній взаємодії. Загалом зміст принципу взаємності стверджує тезис «дій так, як бажаєш, щоб діяли щодо тебе». Він передбачає надання національної допомоги та підтримки, вчинення певних дій, прийняття рішень на користь іноземної держави на засадах партнерства, рівності, поваги до суверенітету, прав та

інтересів, а також утримання від вирішення питань, які суперечать інтересам іноземної держави.

6. Сформовано тезис про те, що на формування системи принципів виявлення та розшуку активів спрямовується вплив:

- міжнародного права та міжнародних засад протидії корупції;
- кримінального процесу та досудового розслідування;
- специфічного статусу АРМА, його завдань.

7. До принципів виявлення та розшуку активів віднесено:

- принцип *законності*, який містить компоненту не тільки, пов'язану із необхідністю слідувати конституційному положенню про межі та спосіб вчинення дій, а й обов'язковості дотримання підстав відкриття процедури виявлення та розшуку активів. До елементів дотримання законності також належить: дотримання строків (3-денний строк або строк, визначений в зверненні); забезпечення розгляду звернень в межах ступеня фактичного доступу до джерел даних, що знаходяться у розпорядженні третіх осіб;
- *недопущення розголошення персональних даних* – засада, що є обов'язковою не тільки в цілях виконання вимог законодавства про захист персональних даних, а й ефективності досудового розслідування. Надаючи інформацію та матеріали кримінальних проваджень, уповноважені особи АРМА отримують доступ до відомостей та даних ходу розслідування, пов'язаних осіб та інших фактів. Робота із зазначеними матеріалами має забезпечуватись належним рівнем конфіденційності;
- принцип *правомірності* – засада, що зобов'язує працівників АРМА упевнитися у наявності достатніх підстав на виявлення та розшук активів, за відсутності усіх необхідних відомостей надати відмову у розгляді звернення з метою недопущення порушення

прав та інтересів осіб, щодо яких планується здійснення заходів із виявлення та розшуку;

- принципи *достатності та комплексності* – вимагають від АРМА застосувати увесь арсенал заходів, необхідних для встановлення усіх активів, на які може бути накладено арешт, конфісковано або визнано необґрунтованими. Оскільки функції виявлення та розшуку, що реалізуються АРМА, мають еталонний характер діяльності із виявлення та розшуку активів, в іншому випадку її функціонування аналогічне можливостям слідчого є необґрунтованим та недоцільним. Виходячи з можливостей фактичного доступу та інформаційних джерел і баз даних, кінцевий результат розшуку активів повинен бути спрямований не тільки на сам факт виявлення, а передбачати потенційну можливість арешту таких активів;
- *Принцип супроводження арешту* є необхідною засадою, що забезпечує сервісний підхід до застосування кримінального арешту, та полягає у забезпеченні цілісності процесу виявлення, розшуку, арешту та передачі в управління активів.

8. Узагальнено, що управління (менеджмент) арештованими активами є самостійним напрямком функціональної діяльності АРМА, природа принципів якого є відмінною від виявлення та розшуку. Загалом передання кримінальних активів в управління є компромісом, який покликаний забезпечити баланс публічного інтересу держави, що полягає у необхідності ліквідації злочинних наслідків, а також утвердження приватного майнового інтересу.

9. У діяльності з управління активами виокремлено наступні принципи:

- спрямування на дотримання прав та інтересів власників активів;
- контроль ефективності управління активами;

- конкретності процедур відбору управителя та реалізації активів – є обов’язковим для обрання управителя на засадах ринковості та рівності, а також при реалізації активів, якщо такий шлях управління є найбільш ефективним, виходячи з економічної природи активу. Забезпечення конкурентності повинно супроводжуватися прозорістю, відсутністю конфлікту інтересів; аукціонним методом обрання переможця; реальною вартістю активу, її відповідністю ринковій; достатністю термінів на попереднє поінформування потенційних учасників торгів; оплатністю;
- сприяння забезпеченню збереженості активів та їх економічної вартості;
- врахування індивідуальних особливостей активів;
- оплатність та обґрунтованість витрат, необхідних для управління активами;
- невторчання в господарську діяльність;
- обґрунтованість та розумність строків процедур організації управління активами.

10. З урахуванням відсутності в Законі України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII принципів діяльності АРМА рекомендується доповнити його Статтею 2-¹ «Принципи діяльності АРМА»:

1. Основними принципами діяльності Національного агентства є:
  - 1) верховенство права;
  - 2) законність та повага до прав і свобод людини і громадянина;
  - 3) прозорість;
  - 4) безсторонність та політична нейтральність;
  - 5) автономія.

2. Реалізація діяльності із виявлення та розшуку активів ґрунтується на наступних засадах: правомірності; недопущення розголошення персональних даних; достатності та комплексності; планування та супроводження арешту.

3. Засадами реалізації діяльності із управління активами є: спрямовування на дотримання прав та інтересів власників активів; контроль ефективності управління активами; конкретність процедур відбору управителя та реалізації активів; сприяння забезпеченню збереженості активів та їх економічної вартості; врахування індивідуальних особливостей активів; оплатність та обґрунтованість витрат, необхідних для управління активами; невторчання в господарську діяльність; обґрунтованість та розумність строків процедур організації процесів управління активами.

2.2. Взаємодія Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів із органами публічної влади

Оскільки менеджмент корупційних та інших активів, отриманих від злочинів, є новим видом публічного адміністрування в Україні, розвиток процесів взаємодії є важливим для ефективного функціонування АРМА. Створення АРМА як самостійного центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом в силу природи публічних функцій потребує ефективного та всестороннього механізму міжвідомчої взаємодії.

У першу чергу, необхідно підкреслити, що ціль створення АРМА в Україні, як і аналогічних органів іноземних держав полягає не тільки в роботі з активами, а й у сприянні, координації інших державних та міжнародних відомств при реалізації політики арешту та повернення активів в кримінальному та судовому процесах.

Навіть з огляду на це, можна стверджувати про необхідність існування стійких форм взаємодії в адміністративно-політичних та кримінально-процесуальних відносинах. Роль «сервісного» відомства для правоохоронних органів вимагає пошуку сучасних методів взаємодії, швидких каналів обміну інформацією тощо. Правове забезпечення таких процесів є основою комунікативного потенціалу АРМА, дослідження предмету якого є необхідним та актуальним завданням адміністративно-правової доктрини.

Якщо проаналізувати наукові джерела (див., наприклад [61-74]), проблема визначення сутності взаємодії АРМА із іншими органами державної влади в першу чергу впливає із двох підходів: перший, ґрунтується на інституційному підході до поняття політики менеджменту кримінальними актами – взаємодії органів державної влади у сфері

виявлення, розшуку та управління активами; другий, більш вузький, охоплює виключно аспекти взаємодії АРМА із органами державної влади.

На перший погляд, зазначені підходи несуть спільний зміст, втім, це не зовсім так, якщо звернути увагу історичний контекст.

Так, ще до створення єдиного органу, уповноваженого на реалізацію політики протидії корупції в державі, Д. Г. Забродою термін «взаємодія у сфері боротьби із корупцією» був визначений як врегульована переважно адміністративно-правовими нормами, погоджена за метою, часом і місцем діяльність суб'єктів боротьби з корупцією, при якій вони впливають один на одного і на суспільні відносини, опосередковані існуванням корупції, з метою попередження, виявлення та припинення корупційних правопорушень, усунення причин та умов, що їм сприяють, шляхом найбільш доцільного поєднання сил, засобів і методів, властивих цим суб'єктам [75, с. 17].

Натомість після створення Національного агентства із запобігання корупції, дещо змінився вектор змісту антикорупційної міжвідомчої взаємодії. В даному ракурсі К. В. Ростовська міркує, що такою взаємодією є врегульована адміністративно-правовими нормами діяльність суб'єктів розроблення державної антикорупційної політики із суб'єктами, які її реалізують, у якій вони справляють взаємний вплив один на одного і на суспільні відносини, опосередковані існуванням корупції, з метою виконання заходів державної антикорупційної політики, усунення причин та умов, що сприяють корупції, шляхом найбільш доцільного поєднання сил, засобів і методів, властивих цим суб'єктам [76, с. 84]. Аналогічною, на наш погляд, є тенденція до удосконалення феномену взаємодії в напрямку виявлення, розшуку кримінальних активів.

Ще до створення АРМА, А.В. Пономаренко стверджував, що взаємодія щодо розшуку кримінальних активів є категорією, що охоплюється виключно відносинами кримінального процесу, яка направлена на встановлення місцезнаходження та забезпечення

збереження матеріальних цінностей, що належать підозрюваному, обвинуваченому та на які можуть бути накладені арешт із метою можливої конфіскації такого майна та забезпечення цивільного позову [29]. Питання взаємодії до створення АРМА взагалі не стояло у сфері управління кримінальними активами, оскільки законодавством не передбачалося дій з активами, на які накладено арешт а рамках кримінального процесу окрім їх зберігання.

Феномен «взаємодія» в правовій доктрині часто співвідносять із такими термінами як «співробітництво», «партнерство», «комунікація», «кооперація».

Незважаючи на деякі відмінності, загалом зазначені дефініції містять ряд спільних ознак. Так, Л. Муркович вважає, що співробітництво передбачає командну співпрацю, коли мова йде про роботу над спільною справою. Взаємодія спрямована на реалізацію прийнятого рішення; вона можлива, коли є спільні інтереси, або коли вони простежуються в довгостроковій перспективі. Взаємодія є діяльністю, в якій беруть участь два і більше суб'єктів, яка охоплює тільки необхідну кількість учасників, які причетні до сфери діяльності й повинні забезпечувати роботу, стабільність цієї сфери [77].

Системний погляд на процеси взаємодії, на думку С.К. Гречанюка, передбачає вивчення наступних елементів правового механізму взаємодії: суб'єктів взаємодії; обґрунтованість і необхідність взаємодії; правові підстави взаємодії; організаційні форми взаємодії; тактику взаємодії; напрями та форми взаємодії [78, с. 14].

Ключовою специфікою природи процесів міжвідомчої взаємодії АРМА у співвідношенні з іншими органами влади є функції органу, які передбачають необхідність широких інформаційно-обмінних потреб АРМА. Ефективний публічний менеджмент активами потребує доступу до реєстрів та баз даних, які адмініструють інші органи влади. Таким чином, здебільшого, взаємодія трансформується у витребування відомостей в

односторонньому порядку. Такий стан речей обумовлює чималі труднощі політичного та правового характеру. Наприклад, з початку створення АРМА по сьогоднішній день не укладено спільного порядку доступу АРМА до Єдиного реєстру досудових розслідувань, держателем якого є Генеральна прокуратура України.

Проте, незважаючи на це, *комунікативний* потенціал АРМА постійно розширюється. Так, не секрет, що взаємодія у сфері публічно-владної діяльності видозмінюється завдяки сучасним інноваційним процесам. АРМА не стоїть осторонь і електронної взаємодії як процесу обміну електронними документами, так і отриманням електронних даних з інформаційних систем органів влади в автоматизованому режимі відповідно до запитів і повноважень органів влади [79, с. 6].

Постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 року № 606 передбачено, що система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів призначена для автоматизації та технологічного забезпечення обміну даними між суб'єктами владних повноважень з державних електронних інформаційних ресурсів під час надання адміністративних послуг та здійснення інших повноважень відповідно до покладених на них завдань [80]. Підключення до зазначеної системи [81] удосконалює міжсистемну інформаційну взаємодію та підвищує комунікативний потенціал АРМА.

Загалом, спеціальний Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (Закон про АРМА) встановлює *суб'єктів* та *зміст* взаємодії з іншими органами державної влади:

1) *органи досудового розслідування, прокуратури* – виконання звернень щодо виявлення та розшуку активів, взаємодія з цими органами з метою накладення арешту на такі активи та їх конфіскації; в рамках виконання рішень іноземних компетентних органів про накладення арешту та конфіскацію активів; сприяння у розшуку належних приміщень,

майданчиків для зберігання активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні і щодо яких управління не здійснюється АРМА; надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги з питань, пов'язаних з виявленням, розшуком, проведенням оцінки та управлінням активами;

2) окремі державні органи та/або органи місцевого самоврядування – укладання угод (меморандумів) про співпрацю та обмін інформацією [81].

Дискусійним є зміст п. 8 Положення про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів від 11 липня 2018 року № 613, щодо взаємодії АРМА з допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, об'єднанням громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародними організаціями, а також підприємствами, установами та організаціями [12].

Зазначене положення не зовсім відповідає Закону України про АРМА, де у ст. 15 не передбачається взаємодія із окремими утвореннями в системі центральних органів влади чи інституцій Президента, а також підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності. Відповідно до Закону про АРМА, право на укладення спільних меморандумів із суб'єктами взаємодії є частиною юрисдикційних АРМА, необхідних для виконання своїх зобов'язань. Натомість, спільна діяльність із підприємствами, установами організаціями та іншими утвореннями не може здійснюватися як із самостійними суб'єктами взаємодії, оскільки це не відповідає положенням Закону про АРМА. На наш погляд, при вирішенні окремих питань з управління активами, взаємодія із широким колом суб'єктів є необхідним інструментом реалізації політики стосовно

активів, переданих в управління. Природа функції менеджменту АРМА передбачає контрольні повноваження над управителем активу, тому спільна діяльність, що спрямована на ефективний менеджмент кримінальними активами є необхідним процесом, що, без сумніву, повинен мати ґрунтовані правові основи. До того ж, на наш погляд, деякі положення щодо взаємодії в Законі про АРМА мають технічні описки та колізійні невідповідності.

Яскравим прикладом демонстрації взаємодії АРМА із недержавними установами є Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про передачу цілісного майнового комплексу державного підприємства “СЕТАМ” до сфери управління Національного агентства з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 6 лютого 2019 р. № 47-р. Зазначене рішення Кабінету Міністрів України створює новий міжвідомчий зв'язок між АРМА та державним підприємством щодо передання цілісного майнового комплексу державного підприємства “СЕТАМ” із сфери управління Міністерства юстиції до сфери управління АРМА [82]. Незважаючи на те, що зазначений вид взаємодії не зовсім корелюється із положеннями спеціального законодавчого забезпечення діяльності АРМА, втім ті необхідності, що диктуються природою функцій із менеджменту корупційних активів вимагають залучення елементів ринкової інфраструктури, однією із яких є торговельні майданчики для цілей ефективної реалізації активів.

У зв'язку із вищевикладеним, необхідно уточнити коло суб'єктів взаємодії АРМА шляхом внесення змін до положень чинної редакції Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII, а саме:

по-перше, назву статті 15 «Взаємодія Національного агентства з державними органами» пропонується викласти в наступній редакції:

«Стаття 15. Взаємодія Національного агентства з державними органами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, окремими посадовими (службовими) особами»;

по-друге, доповнити частини 2 статті 15 абзацом третім наступного змісту:

«Національне агентство, з метою виконання завдань, може приймати участь у взаємодії з підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форми власності, окремими посадовими (службовими) особами, громадськими організаціями на підставі та в межах повноважень».

Разом з цим, у взаємодії АРМА з Національним банком України, Фондом державного майна України, Міністерством юстиції України, Національним агентством з питань запобігання корупції, органами державної фіскальної служби, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, та іншими державними органами [2] (що регламентується ч. 2. ст. 15 Закону про АРМА) відсутній зміст, мета та форми співробітництва. Тому виклад таких положень у зазначеному вигляді не містить конкретизованого підґрунтя. Лише констатація факту взаємодії не несе логічного та смислового навантаження, а тому потребує законопроектного доопрацювання.

Також у ст. 23 Закону про АРМА міститься відсильна норма на деталізацію порядку взаємодії АРМА та Міністерства юстиції України при виконанні судових рішень про конфіскацію, спеціальну конфіскацію, стягнення активів в дохід держави [2].

Окрім класифікації за суб'єктами, в системі нормативного забезпечення діяльності АРМА прослідковується критерій видів співробітництва за *функціями*.

Наприклад, Спільним Наказом від 20.10.2017 року № 115/197-о/297/586/869/857 «Про затвердження Порядку взаємодії при розгляді звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури та виконанні запитів іноземних держав щодо виявлення та розшуку активів» передбачено засади взаємодії між АРМА та слідчими, детективами, прокурорами, органами досудового розслідування, органами прокуратури з питань виявлення та розшуку активів та розгляду інформації про ознаки злочинів, які виявлені АРМА в ході розшукових заходів [22].

Принципово новим для вітчизняної практики є строк розгляду звернень при міжвідомчій взаємодії. Згідно з п.1 Розділу V АРМА забезпечує виконання звернень про виявлення та розшук активів у найкоротший можливий строк, але не пізніше ніж протягом трьох робочих днів з дня його надходження [22] або у строк встановлений у запиті. До прикладу, Закон України «Про звернення громадян» передбачає 30 днів, а «Про доступу до публічної інформації» не менше 5 робочих днів.

Усвідомлюється, що досягнення розшукових результатів неможливе без налагодженої сучасної інформаційної взаємодії та використання інформаційно-комунікаційних технологій обміну даними.

Так звана, «зворотна комунікація» із правоохоронними органами має місце, у випадку необхідності забезпечення міжнародної взаємодії за ініціативою іноземного партнера АРМА. У разі виконання іноземного запиту, АРМА витребує необхідну інформацію у правоохоронних органів із посиланням на іноземний запит як підставу. Згідно з п. 2 Розділу IX вищезазначеного Наказу, «зворотний» запит направляється до:

- 1) органу досудового розслідування, який здійснює розслідування кримінального правопорушення, щодо якого складено іноземний запит;

2) органу прокуратури, якщо з метою виконання іноземного запиту необхідно з'ясувати наявність кримінальних проваджень в Україні [22].

На підставі ч. 2 ст. 15 Закону про АРМА у 2017-2018 роках між АРМА та Національним антикорупційним бюро України було підписано Меморандуми про співпрацю та обмін інформацією, в рамках якого досягнуто домовленості про проведення консультацій, робочих зустрічей, навчальних заходів, програм стажування з метою обміну досвідом і налагодження ефективної системи виявлення, розшуку активів, одержаних внаслідок кримінальних корупційних правопорушень та інших злочинних діянь. Меморандум про співпрацю АРМА та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, підписаний у 2017 році, передбачає надання Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку доступу до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів і банків даних, держателем (адміністратором) яких є Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [83].

Окрім цього, Кабінетом Міністрів України схвалено рішення, згідно якого Державна прикордонна служба забезпечує доступом АРМА до системи здійснення контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон «Аркан», що сприятиме виконанню відомством покладених на нього функцій з виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні [18]. Результатом зазначеного обміну, на наш погляд, є:

- пошук відомостей про транспортні засоби, які були зафіксовані при перетині кордону України;
- розшук осіб, які могли здійснювати перетин кордону на транспортних засобах;
- ідентифікація транспортних засобів та їх правовідношення до осіб, які перетинали кордон;

- співставлення офіційних доходів осіб та їх подорожей на наявність ризиків ведення способу життя, який не підтверджується фінансово-майновим становищем.

Також в рамках обміну інформацією про фінансово-грошові операції між АРМА та Державною службою фінансового моніторингу України підписано Меморандум про співпрацю, що забезпечує доступ до необхідної інформації про фінансові операції осіб, що можуть бути бенефіціарами майнових прав та інтересів у кримінальних правопорушеннях. У 2019 році, за інформацією АРМА, налагоджено взаємодію із 68 банківськими установами. На письмову вимогу АРМА банками надається інформація стосовно юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю щодо наявності та стану рахунків, операцій за рахунками конкретної юридичної або фізичної особи, фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності [84].

Окрім меморандумів, правове забезпечення взаємодії із органами влади регулюється спеціальними двосторонніми угодами. Так, спільним наказом АРМА та Міністерства внутрішніх справ від 19.09.2018 року № 291/771 встановлюється, що АРМА має безпосередній доступ до інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України [85]. В рамках доступу до інформаційних системи Міністерства внутрішніх справ, спільним наказом передбачено, що уповноважена особа з робочого місця віддаленого доступу до єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі МВС за допомогою засобів спеціалізованого програмного забезпечення формує запит після проходження процедур ідентифікації, автентифікації та авторизації з використанням кваліфікованого електронного підпису із застосуванням засобів кваліфікованого електронного підпису, які мають вбудовані апаратно-програмні засоби, що забезпечують захист записаних на них даних від несанкціонованого доступу, від безпосереднього ознайомлення із значенням параметрів особистих ключів та їх копіювання такої особи [86].

Перспективний напрямок міжвідомчої взаємодії, який впливає із тенденцій становлення та розвитку АРМА є *регіональна міжвідомча взаємодія*.

Основною відмінністю останньої від міжвідомчої взаємодії на центральному рівні є межі компетенційної участі, які охоплюються сферою регіональних повноважень. Управлінська модель делегування повноважень від центрального апарату на місця органам виконавчої влади забезпечує оперативність та якість регіонального публічного адміністрування, зменшуючи при цьому затрачені ресурси та пришвидшуючи вирішення процесуальних питань.

На наш погляд доцільність регіональних територіальних підрозділів АРМА існує та обґрунтовується наступними потребами:

- підвищення якості виконання завдань із виявлення, розшуку та управління активами на місцях;
- забезпечення оперативності обміну відомостями з територіальними правоохоронними органами та місцевими органами виконавчої влади;
- організація та супроводження оцінки активів, що локалізуються в регіонах та потребують особистої участі посадових осіб АРМА;
- сприяння правоохоронним органам у пошуку майданчиків для збереження активів, що виступають речовими доказами у кримінальних провадженнях;
- оперативне надання консультацій щодо виявлення та розшуку активів;
- безпосередній участі посадових осіб АРМА у процесуальних діях, пов'язаних із арештом та переданням в управління активів.

Закон про АРМА виключно однією статтею передбачає ієрархічну, тобто (вертикальну) структуру територіальних органів. Згідно з ч. 6 ст. 2 Закону про АРМА, АРМА складається з центрального апарату і територіальних управлінь [2]. Постановою Кабінету Міністрів України

«Деякі питання забезпечення діяльності Національного агентства з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 3 жовтня 2018 р. № 816 утворено наступні міжрегіональні територіальні органи: Західне міжрегіональне територіальне управління, Південне міжрегіональне територіальне управління, Південно-східне міжрегіональне територіальне управління, Північно-східне міжрегіональне територіальне управління, Центральне міжрегіональне територіальне управління, Центральнo-західне міжрегіональне територіальне управління [87].

Натомість, лише на початку 2019 року, затверджено Положення про міжрегіональні територіальні управління АРМА. Серед повноважень у сфері реалізації взаємодії, територіальні управління мають право на:

- забезпечення взаємодії з органами досудового розслідування, органами прокуратури та судом з питань, що стосуються передачі в управління АРМА активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні;

- сприяння суб'єктам у розшуку належних приміщень, майданчиків для зберігання активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні і щодо яких управління АРМА не здійснюється;

- взаємодію з юридичними та фізичними особами з питань, пов'язаних з проведенням оцінки та управлінням активами;

- взаємодію між АРМА та організатором (організаторами) прилюдних торгів (аукціонів) та/або електронних торгів з питань, пов'язаних з реалізацією активів, передають організатору (організаторам) прилюдних торгів (аукціонів) та/або електронних торгів активи згідно з актами приймання-передачі [88].

Більш глибоку міжвідомчу інтеграцію у питаннях, віднесених до компетенції АРМА регіональні управління здійснюють завдяки делегуванню їм повноважень згідно пп. 7 п. 7 Положення про міжрегіональні територіальні управління АРМА щодо взаємодії з

управліннями та відділами державної виконавчої служби Головних територіальних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі під час виконання судових рішень про конфіскацію, спеціальну конфіскацію, стягнення активів у дохід держави в кримінальному провадженні [88]. Як недолік, на наш погляд, слід відзначити вузьке коло територіальних суб'єктів взаємодії, що пов'язано із єдиним питанням спільної діяльності в аспектах конфіскації, спеціальної конфіскації активів у дохід держави. Натомість, у Положенні про міжрегіональні територіальні управління АРМА, регіональна територіальна взаємодія не висвітлена при реалізації функцій із виявлення та розшуку активів. З урахуванням наявності аналогічних можливостей в центральному апараті, міркується про їх неефективне делегування територіальним підрозділам. Тому обґрунтованим є розширення комунікативної юрисдикції територіальних підрозділів у питаннях виявлення та розшуку активів. На наш погляд, доцільним є внесення змін до Положення про міжрегіональні територіальні управління АРМА та внесення змін до деяких наказів АРМА, затвердженого наказом АРМА від 15.02.2019 № 38 в наступному:

1) надання прав управноваженим особам територіальних підрозділів на укладання спільних договорів чи протоколів до основних меморандумів про міжвідомчу взаємодію в аспекті доступу до регіональних інформаційних систем та баз даних, які наявні в розпорядженні саме територіальних підрозділів;

2) витребування у територіальних органів та установ, органів місцевого самоврядування інформації та документів щодо активів, які перебувають у розпорядженні саме територіальних органів державної влади у строки, які встановлені Законом про АРМА;

3) підвищення взаємодії із регіональними банківськими та іншими фінансовими установами шляхом налагодження інформаційно-обмінних процесів тощо.

Одним із сучасних провів міжвідомчої взаємодії АРМА є антикорупційний аспект. Виходячи із ключового призначення інституції АРМА та враховуючи той факт, що створення АРМА є результатом формування нової антикорупційної стратегії держави, АРМА є одним із суб'єктів взаємодії у сфері антикорупційної інфраструктури.

Загалом такі доводи можуть бути піддані критиці з огляду на те, що Закон України «Про запобігання корупції» не відносить АРМА до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, якими є органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [89]. Більше того, деякі вчені не відносять АРМА до суб'єктів, які реалізують компетенцію у сфері антикорупційній діяльності. Наприклад, К. В. Ростовська до інших суб'єктів, до компетенції яких віднесено формування державної антикорупційної політики відносить: а) Президента України; б) Верховну Раду України; в) Кабмін України; г) НАЗК; д) Комітет Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції; е) Національну раду з питань антикорупційної політики [90]. Радецький Р. також не відносить АРМА до суб'єктів, які створені в рамках удосконалення антикорупційної діяльності держави [91].

З одного боку дійсно некоректно відносити АРМА до суб'єктів із запобігання корупції, перелік яких встановлений в законі. Натомість, на наш погляд, АРМА є суб'єктом взаємодії у сфері антикорупційної інфраструктури, оскільки її участь прослідковується у спільній діяльності антикорупційних суб'єктів (правоохоронні органи, судові органи, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом) та спрямована на попередження та ліквідацію наслідків антикорупційної діяльності. Прояв змісту такої діяльності відмічається у:

по-перше, виявленні та управлінні арештованими, конфіскованими активами за дорученнями слідчих, детективів, прокурорів суддів;

по-друге, спільній діяльності щодо позбавлення власності активів, отриманих в результаті злочинної діяльності;

по-третє, правоохоронній взаємодії, спрямованій на припинення цивільного незаконного обороту активів, що мають корупційне походження;

по-четверте, спільній діяльності у питаннях забезпечення повернення активів, виведених за межі України у результаті отримання корупційної вигоди.

Висновки.

У підрозділі сформовано наукову думку щодо взаємодії АРМА із іншими органами виконавчої влади. Зокрема, термін «*взаємодія АРМА з органами державної влади*» необхідно розуміти як урегульовану правовими нормами спільну діяльність суб'єктів публічної влади, узгоджену засобами, формами, способами та термінами, мета якої спрямована на досягнення цілей публічного адміністрування у сфері менеджменту арештованими активів.

1. Загальну класифікацію видів міжвідомчої взаємодії АРМА можна здійснити на основі наступних критеріїв:

1) *за суб'єктами взаємодії*: правоохоронні органи, органи правосуддя, органи державної влади, банківські установи та Національний банк України, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи організації, посадові (службові) особи, громадське суспільство;

2) *функції публічного адміністрування активами, одержаними від корупційних та інших злочинів*: взаємодія у сфері виявлення та розшуку активів; взаємодія у сфері управління активами; взаємодія у сфері накладення арешту на активи; взаємодія у сфері повернення активів;

3) *за напрямком інформаційного обміну*: щодо надання інформації; щодо отримання інформації;

4) *за процесуальним статусом активів*: взаємодія у питаннях кримінальних активів; взаємодія у питаннях необґрунтованих активів;

взаємодія у питаннях застосування арешту активів; взаємодія у питаннях конфіскованих активів; взаємодія у питаннях повернення заморожених активів.

2. Проблема визначення сутності взаємодії АРМА із іншими органами державної влади, в першу чергу, впливає із двох підходів: *перший* – ґрунтується на інституційних засадах до поняття політики менеджменту кримінальними актами – взаємодії органів державної влади у сфері виявлення, розшуку та управління активами; *другий*, більш вузький, охоплює виключно аспекти взаємодії АРМА із органами державної влади. Усвідомлюється перспективне бачення системного підходу щодо визначення змісту взаємодії у сфері менеджменту кримінальними та необґрунтованими активами

3. Ефективний публічний менеджмент активами потребує доступу до реєстрів та баз даних, які адмініструють інші органи влади. Таким чином, здебільшого, взаємодія трансформується у витребуванням АРМА відомостей в односторонньому порядку. Такий стан речей обумовлює чималі труднощі політичного та правового характеру. Наприклад, з початку створення АРМА по сьогоднішній день не укладено спільного порядку доступу АРМА до Єдиного реєстру досудових розслідувань, держателем якого є Генеральна прокуратура України.

4. Процес взаємодії та спільної діяльності АРМА з іншими органами державної влади прослідковується не тільки протягом усіх процедур виявлення, розшуку, арешту, управління активами, але в системі усього державного управління, яка включає: взаємодію у сфері організації кадрових процесів, тендерних закупівель, підзвітності Кабінету Міністрів України тощо.

5. Динаміка появи нових нормативно-правових актів про взаємодію АРМА із державними, комунальними, самоврядними та приватними інституціями свідчить про необхідність розширення та унормування спільної діяльності у сфері менеджменту публічних активів.

6. Феномен «зворотної комунікації» із правоохоронними органами має місце, у випадку необхідності забезпечення міжнародної взаємодії за ініціативою іноземного партнера АРМА. У разі виконання іноземного запиту, АРМА витребує необхідну інформацію у правоохоронних органів із посиланням на іноземний запит як підставу.

7. Взаємодія в рамках інформаційного обміну забезпечує доступ АРМА до державних реєстрів та баз даних. Результатом обміну із Державною прикордонною службою є можливість: пошуку відомостей про транспортні засоби, які були зафіксовані при перетині кордону України; розшуку осіб, які могли здійснювати перетин кордону на транспортних засобах; ідентифікації транспортних засобів та їх правовідношення до осіб, які перетинали кордон; співставлення офіційних доходів осіб та їх подорожей на наявність ризиків ведення способу життя, який не підтверджується фінансово-майновим становищем.

8. Перспективний напрямок міжвідомчої взаємодії, який впливає із тенденцій становлення та розвитку АРМА є регіональна міжвідомча взаємодія, яка полягає у спільній діяльності територіальних підрозділів АРМА із територіальними органами державної влади, місцевого самоврядування та установами. Основною відмінністю регіональної міжвідомчої взаємодії від міжвідомчої взаємодії на центральному рівні є *межі компетенційної* участі, які охоплюються сферою регіональної правосуб'єктності територіальних органів АРМА. Управлінська модель делегування повноважень від центрального апарату на місця органам виконавчої влади забезпечує оперативність та якість регіонального публічного адміністрування, зменшуючи при цьому затрачені ресурси та пришвидшуючи процесуальні питання.

9. Обґрунтовуються потреби щодо доцільності функціонування регіональних територіальних підрозділів АРМА:

- підвищення якості виконання завдань із виявлення, розшуку та управління активами на місцях;

- забезпечення оперативності обміну відомостями із територіальними правоохоронними органами та іншими органами виконавчої влади;
- організація та супроводження оцінки активів, що локалізуються в регіонах та потребують особистої участі посадових осіб АРМА;
- сприяння правоохоронним органам у пошуку майданчиків для збереження активів, що виступають речовими доказами у кримінальних провадженнях;
- оперативне надання консультацій щодо виявлення та розшуку активів;
- безпосередня участь посадових осіб АРМА у процесуальних діях, пов'язаних із арештом та переданням в управління активів.

10. Дискусійним є зміст пункту 8 Положення про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів від 11 липня 2018 року № 613, щодо взаємодії АРМА з допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, об'єднанням громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародними організаціями, а також підприємствами, установами та організаціями.

Зазначене положення не відповідає Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», де у статті 15 не передбачається взаємодія із окремими утвореннями в системі центральних органів влади чи інституцій Президента, а також підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності.

Відповідно до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», право на укладення спільних меморандумів із суб'єктами взаємодії є частиною юрисдикційних повноважень АРМА, необхідних для виконання своїх зобов'язань. Натомість, спільна діяльність із підприємствами, установами організаціями та іншими утвореннями не може здійснюватися як із самостійними суб'єктами взаємодії, укладення актів, оскільки це не відповідає положенням Закону про АРМА.

При вирішенні окремих питань з управління активами, взаємодія із широким колом суб'єктів є необхідним інструментом реалізації політики стосовно активів, переданих в управління. Природа функції менеджменту АРМА передбачає контрольні повноваження над управителем активу, тому спільна діяльність, що спрямована на ефективний менеджмент кримінальними активами є необхідним процесом, що, без сумніву, повинен мати ґрунтовані правові основи.

У зв'язку із вищевикладеним, необхідно уточнити коло суб'єктів взаємодії АРМА шляхом внесення змін до положень чинної редакції Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII, а саме:

по-перше, назву статті 15 «Взаємодія Національного агентства з державними органами» пропонується викласти у наступній редакції:

«Стаття 15. Взаємодія Національного агентства з державними органами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, окремими посадовими (службовими) особами»;

по-друге, доповнити частину 2 статті 15 абзацом третім наступного змісту:

«Національне агентство, з метою виконання завдань, може приймати участь у взаємодії з підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форми власності, окремими посадовими (службовими) особами, громадськими організаціями на підставі та в межах повноважень».

11. Констатується вузьке коло питань регіональної взаємодії, які пов'язані із конфіскацією, спеціальною конфіскацією активів у дохід держави. Натомість, у Положенні про міжрегіональні територіальні управління АРМА, регіональна територіальна взаємодія не висвітлена при реалізації функцій із виявлення та розшуку активів. З урахуванням наявності аналогічних можливостей в центральному апараті, міркується про їх неефективність делегування територіальним підрозділам. Тому обґрунтованим є розширення комунікативної юрисдикції територіальних підрозділів в оперативних питаннях виявлення та розшуку активів. В даному випадку, доцільним є внесення змін до Положення про міжрегіональні територіальні управління АРМА та внесення змін до деяких наказів АРМА, затвердженого наказом АРМА від 15.02.2019 № 38 у наступному:

1) надання прав уповноваженим особам територіальних підрозділів на укладання спільних договорів чи протоколів до основних меморандумів про міжвідомчу взаємодію в аспекті доступу до регіональних інформаційних систем та баз даних, які наявні в розпорядженні саме територіальних підрозділів;

2) витребування у територіальних органів та установ, органів місцевого самоврядування інформації та документів щодо активів, які перебувають у розпорядженні саме територіальних органів державної влади у строки, які встановлені Законом про АРМА;

3) підвищення взаємодії із регіональними банківськими та іншими фінансовими установами шляхом налагодження інформаційно-обмінних процесів тощо.

***

Висновки до розділу

1. Публічне адміністрування арештованими активами визначено як вид правової політики держави, реалізацію якої забезпечує АРМА шляхом провадження функцій виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, а також необґрунтованими активами (у справах за позовами про визнання активів необґрунтованими та стягненням їх у дохід держави) з метою забезпечення конституційних прав власників активів та публічних інтересів держави із ліквідації корупційних наслідків.

2. Поняття принципу в публічному праві є невід'ємним елементом будь-яких відносин за участю владних суб'єктів. Принципи діяльності публічної інституції забезпечують єдність, послідовність та прогнозованість дій посадових осіб. При визначенні змісту категорії «*принципи АРМА*» в теоретичному аспекті необхідно виходити з наступного: *по-перше*, з їх належності до сфери публічних правовідносин, *по-друге*, відокремлювати принципи діяльності АРМА та принципи публічного адміністрування арештованими активами як виду правової політики держави.

3. Виокремлено правові передумови та необхідності законодавчого забезпечення принципів роботи АРМА:

- реалізація АРМА окремого нового напрямку публічно-правової політики в публічно-правовій системі;
- широка інтеграція АРМА в правовий процес;
- наявність мандату на міжнародну взаємодію;
- закріпленість принципів в аналогічних законодавчих актах про діяльність органів державної влади;

- виокремлення стандартів публічної політики та функцій АРМА;
- підтримка діючої та розширення нової мережі комунікативного потенціалу АРМА;
- розробка нових нормативно-правових актів з питань виявлення, розшуку та управління активами; прийняття законних управлінських рішень;
- забезпечення політики прозорості та відкритості АРМА до суспільства;
- ефективної роботи інституцій громадського контролю за діяльністю АРМА;
- утвердження незалежності та аполітичності в роботі Голови АРМА та посадових осіб;
- протидія конфлікту інтересів тощо;
- розширення інституційної спроможності функцій АРМА.

4. До принципів виявлення та розшуку активів віднесено:

- принцип *законності*, який містить компоненту не тільки, пов'язану із необхідністю слідувати конституційному положенню про межі та спосіб вчинення дій, а й обов'язковості дотримання підстав відкриття процедури виявлення та розшуку активів. До елементів дотримання законності також належить: дотримання строків (3-денний строк або строк, визначений в зверненні); забезпечення розгляду звернень в межах ступеня фактичного доступу до джерел даних, що знаходяться у розпорядженні третіх осіб;
- *недопущення розголошення персональних даних* – засада, що є обов'язковою не тільки в цілях виконання вимог законодавства про захист персональних даних, а й ефективності досудового розслідування. Надаючи інформацію та матеріали кримінальних проваджень, уповноважені особи АРМА отримують доступ до відомостей та даних ходу розслідування, пов'язаних осіб та інших

фактів. Робота із зазначеними матеріалами має забезпечуватись належним рівнем конфіденційності;

- принцип *правомірності* – засада, що зобов’язує працівників АРМА упевнитися у наявності достатніх підстав на виявлення та розшук активів, за відсутності усіх необхідних відомостей надати відмову у розгляді звернення з метою недопущення порушення прав та інтересів осіб, щодо яких планується здійснення заходів із виявлення та розшуку;
- принципи *достатності та комплексності* – вимагають від АРМА застосувати увесь арсенал заходів, необхідних для встановлення усіх активів, на які може бути накладено арешт, конфісковано або визнано необґрунтованими. Оскільки функції виявлення та розшуку, що реалізуються АРМА, мають еталонний характер діяльності із виявлення та розшуку активів, в іншому випадку її функціонування аналогічне можливостям слідчого є необґрунтованим та недоцільним. Виходячи з можливостей фактичного доступу та інформаційних джерел і баз даних, кінцевий результат розшуку активів повинен бути спрямований не тільки на сам факт виявлення, а передбачати потенційну можливість арешту таких активів;
- *Принцип супроводження арешту* є необхідною засадою, що забезпечує сервісний підхід до застосування кримінального арешту, та полягає у забезпеченні цілісності процесу виявлення, розшуку, арешту та передачі в управління активів.

5. У діяльності з управління активами виокремлено наступні принципи:

- спрямовування на дотримання прав та інтересів власників активів;
- контроль ефективності управління активами;
- конкретності процедур відбору управителя та реалізації активів – є обов’язковим для обрання управителя на засадах ринковості та

рівності, а також при реалізації активів, якщо такий шлях управління є найбільш ефективним, виходячи з економічної природи активу. Забезпечення конкурентності повинно супроводжуватися прозорістю, відсутністю конфлікту інтересів; аукціонним методом обрання переможця; реальною вартістю активу, її відповідністю ринковій; достатністю термінів на попереднє поінформування потенційних учасників торгів; оплатністю;

- сприяння забезпеченню збереженості активів та їх економічної вартості;
- врахування індивідуальних особливостей активів;
- оплатність та обґрунтованість витрат, необхідних для управління активами;
- невтручання в господарську діяльність;
- обґрунтованість та розумність строків процедур організації управління активами.

б. З урахуванням відсутності в Законі України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII принципів діяльності АРМА рекомендується доповнити його Статтею 2-¹ «Принципи діяльності АРМА»:

1. Основними принципами діяльності Національного агентства є:

- 1) верховенство права;
- 2) законність та повага до прав і свобод людини і громадянина;
- 3) прозорість;
- 4) безсторонність та політична нейтральність;
- 5) автономія.

2. Реалізація діяльності із виявлення та розшуку активів ґрунтується на наступних засадах: правомірності; недопущення розголошення

персональних даних; достатності та комплексності; планування та супроводження арешту.

3. Засадами реалізації діяльності із управління активами є: спрямовування на дотримання прав та інтересів власників активів; контроль ефективності управління активами; конкретність процедур відбору управителя та реалізації активів; сприяння забезпеченню збереженості активів та їх економічної вартості; врахування індивідуальних особливостей активів; оплатність та обґрунтованість витрат, необхідних для управління активами; невторчання в господарську діяльність; обґрунтованість та розумність строків процедур організації процесів управління активами.

7. Загальну класифікацію видів міжвідомчої взаємодії АРМА можна здійснити на основі наступних критеріїв:

1) *за суб'єктами взаємодії*: правоохоронні органи, органи правосуддя, органи державної влади, банківські установи та Національний банк України, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи організації, посадові (службові) особи, громадське суспільство;

2) *функції публічного адміністрування активами, одержаними від корупційних та інших злочинів*: взаємодія у сфері виявлення та розшуку активів; взаємодія у сфері управління активами; взаємодія у сфері накладення арешту на активи; взаємодія у сфері повернення активів;

3) *за напрямком інформаційного обміну*: щодо надання інформації; щодо отримання інформації;

4) *за процесуальним статусом активів*: взаємодія у питаннях кримінальних активів; взаємодія у питаннях необґрунтованих активів; взаємодія у питаннях застосування арешту активів; взаємодія у питаннях конфіскованих активів; взаємодія у питаннях повернення заморожених активів.

8. Проблема визначення сутності взаємодії АРМА із іншими органами державної влади, в першу чергу, впливає із двох підходів:

перший – ґрунтується на інституційних засадах до поняття політики менеджменту кримінальними актами – взаємодії органів державної влади у сфері виявлення, розшуку та управління активами; *другий*, більш вузький, охоплює виключно аспекти взаємодії АРМА із органами державної влади. Усвідомлюється перспективне бачення системного підходу щодо визначення змісту взаємодії у сфері менеджменту кримінальними та необґрунтованими активами

Ефективний публічний менеджмент активами потребує доступу до реєстрів та баз даних, які адмініструють інші органи влади. Таким чином, здебільшого, взаємодія трансформується у витребуванням АРМА відомостей в односторонньому порядку. Такий стан речей обумовлює чималі труднощі політичного та правового характеру. Наприклад, з початку створення АРМА по сьогоднішній день не укладено спільного порядку доступу АРМА до Єдиного реєстру досудових розслідувань, держателем якого є Генеральна прокуратура України.

9. Взаємодія в рамках інформаційного обміну забезпечує доступ АРМА до державних реєстрів та баз даних. Результатом обміну із Державною прикордонною службою є можливість: пошуку відомостей про транспортні засоби, які були зафіксовані при перетині кордону України; розшуку осіб, які могли здійснювати перетин кордону на транспортних засобах; ідентифікації транспортних засобів та їх правовідношення до осіб, які перетинали кордон; співставлення офіційних доходів осіб та їх подорожей на наявність ризиків ведення способу життя, який не підтверджується фінансово-майновим становищем.

10. Обґрунтовуються потреби щодо доцільності функціонування регіональних територіальних підрозділів АРМА:

- підвищення якості виконання завдань із виявлення, розшуку та управління активами на місцях;

- забезпечення оперативності обміну відомостями із територіальними правоохоронними органами та іншими органами виконавчої влади;
- організація та супроводження оцінки активів, що локалізуються в регіонах та потребують особистої участі посадових осіб АРМА;
- сприяння правоохоронним органам у пошуку майданчиків для збереження активів, що виступають речовими доказами у кримінальних провадженнях;
- оперативне надання консультацій щодо виявлення та розшуку активів;
- безпосередня участь посадових осіб АРМА у процесуальних діях, пов'язаних із арештом та переданням в управління активів.

11. Дискусійним є зміст пункту 8 Положення про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів від 11 липня 2018 року № 613, щодо взаємодії АРМА з допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, об'єднанням громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародними організаціями, а також підприємствами, установами та організаціями.

Зазначене положення не відповідає Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», де у статті 15 не передбачається взаємодія із окремими утвореннями в системі центральних органів влади чи інституцій Президента, а також підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності.

Відповідно до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», право на укладення спільних меморандумів із суб'єктами взаємодії є частиною юрисдикційних повноважень АРМА, необхідних для виконання своїх зобов'язань. Натомість, спільна діяльність із підприємствами, установами організаціями та іншими утвореннями не може здійснюватися як із самостійними суб'єктами взаємодії, укладення актів, оскільки це не відповідає положенням Закону про АРМА.

При вирішенні окремих питань з управління активами, взаємодія із широким колом суб'єктів є необхідним інструментом реалізації політики стосовно активів, переданих в управління. Природа функції менеджменту АРМА передбачає контрольні повноваження над управителем активу, тому спільна діяльність, що спрямована на ефективний менеджмент кримінальними активами є необхідним процесом, що, без сумніву, повинен мати ґрунтовані правові основи.

У зв'язку із вищевикладеним, необхідно уточнити коло суб'єктів взаємодії АРМА шляхом внесення змін до положень чинної редакції Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII, а саме:

по-перше, назву статті 15 «Взаємодія Національного агентства з державними органами» пропонується викласти у наступній редакції:

«Стаття 15. Взаємодія Національного агентства з державними органами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, окремими посадовими (службовими) особами»;

по-друге, доповнити частину 2 статті 15 абзацом третім наступного змісту:

«Національне агентство, з метою виконання завдань, може приймати участь у взаємодії з підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форми власності, окремими посадовими (службовими) особами, громадськими організаціями на підставі та в межах повноважень».

РОЗДІЛ 3

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ АРЕШТОВАНИМИ АКТИВАМИ

3.1. Інформаційне забезпечення функціональної та управлінської діяльності АРМА

Сучасні інформаційні технології – це глобальна тенденція, яка зачіпає всі сфери суспільно-політичного та життя держави і громадян. У сфері державного управління розширення інформаційного потенціалу державної влади в контексті демократичних перетворень кореспонденте із впровадженням електронного урядування. Саме електронне урядування здатне вивести взаємодію між державними органами і населенням на новий рівень та мінімізувати корупцію. Прозорість, доступність, мінімальний контакт пересічної людини з чиновниками – основні переваги електронних послуг та сервісів. Удосконалення інформаційного забезпечення АРМА як нещодавно створеної публічної інституції є вкрай важливим не тільки в напрямку утвердження прозорості, електронного урядування, але й при реалізації основних функцій – виявлення, розшуку та управління арештованими активами. Кожна з яких не може відбутися без багаточисельних, різноманітних інформаційних процесів, які генерує АРМА або виступає їх активним учасником.

В теоретичному аспекті є чимало сучасних думок щодо механізму, змісту та елементів інформаційного забезпечення як системоутворюючого правового феномену (див., наприклад, [92-102]). Більшість із них різні, тим не менш вони заслуговують на увагу. Більшість вчених приходять до думки про «діяльнісний» аспект терміну «інформаційне забезпечення». В. В. Лушер міркує, що це діяльність (сукупність певних дій, управлінських рішень), яка реалізується певними способами та методами,

що спрямовані на збирання, реєстрацію, передачу, зберігання, опрацювання, аналіз, поширення та обробку інформації [103, с. 340]. У діяльності митних органів, Є.П. Бабалик інформаційне забезпечення розглядає як сукупність врегульованих нормами права процедур збирання, зберігання, поширення та захисту інформації, відповідно до компетенції митних органів та їх посадових осіб з метою виконання покладених на них завдань [104, с. 4]. Разом із цим, на наш погляд, не тільки процедури роботи із інформацією охоплюються предметом інформаційного забезпечення. Не менш важливий аспект відіграють інформаційні процеси, які прямо не здійснюються посадовими особами, яке повинні враховуватися при прийнятті управлінських рішень, розробці нормативних актів тощо. Більш широке уявлення про феномен інформаційного забезпечення дає можливість розмежувати терміни «інформаційне забезпечення» та «інформаційна діяльність». Розмірковуючи над сучасним аспектом роботи із інформацією, категорія «інформаційно-аналітичне забезпечення» має велике значення. Так як робота із інформацією в сучасних умовах неможлива без інформаційних технологій її аналізу та обробки, сукупність апаратних, програмних та інших засобів складають невід'ємну частину інформаційно-аналітичного забезпечення.

На думку Ю. Л. Мохова, Н. В. Линьова, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади – це комплекс заходів (апаратних, технічних, аналітичних, організаційно-правових) зі збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на органи державного управління функцій і завдань [105, с. 76]. С.О. Телешун вважає, що інформаційно-аналітичне забезпечення – це сукупність технологій, методів збирання й обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу (соціальні, політичні, економічні та інші процеси), специфічних прийомів їх діагностики, аналізу та синтезу, а також оцінки наслідків прийняття різних варіантів управлінських рішень [106]. На наш погляд, інформаційно-аналітичне

забезпечення є сучасним проявом інформаційної діяльності, правовий механізм якого включає:

- **суб'єктивний складник** – наявність суб'єктів учасників інформаційних відносин, наявності у них інформаційної правосуб'єктності;
- **правовий чинник** – система норм законодавчих актів та підзаконного забезпечення при інформаційно-аналітичній діяльності у сфері виявленні, розшуку та управління активами;
- **організаційно-технічне забезпечення** – сукупність засобів та способів, методів інформаційної діяльності, комплексу апаратного та програмного забезпечення.

В теоретичному сенсі, участь АРМА як суб'єкта інформаційних відносин проявляється у *всіх напрямках функціональної та інституційної діяльності*, що розширює концепцію інформаційного забезпечення.

В аспекті показника удосконалення інформаційного забезпечення функції виявлення та розшуку активів, необхідно відмітити роботу, спрямовану на отримання доступу до значної кількості реєстрів та інформаційних банків даних, розпорядниками та/або володільцями яких є державні органи та органи місцевого самоврядування.

Серед тенденцій інформатизації показником ефективності для АРМА є *автоматизація інформаційних процесів*. Виходячи із управлінських завдань, при реалізації провідних функцій АРМА, автоматизація інформаційної діяльності має бути спрямована на:

- аналіз будь-яких запитів за рік, місяць, квартал;
- аналіз кількості запитів, що перебувають у роботі;
- обробку даних про встановлених фізичних та юридичних осіб у ході виявлення та розшуку активів;
- облік встановлених активів в розрізі окремих їх типів та в розрізі окремих виконавців (або за окремий період);
- обробку запитів, що надійшли до АРМА в розрізі періоду або

відомства;

- калькулювання обсягу міжвідомчого листування;
- обліку та аналізу кримінальних проваджень та активів, встановлених в рамках виявлення та розшуку;
- обліку операцій із управління активами;
- систематизації контрольно-моніторингових процедур при здійсненні контролю за управлінням активами.

Ще одним успішним прикладом інформатизації АРМА є забезпечення реалізації арештованих активів, шляхом проведення електронних торгів (аукціонів). Проведення електронних торгів дозволяє забезпечити доступ широкому колу потенційних покупців активів, швидку та прозору процедуру їх придбання, забезпечує можливість продажу таких активів за найвищою ціною.

Контроль при інформаційній діяльності є не менш важливим елементом системи управління інформаційним забезпеченням АРМА. На наш погляд, він має охоплювати:

- справи, що перебувають у роботі;
- показники виявлення, розшуку, управління активами, шляхом співставлення їх із арештованим майном, поверненими активами в Україну за результатами міжнародного співробітництва;
- виконання вимог законодавчих актів при роботі із зверненнями громадян;
- підготовку та публікацію звітів про роботу АРМА;
- інші види внутрішньої інформаційної діяльності.

Інформаційне забезпечення внутрішніх процесів неможливо уявити без аналізу:

- звернень, що надійшли в АРМА протягом певних періодів часу;
- виявлених, розшуканих активів в розрізі окремих звернень;
- заходів із управління активами в розрізі регіонів знаходження активу;

- вартості активу;
- навантаженості на відділ в розрізі окремих працівників та періоду;
- середньостатистичного затраченого часу на виконання процедури виявлення, розшуку та управління активами;
- обсягів інформації, яка циркулює в АРМА.

Необхідність внутрішньої аналітичної роботи полягає не тільки в забезпеченні прийняття вірних управлінських кадрових, організаційних, фінансових рішень, але й у формуванні окремих елементів Стратегії публічного адміністрування арештованими активами.

На сьогоднішній день на підставі укладених меморандумів та угод, прийнятих спільних рішень АРМА має доступ до 44 реєстрів та інформаційних баз даних з обмеженим доступом. Об'єм можливостей АРМА є унікальним для України [107].

АРМА є суб'єктом інформаційних відносин як на стадії вироблення, так і споживання інформації. Так, наприклад, *створення інформаційного продукту* відбувається при:

- виконанні звернень правоохоронних органів щодо виявлення та розшуку активів у формі надання висновків та довідок;
- здійсненні роботи із наданням публічної інформації за зверненнями громадян, підприємств, установ, організацій, посадових та службових осіб;
- проведення аналізу статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами (п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону про АРМА);
- законопроектній та нормопроектній роботі у сфері виявлення, розшуку та управління активами;
- створенні та адмініструванні Єдиного реєстру арештованих активів, як результат узагальнення відомостей про арештовані, конфісковані активи у кримінальних провадженнях.

Окремим яскравим прикладом створення автономного інформаційного продукту є медіа-реклама арештованого активу, переданого на управління АРМА з метою пошуку потенційних управителів. Позитивним є застосування сучасних інформаційно-комунікаційних засобів поширення інформації у соціальних мережах, офіційному веб-сайті, тощо.

Роль інформаційного споживача прослідковується через залученість АРМА у низку інформаційних процесів як інформаційного *посередника*:

- надання консультацій та методичної підтримки при застосуванні арешту у кримінальному провадженні та при визнанні активу необґрунтованим;
- міжвідомчому обміні інформації у сфері реалізації урядових заходів;
- участь у міжнародному співробітництві шляхом координації інформаційної діяльності правоохоронних органів при відправленні та отриманні міжнародних запитів тощо.

Інформаційну діяльність у сфері державного управління розглядають як специфічну інтелектуальну діяльність службовців державних органів і органів місцевого самоврядування, що спрямована на інформаційне забезпечення, інформаційну взаємодію, охорону і захист інформації в системі державного управління, а також забезпечення права на доступ до публічної інформації [108, с. 62]. За аналогічним підходом інформаційна діяльність у сфері публічного адміністрування арештованими активами – це створення, обробка, захист, обмін інформацією посадовими особами АРМА при реалізації діяльності із виявленні, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Окремим елементом інформаційного забезпечення є робота із відомостями з обмеженим доступом та захист інформації. Переліком відомостей, що становлять службову інформацію в Національному агентстві України з питань виявлення, розшуку та управління активами,

одержаними від корупційних та інших злочинів встановлено наступні типи службової інформації, робота з якою не передбачає її публічного поширення:

- *відомості, що впливають із реалізації функцій АРМА*: інформація та матеріали щодо дій, що впливають із на розшуку та управління, за результатами яких можливо ідентифікувати осіб, зазначених у запиті¹; відомості, що стали відомі під час здійснення функцій та реалізації повноважень АРМА у сфері кримінального процесу, оперативно-розшукової діяльності, розвідуальної та контрозвідуальної діяльності, у сфері оборони країни, які не визначені в Законі України «Про державну таємницю»; інші відомості, що отримані АРМА при виконанні своїх функцій, що не становлять державної таємниці, але поширення яких може створити загрозу життю або здоров'ю осіб, безпеці підприємств, установ організацій тощо; методи та способи здійснення функцій АРМА; роз'яснення, методична та консультаційна допомога слідчим, детективам, прокурорам та суддям з питань виявлення, розшуку та управління активами;
- *деякі відомості щодо внутрішньої управлінської системи та мобілізаційної роботи*: відомості з питань мобілізаційної роботи в АРМА щодо військового обліку, заброньованої чисельності військовозобов'язаних, за винятком відомостей, які віднесені до державної таємниці; доповідні службові записки, рекомендації, інша внутрівідомча службова кореспонденції, якщо вони пов'язані із розробкою напрямку діяльності АРМА, здійсненням наглядових повноважень, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень;

---

¹ Саме на підставі цього пункту, документальне оформлення результату виявлення та розшуку активів здійснюється з урахуванням вимог роботи із службовою інформацією, охорона якої забезпечується грифом «Для службового користування».

- *відомості, що впливають із адміністрування Єдиного державного реєстру арештованих активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні:* відомості щодо опису, характеристики активів (майна), що дають можливість ідентифікувати місцезнаходження власника активу, або особу яка володіє, користується чи розпоряджається такими активами, особи підозрюваного, обвинуваченого, даних, які в рамках міжнародного співробітництва не підлягають розголошенню (оприлюдненню) згідно з міжнародними договорами України;
- *відомості з питань організації апаратно-технічного захисту:* відомості про захист в інформаційних, телекомунікаційних системах, відомості щодо експлуатаційно-технічних характеристик апаратури або обладнання мереж спеціального зв'язку; зміст технічних вимог до прокладання окремих абонентських або з'єднувальних кабелів спеціального зв'язку в системі АРМА;
- *відомості, що містяться в матеріалах перевірок АРМА;*
- *відомості, що пов'язані із охороною державної таємниці, але не належать до неї:* відомості щодо організації діяльності, фактичного стану режимно-секретної роботи; дані про осіб, яким оформлено доступ до державної таємниці (за винятком тих, що віднесені до державної таємниці); відомості про стан охорони державної таємниці [109].

АРМА забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активів, а тому провідні та супроводжуючі функції не можуть обходитись без низки інформаційних процесів. Наприклад, реалізація інформаційних повноважень, тобто наявність інформаційної правосуб'єктності згідно положень законодавства про діяльність АРМА проявляється у:

- доступі до інформаційних ресурсів, в тому числі тих, які містяться у розпорядженні суб'єктів іноземної юрисдикції;
- забезпеченні відповідними обов'язками органів влади, місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб надавати інформацію, а також механізмами примусу у разі ненадання інформації;
- широкому поінформуванні громадськості про факти та процедури арешту активів у кримінальних провадженнях;
- обробці інших відомостей у сфері кримінального процесу, які потребують захищеності та безпеки;
- узагальненні та оперативному обміні інформацією щодо активів, одержаних злочинним шляхом, шляхом формування та ведення державного реєстру, у якому відображатимуться повні дані про арештовані в рамках кримінальних проваджень активи, управління ними чи їх реалізацію, конфіскацію, одержані від їх реалізації кошти тощо [110].

Втілення інформаційних викликів потребує впровадження сучасних засобів та технологій інформаційної діяльності, правове забезпечення яких є ключовим аспектом законності та ефективності функцій АРМА. Оскільки на теренах адміністративно-правової науки діяльність АРМА не породжена особливим інтересом, дослідження зазначеного предмету в контексті становлення функцій виявлення, розшуку та управління активами є актуальним та необхідним завданням доктрини.

Розвиток електронних технологій у сфері інформаційної діяльності – це сучасний процес для глобального світу. Бюро Європолу з питань активів, одержаних злочинним шляхом рекомендує здійснити збір даних про заходи щодо повернення активів, включаючи збір інформації на центральному рівні, оцифрувати накази про конфіскацію та дозволити органам, які займаються поверненням активів, контролювати тенденції та закономірності [111].

Державно-владні процеси не стоять осторонь інновацій та всіляко стимулюють їх. Обумовленість цьому наступна:

по-перше, це спрощує взаємодію влади-бізнесу та громадськості, в результаті чого збільшується обсяг податкових надходжень до бюджету та збільшення ВВП;

по-друге – необхідність впровадження міжнародних стандартів та дотримання зобов'язань, задля інтеграції до світової спільноти;

по-третє, потреба у розширенні меж прозорості уряду та підвищення залученості громадськості до прийняття управлінських рішень;

по-четверте, підвищення обізнаності про державно-правові процеси тощо.

Окремим завданням, яке необхідно вирішити засобами електронного урядування є проблема корупції. Діяльність АРМА є одним із ключових гравців антикорупційного механізму як при протидії корупції, так і ліквідації її негативних наслідків, що є більш складним та довготривалим процесом. Виявлення, розшуку та управління активами здійснюються в межах невід'ємної інформаційної діяльності, яка, в той же час, супроводжує внутрівідомчі управлінські процеси, а саме:

- аналіз статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами;
- взаємодію між правоохоронними органами, органами державної влади та суб'єктами іноземних юрисдикцій, зацікавленими у виявленні та розшуку активів шляхом підписання спільних меморандумів про інформаційне співробітництво;
- опублікування даних про активи, арештовані в кримінальних провадженнях та/або за рішеннями судів;
- інформаційне забезпечення діяльності міжвідомчої комісії з питань реалізації активів;
- захист інформаційно-телекомунікаційних систем АРМА;
- висвітлення інформації про діяльність АРМА;
- доступ до інформаційних систем та баз даних органів влади та місцевого самоврядування.

Положення інформаційно-правового законодавства також чинять вплив на роботу у сфері інформаційних відносин у діяльності АРМА. Прояв цього яскраво ілюструється в наступних аспектах:

- поширенні публічної інформації про інституційні та функціональні засади роботи АРМА шляхом її отримання через веб-портал (Закон України «Про інформацію», Закон України «Про доступу до публічної інформації»);
- публікації інформації про проведення публічних закупівель АРМА (Закон України «Про публічні закупівлі»);
- захисті, безпеці та охороні персональних даних про фізичних та юридичних осіб як фігурантів розшукових процедур (Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про захист персональних даних» та ін.

Реалізуючи функції виявлення, розшуку, управління та повернення корупційних активів, АРМА має слідувати, в першу чергу, міжнародним стандартам та вимогам.

Конвенцією ООН проти корупції передбачено, що держави-учасниці докладають зусиль для різного роду співробітництва, у межах своїх можливостей, з метою протидії визначеним цією Конвенцією злочинам, що вчиняються з використанням сучасних технологій [3]. Бюро Європолу з питань активів, одержаних злочинним шляхом рекомендує здійснити збір даних про заходи щодо повернення активів, включаючи збір інформації на центральному рівні, оцифровувати накази про конфіскацію та дозволити органам, які займаються поверненням активів, контролювати тенденції та закономірності [112]. Базельський інститут управління стверджує про необхідність використання аналізу соціальних мереж у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю і «даркнетом», які сприяють корупції і відмиванню грошей [113].

Посилення інформаційної взаємодії, забезпечення оперативності, безпечності обміну інформацією між суб'єктами правоохоронної

діяльності також відмічається у: (1) Рішенні Ради Європейського Союзу 2007/845/JHA від 6 грудня 2007 року щодо співпраці між офісами з повернення активів у сфері розшуку та виявлення доходів від злочинів або іншого майна, пов'язаного із злочинами; (2) Директиві ЄС 2014/42/EU «Про замороження і конфіскацію знарядь і доходів від злочинів у Європейському Союзі» від 03 квітня 2014 року тощо.

Специфіка функції виявлення та розшуку активів АРМА передбачає проведення фінансових розслідувань. Потенціал ефективності зазначеної діяльності визначається уміннями використовувати інформаційно-аналітичні навички та вміння обробки великих масивів даних. Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 10 Закону про АРМА працівники АРМА мають доступ до Єдиного реєстру досудових розслідувань, автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами [2].

У рамках розбудови інституційної спроможності, АРМА не тільки впроваджує новітні методи та способи пошуку та аналізу інформації, а й розширює джерела такої інформації. Так, у 2018 році АРМА уклало спільні меморандуми про інформаційне співробітництво із: Міністерством фінансів України, Державною фіскальною службою, Міністерством внутрішніх справ України, Державною судовою адміністрацією України, Державною службою України з безпеки на транспорті, Річковою інформаційною службою України Державного підприємства «Адміністрація морських портів України», Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Державним агентством лісових ресурсів України. Окрім того, з метою реалізації АРМА повноважень, визначених статтею 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність», та в результаті взаємодії з

Національним банком України було запроваджено механізм отримання АРМА інформації щодо наявності та стану рахунків, операцій за рахунками конкретної юридичної або фізичної особи, фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності [18].

З метою підвищення ефективності виявлення та розшуку активів у 2018 році АРМА отримало доступ та уклало контракти з власниками міжнародної бази даних корпоративної інформації «ORBIS». Доступ до цієї бази даних дозволяє АРМА:

- аналізувати інформацію про компанії з усього світу;
- здійснювати оперативний пошук зв'язків компаній – нерезидентів та фізичних осіб, в різних юрисдикціях;
- здійснювати пошук за бенефіціарними власниками компаній – нерезидентів, враховуючи їх резидентність (країну реєстрації);
- здійснювати співставлення інформації про пов'язаних фізичних та/або юридичних осіб з інформацією із судових реєстрів іноземних держав;
- здійснювати аналіз фінансових звітів компаній – нерезидентів;
- знаходити приховані зв'язки між фізичними та юридичними особами; експортувати інформацію в структурованому вигляді;
- аналізувати розширену, актуальну та хронологічно структуровану інформацію, щодо структури власності компаній – нерезидентів;
- виявляти об'єкти інтелектуальної власності по всьому світу;
- виявляти прямі або опосередковані зв'язки компаній – нерезидентів із публічними діячами з усього світу [18].

Специфіка виявлення та розшуку активів передбачає аналіз величезних обсягів необроблених даних, які неструктуровані і представлені в різних форматах. Ці дані можуть містити важливу розвідувальну інформацію, яка не відразу очевидна. Щоб мати можливість аналізувати цю інформацію, експерту необхідні ІТ-інструменти для збору та систематизації даних, візуалізації посилань і прихованої інформації і

перетворення їх в корисні відомості та допустимі докази. За даними експертів із розшуку активів, Управління виявлення та розшуку активів АРМА щодня реєструє більше ніж 30 запитів, листів, звернень, відповідей, які містять різнотипну та багаторівневу інформацію [114]. Основна цінність таких даних полягає не тільки у їх наявності, а й у можливості застосовувати інструменти їх обробки, аналізу, статистики, контролю та моніторингу, які у сукупності створюють сучасну інформаційно-телекомунікаційну структуру. Аналітична діяльність АРМА є різнотиповою та включає:

- накопичення, структурування інформації;
- здійснення відборів необхідних даних в розрізі конкретно заданого критерію пошуку;
- проведення моніторингу внесення, коригування та видання даних;
- контроль та порівняння показників роботи відділу, виконавців;
- автоматизацію формування довідок, звітів;
- ведення статистики та облік кореспонденції;
- забезпечення цілісності та достовірності інформації тощо.

Інформаційно-аналітична діяльність в АРМА – це невід’ємний елемент функції виявлення, розшуку та управління активами, що потребує сучасного комплексного програмного забезпечення. Так як АРМА є нещодавно створеним відомством, наразі процес нарощування засобами інформаційного-аналітичного забезпечення триває. Втім програмне забезпечення IBM i2 Analyst’s Notebook вже широко використовується при вирішенні операційних та функціональних завдань АРМА.

IBM i2 Analyst’s Notebook – є сучасним інструментом автоматизованого аналізу та візуалізації даних, що дозволяє перетворити дані в цінну інформацію. Це рішення надає такі інноваційні можливості, як візуалізація підключених мереж, аналіз соціальних мереж, а також геопросторові або часові уявлення, які допомагають виявити приховані зв’язки і закономірності в даних. Ця інформація може спростити процес

розслідування завдяки швидкому збору, обробці та візуалізації різнотипної інформації та масивів даних. З іншого боку Analyst's Notebook – це потужна програма, яка дозволяє зіставляти та візуалізувати інформацію з багатьох різних джерел, організовувати її змістовним способом, а потім аналізувати з використанням різних методів. Сильними сторонами IBM i2 Analyst's Notebook є простота у використанні, що забезпечує користувальницький досвід, коли користувач-початківець може швидко зрозуміти та легко отримати доступ до аналітичних завдань, проектів та результатів аналізу інструменту. Робоча область представлена в режимі візуалізованого проекту-схеми із набором засобів аналізу. При роботі із великим обсягом різнотипної інформації та іншими видами структурованої інформації, специфікації IBM i2 Analyst's Notebook є чудовим способом економії часу та ресурсів, необхідних для отримання кінцевого інформаційного продукту – схематичного відображення фінансово-майнового стану фігурантів розслідувань та їх пов'язаностей із іншими учасниками підготовки та скоєння злочинів [115].

Окрім спеціального програмного забезпечення, інформаційне забезпечення функцій АРМА повинно супроводжуватися широкою аналітичною діяльністю працівників, що в кінцевому результаті дасть можливість:

- зменшити часові затрати на обробку та візуалізацію відомостей про активи, їх менеджмент;
- співставляти обсяг затрачених ресурсів на управління активами та фінансового ефекту для державного бюджету від їх управління;
- забезпечити права та інтереси громадян у сфері доступу до публічної інформації у сфері реалізації політики виявлення, розшуку та управління АРМА;
- сформувати типові звіти за результатами діяльності;
- застосувати інструменти масової обробки даних;
- узагальнювати підстави на скасування арешту;

- уніфікувати багатотипову інформацію в єдину форму;
- спростити механізм обрахування кількісних та якісних показників та операцій із активами тощо.

Як один із стратегічних напрямків інформатизації функцій, АРМА звітує, що постійно *розроблюються нове програмного забезпечення*. Так, для ведення анкет аналізу арештованих активів передбачається розробка інформаційно-аналітичного забезпечення, яке дасть можливість аналізу арештованих активів та облік заходів АРМА щодо активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема: підстав передання активу в управління; *даних про арешт та активи*; інформації про власників активів; відомостей про обтяження активів; інформації про судові провадження, предметом спору за якими є активи; рішень АРМА щодо обрання способу управління активами; оцінки активу та проведення експертного дослідження; заходів з реалізації активу; заходів з управління активами; доходів від управління активами; доходів від розміщення грошових коштів та банківських металів на депозитних рахунках тощо [116].

Загалом, механізм виявлення, розшуку та управління активами – це публічні функції, реалізація яких є неможливою без наступних процесів інформаційної діяльності: створення, обмін та поширення інформації; захист відомостей та даних, що охороняються законом; адміністрування даних, оцифрування відомостей; аналіз та статистика тощо.

Досягнення високих показників при виявленні, розшуку та управлінні активами, а також їх повернення із іноземних юрисдикцій у взаємодії із органами досудового розслідування, слідства та суду, іноземними партнерами, а також бізнес-спільнотою, громадянами вимагає від АРМА впровадження не тільки сучасних інформаційних технологій, їх обслуговування, а й якісного інформаційного забезпечення зазначених процесів.

Висновки.

У підрозділі проаналізовано засади правового забезпечення інформаційних процесів у функціональній та управлінській діяльності АРМА виходячи із трьохскладового компонентного складу: **суб'єктивний складник** – наявність суб'єктів, учасників інформаційних відносин (посадові, службові та уповноважені особи АРМА), наявність у них інформаційної правосуб'єктності; **правовий чинник** – система норм законодавчих актів та підзаконного забезпечення при інформаційно-аналітичній діяльності у сфері виявленні, розшуку та управління активами; **організаційно-технічне забезпечення** – сукупність засобів та способів, методів інформаційної діяльності, комплексу апаратного та програмного забезпечення.

1. Механізм виявлення, розшуку та управління активами – це публічні функції, реалізація яких є неможливою без наступних процесів інформаційної діяльності: створення, обмін та поширення інформації; захист відомостей та даних, що охороняються законом; адміністрування даних, оцифрування відомостей; аналіз та статистика тощо.
2. Участь АРМА як суб'єкта інформаційних відносин прослідковується на всіх напрямках функціональної та інституційної діяльності, що розширює концепцію інформаційного забезпечення.

Створення інформаційного продукту відбувається при: виконанні звернень правоохоронних органів щодо виявлення та розшуку активів у формі надання висновків та довідок; здійсненні роботи із наданням публічної інформації за зверненнями громадян, підприємств, установ, організацій, посадових та службових осіб; проведенні аналізу статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами (п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону про АРМА); законопроектній та нормопроектній роботі у сфері виявлення, розшуку та управління активами; створенні та адмініструванні Єдиного

реєстру арештованих активів, як результат узагальнення відомостей про арештовані, конфісковані активи у кримінальних провадженнях.

Роль інформаційного споживача прослідковується через залученість АРМА у низку інформаційних процесів: надання консультацій та методичної підтримки при застосуванні арешту у кримінальному провадженні та при визнанні активу необґрунтованим; міжвідомчому обміні інформації у сфері реалізації урядових заходів; участі у міжнародному співробітництві шляхом координації інформаційної діяльності правоохоронних органів при відправленні та отриманні міжнародних запитів тощо.

3. Інформаційна діяльність у сфері публічного адміністрування арештованими активами – це створення, обробка, захист, обмін інформацією, в тому числі шляхом застосування засобів інформаційно-аналітичного забезпечення посадовими особами АРМА при реалізації процедур виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.
4. Аналіз правового забезпечення роботи із відомостями із обмеженим доступом, дав можливість виокремити наступні групи (типи) зазначеної інформації: відомості, що впливають із реалізації функцій АРМА; деякі відомості щодо внутрішньої управлінської системи та мобілізаційної роботи; відомості, що впливають із адміністрування Єдиного державного реєстру арештованих активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні; відомості з питань організації апаратно-технічного захисту; відомості, що містяться в матеріалах перевірок АРМА; відомості, що пов'язані із охороною державної таємниці, але не належать до неї.
5. Інформаційна діяльність АРМА є різнотиповою та включає: накопичення, структурування інформації; здійснення відборів необхідних даних в розрізі конкретно заданого критерію пошуку; проведення моніторингу внесення, коригування та видання даних;

- контроль та порівняння показників роботи відділу, виконавців; автоматизацію формування довідок, звітів; ведення статистики та облік кореспонденції; забезпечення цілісності та достовірності інформації тощо.
6. У АРМА відмічається помітний вплив процесів електронного урядування у: аналізі статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами; взаємодії між правоохоронними органами, органами державної влади та суб'єктами іноземних юрисдикцій, зацікавленими у виявленні та розшуку активів шляхом підписання спільних меморандумів про інформаційне співробітництво; опублікуванні даних про активи, арештовані в кримінальних провадженнях та/або за рішеннями судів; інформаційному забезпеченні діяльності міжвідомчої комісії з питань реалізації активів; захисті інформаційно-телекомунікаційних систем АРМА; висвітленні інформації про діяльність АРМА; доступі до інформаційних систем та баз даних органів влади та місцевого самоврядування.
7. Виходячи із управлінських завдань, при реалізації провідних функцій АРМА, автоматизація інформаційної діяльності має бути спрямована на: аналіз будь-яких запитів за рік, місяць, квартал; кількість запитів, що перебувають у роботі; обробку даних про встановлених фізичних та юридичних осіб у ході виявлення та розшуку активів; облік встановлених активів в розрізі окремих їх типів та в розрізі окремих виконавців (або за окремий період); обробку запитів, що надійшли до АРМА в розрізі періоду або відомства; калькулювання обсягу міжвідомчого листування; облік та аналіз кримінальних проваджень та активів, встановлених в рамках виявлення та розшуку; облік операцій із управління активами; систематизацію контрольно-моніторингових процедур при реалізації функції контролю за управлінням активами.

8. Інформаційно-аналітична діяльність АРМА передбачає: накопичення, структурування інформації; здійснення відборів необхідних даних в розрізі конкретно заданого критерію пошуку; проведення моніторингу внесення, коригування та видання даних про активи та операції із ними; контроль та порівняння показників роботи відділу, виконавців; автоматизацію формування довідок, звітів; ведення статистики та облік кореспонденції; забезпечення цілісності та достовірності інформації тощо.
9. Контроль при інформаційній діяльності є не менш важливим елементом системи управління інформаційним забезпеченням АРМА. На наш погляд, його предметом можуть бути: справи, що перебувають у роботі; показники виявлення, розшуку, управління активів шляхом співставлення їх із арештованим майном, повернення активів в Україні за результатами міжнародного співробітництва; виконання вимог законодавчих актів при роботі із зверненнями громадян; підготовку та опублікування звітів про роботу АРМА; інші види внутрішньої інформаційної діяльності.
10. Передбачається, що інтеграція спеціального програмного забезпечення в інформаційну діяльність забезпечить: зменшення часових затрат на обробку та візуалізацію відомостей про активи, їх менеджмент; співставлення обсягу затрачених ресурсів на управління активами та фінансовий ефект для державного бюджету від їх управління; аналіз охорони прав та інтересів громадян у сфері доступу до публічної інформації у сфері реалізації політики виявлення, розшуку та управління АРМА; формування типових звітів за результатами функціональної діяльності; можливість узагальнювати підстави на скасування арешту; уніфікацію багатотипової інформацію в єдину форму; спрощення механізму обрахування кількісних та якісних показників та операцій із активами тощо.

3.2. Правове забезпечення покращення транспарентності діяльності АРМА

Сучасний демократичний устрій неминуче вимагає дій щодо максимального поінформування громадського суспільства про управлінські процеси та забезпечення доступу до публічної інформації. Створення АРМА декларувалось як нова інституція антикорупційного механізму, стандартом у протидії корупції, демонстрацією неприязні до корупційних ризиків управлінської моделі. Прозорість, відкритість та готовність до контролю – це не тільки елемент правового статусу, як відзначається у ряді наукових дослідженнях, а й самостійний напрям інституційної та управлінської діяльності, засіб супроводження функцій, реалізації публічної політики тощо. На це у своїх роботах наголошували низка вчених (див., наприклад [117-129])

Незважаючи на те, що Законом про АРМА встановлюється чисельна кількість засобів забезпечення прозорості та відкритості, їх реалізація проявляється вузько на несистемно. Про це яскраво свідчить позиція Голови АРМА, викладена у Звіті про діяльність Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів за 2018 рік, опублікованому на офіційному веб-сайті АРМА, в якому прозорість АРМА розглядається як «...демонстрація відкритості та формування позитивного іміджу шляхом проведення публічних заходів за участі керівництва АРМА, міжнародних партнерів, представників державних установ, громадських організацій, бізнесу, засобів масової інформації та участі у різноманітних національних та міжнародних подіях [18]». На наш погляд, прозорість при антикорупційній діяльності, в першу чергу, є вимогою до якості внутрішньо управлінської та зовнішньої діяльності АРМА. Наприклад, важливим інструментом забезпечення прозорості є робота Єдиного

державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, що покликаний забезпечити публічними відомостями про кримінальні активи та операції з ними. Отже, враховуючи відсутність комплексних наукових досліджень з питань прозорості АРМА, вузького підходу до розуміння феномену прозорості та подальшого удосконалення правового забезпечення відкритості та прозорості державної політики менеджменту арештованими активами, зазначена тематика є актуальним, необхідним та практично орієнтованим напрямком правових досліджень в умовах становлення державного антикорупційного механізму та подальших демократичних перетворень.

У правовій доктрині є чимало думок з приводу категорій «прозорість», «відкритість», «транспарентність». Вчені наголошують на необхідності широкого підходу до розуміння прозорості та важливості дотримання «єдиних правил» при реалізації засад в діяльності органів публічної влади. Д. П. Співак вважає, що прозорість – це характеристика діяльності цих органів, що передбачає можливість взаємодії громадян, їх об'єднань, юридичних осіб з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування при формуванні та реалізації державної політики, впливу на рішення та діяльність цих органів, доступу до повної, об'єктивної, достовірної інформації про їхню діяльність [130].

Н. П. Христинченко також дотримується думки про те, що принцип прозорості органів державного управління полягає в установленні ними умов, що забезпечують залучення громадян та інших об'єктів управління до прийняття управлінських рішень за рахунок створення і гарантування високого рівня їх обізнаності щодо змістовної та процедурної сторони державно-управлінської діяльності [131].

Слід погодитись із В. Ф. Нестеровичем у тому, що дотримання принципів відкритості й прозорості в діяльності органів державної влади необхідно для демократичного суспільства, що надає можливість громадянам та їх об'єднанням безперешкодно контактувати з посадовими

та службовими особами цих органів, здійснювати спільно з ними заходи публічного характеру, а також використовувати публічну інформацію для більш ефективної участі в прийнятті органами державної влади нормативно-правових актів [132].

На наш погляд, тільки системний підхід до забезпечення прозорості може мати місце при формуванні політики менеджменту кримінальними активами та діяльності АРМА. Не слід розділяти підходи у правовому забезпеченні прозорості АРМА як інституції та публічного адміністрування виявлення, розшуку та управління кримінальних активів, як виду публічного адміністрування, при якому суб'єктами відносин є не тільки АРМА.

Отже, прозорість АРМА необхідно розуміти як феномен, засаду, що супроводжує інституційну та функціональну діяльність Голови АРМА, її посадових осіб, спрямовану на забезпечення публічності та загальнодоступності до відомостей про процеси публічного адміністрування кримінальними активами через обізнаність громадськості та можливість бути залученою до прийняття управлінських рішень.

Вплив антикорупційного чинника в роботі АРМА, в першу чергу, прослідковується на посиленні та розвитку феномену прозорості. У ст. 13 Конвенції ООН проти корупції передбачено обов'язок кожної Держави-учасниці вживати належних заходів для сприяння активній участі окремих осіб і груп за межами державного сектору, таких, як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад, у запобіганні корупції й боротьбі з нею та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпечного характеру корупції, а також загроз, що створюються нею. Зазначену участь необхідно зміцнювати за допомогою таких заходів посилення прозорості й сприяння залученню населення до процесів прийняття рішень [3].

Одна із ключових першочергових ефективних антикорупційних мір досягається через *прозорість кадрової політики*. Закон про АРМА

встановлює особливий публічний порядок обрання та статус Голови АРМА. Згідно з ч. 2. ст. Закону про АРМА Голова призначається на посаду Кабінетом Міністрів України строком на п'ять років за результатами конкурсу. Одна і та сама особа не може обіймати цю посаду два строки підряд [2]. Відповідно до ст. 4 Закону про АРМА, Голова АРМА призначається Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, який вносить для призначення на посаду кандидата, відібраного за результатами конкурсного відбору [2]. Окрім цього, Закон про АРМА встановлює процедури формування та повноваження конкурсної комісії на обрання Голови АРМА, порядок подання документів та вимоги до кандидатів на посади Голови [2]. Відповідно до чч. 4,5 ст. 6 Закону про АРМА, засідання конкурсної комісії відкриті для представників засобів масової інформації та журналістів. Секретаріат Кабінету Міністрів України забезпечує відео- та аудіофіксацію і трансляцію у режимі реального часу відповідної відео- та аудіоінформації із засідань конкурсної комісії на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України. Інформація про час та місце проведення засідання конкурсної комісії оприлюднюється на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України не пізніше ніж за 48 годин до його початку [2]. Зазначені положення покликані забезпечити високу увагу громадськості до обрання Голови АРМА, надати належну публічність процедурам та максимальне висвітлення усіх етапів конкурсу для загалу.

Однією з інновацій практики вітчизняного публічного адміністрування є повноваження керівника в напрямку забезпечення прозорості. Так, згідно з ч. 2 ст. 7 Закону про АРМА, Голова несе персональну відповідальність за прозорість діяльності АРМА та результати його роботи [2]. Більшою мірою посил зорієнтований на інституційні засади, проте не виключенням є поширення юрисдикції на індивідуальну прозорість та дії працівників в даному напрямку. Також, словосполучення «персональна відповідальність» має більш політичний

контекст, а не юридичний. Тим не менш, важливо відмітити, що предметом такої відповідальності можуть бути питання:

- об'єктивності, достатності, повноти публікації відомостей про роботу АРМА;
- відкритості роботи тендерного комітету АРМА;
- прозорості кадрової політики щодо добору персоналу на посади в АРМА;
- своєчасності опублікування відомостей про публічні закупівлі, вчинення корупційних діянь співробітниками АРМА;
- своєчасності подання звітів про діяльність та їх опублікування на веб-сайті АРМА чи сайті Кабінету Міністрів України;
- своєчасності та дієвості реагування на незадовільну роботу зі зверненнями громадян та реалізацією права на доступ до публічної інформації;
- систематичності поінформованості громадськості про інституційні та функціональні зміни в роботі АРМА, в тому числі оголошень про пошук потенційних управителів арештованим майном, результатів моніторингу ефективності управління арештованим майном та вжитих за результатами контролю заходів;
- ведення персональних аккаунтів в соціальних мережах.

До речі, ці та інші адміністративні повноваження Голови повинні бути відображені в Положенні про Голову АРМА, яке, наразі, також не прийняте.

Відмінною від роботи інших органів виконавчої влади, є специфіка підзвітності та підконтрольності АРМА, що передбачає, в першу чергу, *щорічний публічний аудит*. Віднесення даної процедури до елементів прозорості забезпечується залученістю до неї громадськості, інших органів державної влади та незалежних експертів. Згідно із ст. 12 Закону про АРМА щороку комісія із зовнішнього контролю у складі трьох осіб (від Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів

України) проводить незалежну зовнішню оцінку діяльності АРМА [2]. Невід’ємною складовою незалежної зовнішньої оцінки діяльності АРМА є щорічний зовнішній аудит, який проводиться виключно міжнародною або національною аудиторською компанією, яка є визнаною та має високу ділову репутацію на відповідному ринку України [2]. За результатами зазначених процедур, відповідно до ч. 4 ст. 12 АРМА готує щорічні звіти про свою діяльність, які оприлюднюються до 15 квітня включно на офіційному веб-сайті [2].

Громадська Рада при АРМА – це постійнодіючий орган громадського контролю при АРМА, який заслуховує інформацію про діяльність, виконання планів і завдань АРМА, здійснює громадський контроль за витрачанням коштів Державного бюджету України, головним розпорядником яких є АРМА, надає висновки за результатами експертизи проектів нормативно-правових актів АРМА, делегує для участі в засіданнях міжвідомчої комісії з питань реалізації активів та конкурсної комісії на заміщення вакантних посад державних службовців у АРМА по два представники. Громадська рада має право отримувати документи та інформацію, що стосуються діяльності АРМА (крім тих, що становлять державну таємницю) [2]. Роль громадських утворень при державних органах засвідчила високу ефективність контролю при:

- сприянні реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами;
- здійсненні громадського контролю за діяльністю органу;
- сприянні врахуванню органом громадської думки під час формування та реалізації державної політики [133].

Специфічна роль Громадської ради АРМА в аспекті утвердження прозорості може проявлятися через:

- 1) контроль;
- 2) моніторинг;
- 3) участь у прийнятті рішень;

4) вивчення громадської думки та сприяння у формуванні позитивного іміджу АРМА;

5) узагальнення висновків та пропозицій у діяльності АРМА.

Загалом Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні – це публічний загальнодержавний електронний реєстр відомостей про активи, які арештовані в кримінальних провадженнях. Необхідність публічного доступу до зазначеного виду відомостей на централізованому загальнодержавному рівні обумовлена потребою:

- захисту прав власників активів, добросовісних набувачів у зв'язку зі здійсненням операцій з активами, перевіркою добросовісності та конкурентоспроможності контрагентів тощо;
- висвітлення активів, які мають криміногенне походження, задля недопущення їх цивільного обороту;
- забезпечення законності дій з активами, які арештовані у кримінальному провадженні або визнані необґрунтованими;
- виконання державою зобов'язань у сфері протидії корупції, яка пов'язана із отриманням незаконної корупційної вигоди у формі активу чи прав на його;
- виконання державної зобов'язань із забезпечення прозорості державної політики шляхом публікації електронних даних тощо.

На офіційному сайті АРМА зазначено, що у грудні 2019 року АРМА здійснено запуск Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, у дослідну експлуатацію. Реєстр формується та ведеться з метою узагальнення та оперативного обміну інформацією щодо активів, одержаних злочинним шляхом, у ньому відображаються дані про арештовані в рамках кримінальних проваджень активи, управління ними чи їх реалізацію, конфіскацію, одержані від їх реалізації кошти тощо [134].

У технічній документації на створення Реєстру арештованих активів зазначається, що його мета – ведення обліку активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні та заходів, які здійснюються щодо управління активами. Створення Системи дозволить автоматизувати процес отримання, завантаження, ведення, оновлення та надання відомостей щодо активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, а також забезпечить узагальнення та [135].

Діяльність із адміністрування Реєстру арештованих активів в аспекті забезпечення прозорості має відбуватись з дотриманням наступних принципів:

- а) дотримання прав суб'єктів (учасників) досудового розслідування;
- б) недопущення публікації відомостей, які можуть завдати шкоди кримінальному провадженню;
- в) оперативності – швидкому та вчасному публікуванню відомостей та обтяжень;
- г) повноти інформації – із обсягу даних про активи, що надходять із Єдиного державного реєстру судових рішень до АРМА, виділяється та, що повністю відповідає змісту рішення суду;
- д) достовірності інформації. Інформація для потреб публічного поширення має бути об'єктивною, віддзеркалювати фактичну ситуацію, стан активу, його характеристики. Достовірність інформації визначає рівень функціонування Реєстру арештованих активів;
- е) аналітичне призначення – потребує застосування спеціальних технічних методів обробки та зберігання інформації у відкритому доступі, завдяки чому можливе використання аналітичних засобів її обробки.

Правовий статус Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні (Реєстр арештованих активів), порядок його формування та ведення згідно із ч. 2 ст. 25 Закону про АРМА регламентується Положенням про Реєстр арештованих активів

[2], який станом на четвертий квартал 2019 року відсутній. Наявність Положення про Реєстр арештованих активів є невід'ємним атрибутом його фактичного запуску. Лише за таких умов можливо досягти цілісної та узгодженої системи урегульованих інформаційних відносин у сфері менеджменту кримінальних активів.

Окрім інших функцій та завдань, в аспекті забезпечення прозорості політики виявлення, розшуку та управління активами, АРМА уповноважено на створення, адміністрування Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні. Ст. 25 Закону про АРМА перелічуються відомості, які містить Реєстр арештованих активів. Їх загалом можна класифікувати на наступні групи:

1) характеристика та відомості про активи, щодо яких здійснювалось обтяження (арешт) у кримінальному провадженні, або які визнані необґрунтованими за рішенням суду;

2) відомості про суб'єктів, якими ініціювалось та реалізовувалось рішення про арешт (необґрунтованість) активу (слідчий, прокурор, судді);

3) відомості про кримінальне провадження та судові рішення, у якому відбувалось накладення арешту на активи (визнання їх необґрунтованими), здійснювалась конфіскація, спеціальна конфіскація тощо;

4) відомості про рішення іноземних компетентних органів щодо накладення арешту та конфіскації активів в Україні, стан їх виконання [2].

Досить важливим в аспекті забезпечення прозорості є окремі положення про те, що дані Реєстру арештованих активів є відкритими, крім даних, щодо:

- опису, характеристики активів (майна), що дають можливість ідентифікувати місцезнаходження активів (майна), та/або особу, яка володіє, користується, розпоряджається такими активами (майном);

- особи підозрюваного, обвинуваченого;

- даних, які в рамках міжнародного співробітництва не підлягають розголошенню (оприлюдненню) згідно з міжнародними договорами України [2].

Отже, відомості з Реєстру арештованих активів умовно поділяються на *відкриті для загального доступу та закриті (з обмеженим доступом)*. Ч. 2 та ч. 3 Закону про АРМА встановлюються деякі категорії суб'єктів інформаційної роботи із даними реєстру. Так, реєстраторами є уповноважені працівники АРМА. Інформація, що підлягає внесенню до реєстру, подається АРМА засобами електронного зв'язку слідчими, детективами, прокурорами, суддями, державними виконавцями, іншими службовими та посадовими особами не пізніше наступного робочого дня після виникнення підстави подання такої інформації. Користувачами реєстру є працівники АРМА, керівники прокуратур та органів досудового розслідування, прокурори, слідчі, детективи та інші уповноважені особи органів досудового розслідування, які виконують функції з інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів та ведення спеціальних обліків відповідно до законодавства [2]. Водночас Законом про АРМА не передбачено такої важливої норми про розподіл ролей користувачів та реєстраторів реєстру в залежності від рівня доступу до даних з обмеженим доступом та не запропоновано їх класифікацію із відповідними правами доступу. Вважаємо, що зазначені відомості мають бути детально регламентовані в Положенні про Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, який розробляється та затверджується АРМА.

Дискусійність питання [136-140] обсягу даних для загального доступу виникає у зв'язку з певними обмеженнями, які встановлені в положеннях норм кримінального процесу. Наприклад, п. 4 ст. 15 Кримінального процесуального кодексу України встановлено, що кожному, кому наданий доступ до інформації про приватне життя, зобов'язаний запобігати розголошенню такої інформації [21]. Також ст.

222 Кримінального процесуального кодексу України передбачено, що відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з письмового дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим. Слідчий, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування, у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом [21]. Так як інформація про арештовані активи є частиною досудового розслідування кримінальних проваджень її розголошення має відбуватись із особливою обережністю, що пов'язано як із ефективністю слідства та арешту, так і з недопущенням необґрунтованого втручання в приватне життя та поширення відомостей, які ідентифікують осіб. Тому у частині ідентифікації даних про суб'єктів досудового розслідування, обмеження відомостей є обґрунтованими. Також обґрунтованим є обмеження даних, в тому числі, про активи та осіб, що не підлягають розголошенню в рамках міжнародного співробітництва, оскільки це належить до принципів міжнародного співробітництва у сфері кримінального переслідування.

Дискусійним є питання загальної публікації відомостей про юридичних осіб та арешт їх активів у кримінальному провадженні. Якщо застосувати аналогічні положення про публікацію для загального доступу відомостей про виконавчі провадження, то у Положенні про автоматизовану систему виконавчого провадження встановлено, що Міністерство юстиції України забезпечує вільний та безоплатний доступ до інформації щодо найменування, ідентифікаційного коду в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань для юридичної особи – боржника та стягувача [141]. У Єдиному державному реєстрі судових рішень відповідно до Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень 19.04.2018 № 1200/0/15-18 обліково-статистична картка судової справи

передбачає внесення: повного найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) учасників справи чи учасників судового провадження; а також ознаки учасників справи або учасників судового провадження: для юридичної особи - ідентифікаційний код юридичної особи (для юридичних осіб, зареєстрованих згідно із законодавством України, - ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань); для фізичної особи - унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі або реєстраційний номер облікової картки платника податків або, у разі якщо зазначені номери у фізичної особи відсутні, - номер, серія (за наявності) паспорта громадянина [142]. У публічному доступі Єдиного державного реєстру судових рішень дані щодо фізичних осіб є прихованими за винятком юридичних осіб, у яких код ЄДРПОУ як правило відображається завжди, що таким чином дає можливість ідентифікувати юридичну особу. Доцільність переосмислення обсягу публікації даних існує і у зв'язку з необхідністю публікацію даних, які визнані необґрунтованими у справах за цивільним позовом про визнання активів необґрунтованими.

Отже, у зв'язку з обґрунтованістю публічного доступу до інформації про юридичних осіб, майно яких арештовано, необхідно внести зміни до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII, а саме викласти абзац третьої частини першої статті 25 в наступній редакції:

«Дані Реєстру є відкритими, крім даних, передбачених пунктами 1, 2, 5, 6 цієї частини, щодо: опису, характеристики активів (майна), що дають можливість ідентифікувати місцезнаходження активів (майна), та/або особу, яка володіє, користується, розпоряджається такими активами (майном), за винятком відомостей про юридичні особи; особи підозрюваного, обвинуваченого; даних, які в рамках міжнародного

співробітництва не підлягають розголошенню (оприлюдненню) згідно з міжнародними договорами України».

Отже, законодавством про інформацію (в тому числі щодо доступу до публічної інформації та захист інформації), а також кримінальними процесуальними нормами регламентуються інформаційні процеси в операційній та управлінській діяльності АРМА.

Адміністрування Єдиного реєстру арештованих активів – це спеціальний вид складної інформаційної роботи, що потребує спеціального нормативного забезпечення у формі окремого Положення про Єдиний реєстр арештованих активів.

Висновки.

1. У підрозділі проаналізовано стан та перспективи удосконалення правового забезпечення прозорості АРМА, виходячи з таких системоутворюючих елементів та процедур даного процесу:

- публічна кадрова політика;
- статус та процедури обрання Голови АРМА, персональна відповідальність Голови за прозорість АРМА;
- підзвітність, публічний аудит АРМА;
- Громадська рада;
- Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні та його роль у забезпеченні прозорості.

2. У підрозділі запропоновано авторське бачення напрямку удосконалення правового забезпечення прозорості АРМА шляхом розробки рекомендаційних положень до Проекту наказу про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні (в частині забезпечення прозорості політики обліку арештованих активів) (додаток).

3. Запропоновано авторське бачення прозорості АРМА як феномену, засади, що супроводжує інституційну та функціональну діяльність Голови АРМА, його посадових осіб, спрямованої на забезпечення публічності та

загальнодоступності до відомостей про процеси публічного адміністрування кримінальними активами через обізнаність громадськості та можливість бути залученою до прийняття управлінських рішень.

4. Запропоновано положення про предмет персональної відповідальності Голови АРМА за забезпечення прозорості:

- об'єктивність, достатність, повнота публікації відомостей про роботу АРМА;
- відкритість роботи тендерного комітету АРМА;
- прозорість кадрової політики щодо добору персоналу на посади в АРМА;
- своєчасність опублікування відомостей про публічні закупівлі, вчинення корупційних діянь співробітниками АРМА;
- своєчасність подання звітів про діяльність та їх опублікування на веб-сайті АРМА чи сайті Кабінету Міністрів України;
- своєчасність та дієвість реагування на незадовільну роботу зі зверненнями громадян та реалізацію права на доступ до публічної інформації;
- систематичність поінформованості громадськості про інституційні та функціональні зміни в роботі АРМА, в тому числі оголошень про пошук потенційних управителів арештованим майном, результатів моніторингу ефективності управління арештованим майном та вжитих за результатами контролю заходів;
- ведення персональних аккаунтів в соціальних мережах.

5. Визначено форми впливу Громадської ради АРМА на забезпечення прозорості АРМА: контроль, моніторинг, участь у прийнятті рішень, вивчення громадської думки, сприяння у формуванні позитивного іміджу АРМА, узагальнення висновків та пропозицій у діяльності АРМА.

6. Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні – це публічний загальнодержавний

електронний реєстр відомостей про активи, які арештовані в кримінальних провадженнях.

7. Необхідність публічного доступу до зазначеного виду відомостей на централізованому загальнодержавному рівні обумовлена потребою:

- захисту прав власників активів, добросовісних набувачів у зв'язку із здійсненням операцій із активами, перевіркою добросовісності та конкурентоспроможності контрагентів тощо;
- висвітлення активів, які мають криміногенне походження, задля недопущення їх цивільного обороту;
- забезпечення законності дій з активами, які арештовані у кримінальному провадженні або визнані необґрунтованими;
- виконання державою зобов'язань у сфері протидії корупції, що пов'язана із отриманням незаконної корупційної вигоди у формі активу чи прав на нього;
- виконання державною зобов'язань із забезпечення прозорості державної політики шляхом публікації електронних даних тощо.

8. Діяльність із адміністрування Реєстру арештованих активів в аспекті підтримки високих стандартів прозорості відомостей має відбуватись з дотриманням наступних принципів:

- а) дотримання прав суб'єктів (учасників) досудового розслідування;
- б) недопущення публікації відомостей, які можуть завдати шкоди кримінальному провадженню;
- в) оперативності – швидкому та вчасному публікуванню відомостей та обтяжень;
- г) повноти інформації – із обсягу даних про активи, що надходять із Єдиного державного реєстру судових рішень до АРМА, виділяється та, що повністю відповідає змісту рішення суду;
- д) достовірності інформації. Інформація для потреб публічного поширення має бути об'єктивною, віддзеркалювати фактичну ситуацію,

стан активу, його характеристики. Достовірність інформації визначає рівень функціонування Реєстру арештованих активів;

е) аналітичне призначення – потребує застосування спеціальних технічних методів обробки та зберігання інформації у відкритому доступі, завдяки чому можливо використання аналітичних засобів її обробки.

9. Дискусійним є питання обмеження загальної публікації відомостей про юридичних осіб та арешт їх активів у кримінальному провадженні, що знайшло своє відображення у діючій редакції ст. 25 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII.

Обґрунтовується, що публічний доступ до інформації про юридичних осіб, в тому числі відомостей про майно, яке арештовано, не є нагальною вимогою національного законодавства в контексті обмеження публічного доступу. Практика, яка диктується вимогами цивільного, господарського законодавства, особливо положеннями нормативних актів про виконавчі провадження, не передбачає будь-яких обмежень щодо висвітлення даних про юридичних осіб, їх фінансово-майновий стан та правообмеження, які пов'язані із веденням господарської, податкової чи іншої приватної діяльності. Більше того, загальнодоступність таких відомостей, в тому числі про ризики, які пов'язані із накладенням кримінального арешту на майно юридичних осіб, на наш погляд, може справляти позитивний ефект на підвищенні прозорості, конкурентоспроможності ринку та стимулюванні детінізації бізнес-процесів.

У зв'язку з вищевикладеним, пропонується внести зміни до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII, а саме викласти абзац третьої частини першої статті 25 у наступній редакції:

«Дані Реєстру є відкритими, крім даних, передбачених пунктами 1, 2, 5, 6 цієї частини, щодо: опису, характеристики активів (майна), що дають можливість ідентифікувати місцезнаходження активів (майна), та/або особу, яка володіє, користується, розпоряджається такими активами (майном), за винятком відомостей про юридичні особи; особи підозрюваного, обвинуваченого; даних, які в рамках міжнародного співробітництва не підлягають розголошенню (оприлюдненню) згідно з міжнародними договорами України».

10. Узагальнено, що Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII не передбачає такої важливої норми про розподіл ролей користувачів та реєстраторів реєстру в залежності від рівня доступу до даних з обмеженим доступом та не класифікацію їх із відповідними правами доступу. Вважаємо, що зазначені відомості мають бути детально регламентовані в Положенні про Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, який розробляється та затверджується АРМА.

***

Висновки до розділу

1. Механізм виявлення, розшуку та управління активами – це публічні функції, реалізація яких є неможливою без наступних процесів інформаційної діяльності: створення, обмін та поширення інформації; захист відомостей та даних, що охороняються законом; адміністрування даних, оцифровування відомостей; аналіз та статистика тощо.

2. Участь АРМА як суб'єкта інформаційних відносин прослідковується на всіх напрямках функціональної та інституційної діяльності, що розширює концепцію інформаційного забезпечення.

Створення інформаційного продукту відбувається при: виконанні звернень правоохоронних органів щодо виявлення та розшуку активів у формі надання висновків та довідок; здійсненні роботи із наданням публічної інформації за зверненнями громадян, підприємств, установ, організацій, посадових та службових осіб; проведенні аналізу статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами (п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону про АРМА); законопроектній та нормопроектній роботі у сфері виявлення, розшуку та управління активами; створенні та адмініструванні Єдиного реєстру арештованих активів, як результат узагальнення відомостей про арештовані, конфісковані активи у кримінальних провадженнях.

Роль інформаційного споживача прослідковується через залученість АРМА у низку інформаційних процесів: надання консультацій та методичної підтримки при застосуванні арешту у кримінальному провадженні та при визнанні активу необґрунтованим; міжвідомчому обміні інформації у сфері реалізації урядових заходів; участі у міжнародному співробітництві шляхом координації інформаційної діяльності правоохоронних органів при відправленні та отриманні міжнародних запитів тощо.

3. Інформаційна діяльність у сфері публічного адміністрування арештованими активами – це створення, обробка, захист, обмін інформацією, в тому числі шляхом застосування засобів інформаційно-аналітичного забезпечення посадовими особами АРМА при реалізації процедур виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

4. Аналіз правового забезпечення роботи із відомостями із обмеженим доступом, дав можливість виокремити наступні групи (типи) зазначеної інформації: відомості, що впливають із реалізації функцій АРМА; деякі відомості щодо внутрішньої управлінської системи та мобілізаційної роботи; відомості, що впливають із адміністрування

Єдиного державного реєстру арештованих активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні; відомості з питань організації апаратно-технічного захисту; відомості, що містяться в матеріалах перевірок АРМА; відомості, що пов'язані із охороною державної таємниці, але не належать до неї.

5. Інформаційна діяльність АРМА є різнотиповою та включає: накопичення, структурування інформації; здійснення відборів необхідних даних в розрізі конкретно заданого критерію пошуку; проведення моніторингу внесення, коригування та видання даних; контроль та порівняння показників роботи відділу, виконавців; автоматизацію формування довідок, звітів; ведення статистики та облік кореспонденції; забезпечення цілісності та достовірності інформації тощо.

6. У АРМА відмічається помітний вплив процесів електронного урядування у: аналізі статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами; взаємодії між правоохоронними органами, органами державної влади та суб'єктами іноземних юрисдикцій, зацікавленими у виявленні та розшуку активів шляхом підписання спільних меморандумів про інформаційне співробітництво; опублікуванні даних про активи, арештовані в кримінальних провадженнях та/або за рішеннями судів; інформаційному забезпеченні діяльності міжвідомчої комісії з питань реалізації активів; захисті інформаційно-телекомунікаційних систем АРМА; висвітленні інформації про діяльність АРМА; доступі до інформаційних систем та баз даних органів влади та місцевого самоврядування.

7. Виходячи із управлінських завдань, при реалізації провідних функцій АРМА, автоматизація інформаційної діяльності має бути спрямована на: аналіз будь-яких запитів за рік, місяць, квартал; кількість запитів, що перебувають у роботі; обробку даних про встановлених фізичних та юридичних осіб у ході виявлення та розшуку активів; облік встановлених активів в розрізі окремих їх типів та в розрізі окремих

виконавців (або за окремий період); обробку запитів, що надійшли до АРМА в розрізі періоду або відомства; калькулювання обсягу міжвідомчого листування; облік та аналіз кримінальних проваджень та активів, встановлених в рамках виявлення та розшуку; облік операцій із управління активами; систематизацію контрольних-моніторингових процедур при реалізації функції контролю за управлінням активами.

8. Інформаційно-аналітична діяльність АРМА передбачає: накопичення, структурування інформації; здійснення відборів необхідних даних в розрізі конкретно заданого критерію пошуку; проведення моніторингу внесення, коригування та видання даних про активи та операції із ними; контроль та порівняння показників роботи відділу, виконавців; автоматизацію формування довідок, звітів; ведення статистики та облік кореспонденції; забезпечення цілісності та достовірності інформації тощо.

9. Контроль при інформаційній діяльності є не менш важливим елементом системи управління інформаційним забезпеченням АРМА. На наш погляд, його предметом можуть бути: справи, що перебувають у роботі; показники виявлення, розшуку, управління активів шляхом співставлення їх із арештованим майном, повернення активів в Україні за результатами міжнародного співробітництва; виконання вимог законодавчих актів при роботі із зверненнями громадян; підготовку та опублікування звітів про роботу АРМА; інші види внутрішньої інформаційної діяльності.

10. Передбачається, що інтеграція спеціального програмного забезпечення в інформаційну діяльність забезпечить: зменшення часових затрат на обробку та візуалізацію відомостей про активи, їх менеджмент; співставлення обсягу затрачених ресурсів на управління активами та фінансовий ефект для державного бюджету від їх управління; аналіз охорони прав та інтересів громадян у сфері доступу до публічної інформації у сфері реалізації політики виявлення, розшуку та управління

АРМА; формування типових звітів за результатами функціональної діяльності; можливість узагальнювати підстави на скасування арешту; уніфікацію багатотипової інформацію в єдину форму; спрощення механізму обрахування кількісних та якісних показників та операцій із активами тощо.

11. Запропоновано авторське бачення напрямку удосконалення правового забезпечення прозорості АРМА шляхом розробки рекомендаційних положень до Проекту наказу про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні (в частині забезпечення прозорості політики обліку арештованих активів) (додаток).

12. Запропоновано авторське бачення прозорості АРМА як феномену, засади, що супроводжує інституційну та функціональну діяльність Голови АРМА, його посадових осіб, спрямованої на забезпечення публічності та загальнодоступності до відомостей про процеси публічного адміністрування кримінальними активами через обізнаність громадськості та можливість бути залученою до прийняття управлінських рішень.

13. Запропоновано положення про предмет персональної відповідальності Голови АРМА за забезпечення прозорості:

- об'єктивність, достатність, повнота публікації відомостей про роботу АРМА;
- відкритість роботи тендерного комітету АРМА;
- прозорість кадрової політики щодо добору персоналу на посади в АРМА;
- своєчасність опублікування відомостей про публічні закупівлі, вчинення корупційних діянь співробітниками АРМА;
- своєчасність подання звітів про діяльність та їх опублікування на веб-сайті АРМА чи сайті Кабінету Міністрів України;

- своєчасність та дієвість реагування на незадовільну роботу зі зверненнями громадян та реалізацію права на доступ до публічної інформації;
- систематичність поінформованості громадськості про інституційні та функціональні зміни в роботі АРМА, в тому числі оголошень про пошук потенційних управителів арештованим майном, результатів моніторингу ефективності управління арештованим майном та вжитих за результатами контролю заходів;
- ведення персональних аккаунтів в соціальних мережах.

14. Визначено форми впливу Громадської ради АРМА на забезпечення прозорості АРМА: контроль, моніторинг, участь у прийнятті рішень, вивчення громадської думки, сприяння у формуванні позитивного іміджу АРМА, узагальнення висновків та пропозицій у діяльності АРМА.

15. Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні – це публічний загальнодержавний електронний реєстр відомостей про активи, які арештовані в кримінальних провадженнях.

16. Необхідність публічного доступу до зазначеного виду відомостей на централізованому загальнодержавному рівні обумовлена потребою:

- захисту прав власників активів, добросовісних набувачів у зв'язку із здійсненням операцій із активами, перевіркою добросовісності та конкурентоспроможності контрагентів тощо;
- висвітлення активів, які мають криміногенне походження, задля недопущення їх цивільного обороту;
- забезпечення законності дій з активами, які арештовані у кримінальному провадженні або визнані необґрунтованими;
- виконання державою зобов'язань у сфері протидії корупції, що пов'язана із отриманням незаконної корупційної вигоди у формі активу чи прав на нього;

- виконання державною зобов'язань із забезпечення прозорості державної політики шляхом публікації електронних даних тощо.

17. Діяльність із адміністрування Реєстру арештованих активів в аспекті підтримки високих стандартів прозорості відомостей має відбуватись з дотриманням наступних принципів:

- а) дотримання прав суб'єктів (учасників) досудового розслідування;
- б) недопущення публікації відомостей, які можуть завдати шкоди кримінальному провадженню;
- в) оперативності – швидкому та вчасному публікуванню відомостей та обтяжень;
- г) повноти інформації – із обсягу даних про активи, що надходять із Єдиного державного реєстру судових рішень до АРМА, виділяється та, що повністю відповідає змісту рішення суду;
- д) достовірності інформації. Інформація для потреб публічного поширення має бути об'єктивною, віддзеркалювати фактичну ситуацію, стан активу, його характеристики. Достовірність інформації визначає рівень функціонування Реєстру арештованих активів;
- е) аналітичне призначення – потребує застосування спеціальних технічних методів обробки та зберігання інформації у відкритому доступі, завдяки чому можливо використання аналітичних засобів її обробки.

18. Дискусійним є питання обмеження загальної публікації відомостей про юридичних осіб та арешт їх активів у кримінальному провадженні, що знайшло своє відображення у діючій редакції ст. 25 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII.

Обґрунтовується, що публічний доступ до інформації про юридичних осіб, в тому числі відомостей про майно, яке арештовано, не є нагальною вимогою національного законодавства в контексті обмеження публічного

доступу. Практика, яка диктується вимогами цивільного, господарського законодавства, особливо положеннями нормативних актів про виконавчі провадження, не передбачає будь-яких обмежень щодо висвітлення даних про юридичних осіб, їх фінансово-майновий стан та правообмеження, які пов'язані із веденням господарської, податкової чи іншої приватної діяльності. Більше того, загальнодоступність таких відомостей, в тому числі про ризики, які пов'язані із накладенням кримінального арешту на майно юридичних осіб, на наш погляд, може справляти позитивний ефект на підвищенні прозорості, конкурентоспроможності ринку та стимулюванні детінізації бізнес-процесів.

У зв'язку з вищевикладеним, пропонується внести зміни до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII, а саме викласти абзац третьої частини першої статті 25 у наступній редакції:

«Дані Реєстру є відкритими, крім даних, передбачених пунктами 1, 2, 5, 6 цієї частини, щодо: опису, характеристики активів (майна), що дають можливість ідентифікувати місцезнаходження активів (майна), та/або особу, яка володіє, користується, розпоряджається такими активами (майном), за винятком відомостей про юридичні особи; особи підозрюваного, обвинуваченого; даних, які в рамках міжнародного співробітництва не підлягають розголошенню (оприлюдненню) згідно з міжнародними договорами України».

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження, були зроблені наступні висновки:

1. Запропоновано визначення терміну «адміністративно-правове забезпечення управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» – як урегульованої нормами адміністративного права публічно-владної діяльності АРМА із управління арештованими та конфіскованими активами, а також необґрунтованими активами (у справах за позовами про визнання активів необґрунтованими) що складається із системи окремих процедур (прийняття активів в управління, визначення управителя, реалізації активів, контролю за управлінням активами та ін.) з метою упорядкування суспільних відносин у сфері публічного адміністрування кримінальних та необґрунтованих активів.

Реалізація функції управління арештованими активами здійснюється через механізм, ключовою ідеологією якого є пошук балансу в дуалістичній природі інтересів держави та власника активу, що проявляється у:

забезпеченні прав та інтересів власників активів, які арештовані шляхом збереження їх вартості;

забезпеченні публічного антикорупційного та фінансового інтересу держави шляхом ліквідації джерел фінансування злочинної діяльності в економічних відносинах;

недопущення вільного обігу кримінальних активів, отримання від них прибутків тощо.

2. Діяльність з виявлення та розшуку активів, які здійснюється АРМА, – це самостійна публічна функція держави, яка, в той же час, реалізується в межах кримінального процесу за зверненням суб'єктів

досудового розслідування, суду та іноземних компетентних органів, установ. Її мета охоплює політико-правову та процесуальну складові. Перша полягає у реалізації завдань та функцій держави у сфері менеджменту кримінальних активів. Друга – у супроводженні кримінально-процесуальної діяльності з виявлення, розшуку та арешту активів в ході досудового розслідування та судового процесу для цілей конфіскації (спеціальної конфіскації) засобами сучасного швидкого інформаційного обміну, аналітики, міжнародної взаємодії, методичної підтримки та доступу до банківської інформації.

Правовими особливостями діяльності з виявлення та розшуку активів АРМА є наступні:

обумовлені реалізацією державної політики у сфері менеджменту кримінальними активами;

передбачають наявність як прямого доступу до реєстрів та баз даних, розпорядниками яких інші державні органи, так і шляхом витребування інформації;

не передбачають безпосереднього втручання в приватне життя осіб шляхом проведення комплексу негласних слідчих, розшукових дій.

Перевірка фінансово-майнового стану реалізується виключно інформаційним шляхом; реалізуються двома за типом категоріями службових осіб: посадові особи АРМА та уповноважені особи АРМА. Для останніх характерні, так звані, «супер-повноваження»; охоплюють інформаційно-аналітичну, нормотворчу та нормопроектну, роз'яснювальну, консультаційно-методичну, статистичну (прогностичну) діяльність; передбачають наявність широкого мандату на міжнародне співробітництво; наявні посилені функціональні спроможності у сфері взаємодії із банківськими установами, шляхом обґрунтованого витребування банківської інформації без рішення суду.

3. Публічне адміністрування арештованими активами визначено як вид правової політики держави, реалізацію якої забезпечує АРМА шляхом

провадження функцій виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, а також необґрунтованими активами (у справах за позовами про визнання активів необґрунтованими та стягненням їх у дохід держави) з метою забезпечення конституційних прав власників активів та публічних інтересів держави з ліквідації корупційних наслідків.

Запропоновано класифікацію принципів (засад) діяльності АРМА виходячи з функцій:

(1) виявлення, розшуку активів: законності, правомірності, недопущення розголошення персональних даних, достатності та комплексності, супроводження арешту;

(2) управління активами:

спрямовування на дотримання прав та інтересів власників активів; контролю ефективності управління активами;

конкретності процедур відбору управителя та реалізації активів; аукціонним методом обрання переможця; реальної вартості активу, її ринковій відповідності;

достатності строків попереднього інформування потенційних учасників торгів; оплатності;

сприяння забезпечення збереженості активів та їх економічної вартості;

врахування індивідуальних особливостей активів;

оплатності та обґрунтованості витрат, необхідних для управління активами;

невтручання в господарську діяльність;

розумності строків процедур організації управління активами.

З урахуванням відсутності в Законі України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII

принципів діяльності АРМА рекомендується доповнити його статтею 2-¹ «Принципи діяльності АРМА»:

4. Основними принципами діяльності Національного агентства є:

- б) верховенство права;
- 7) законність та повага до прав і свобод людини і громадянина;
- 8) прозорість;
- 9) безсторонність та політична нейтральність;
- 10) автономія.

5. Реалізація діяльності із виявлення та розшуку активів ґрунтується на наступних засадах: правомірності; недопущення розголошення персональних даних; достатності та комплексності; планування та супроводження арешту.

6. Засадами реалізації діяльності з управління активами є: спрямовування на дотримання прав та інтересів власників активів; контроль ефективності управління активами; конкретність процедур відбору управителя та реалізації активів; сприяння забезпеченню збереженості активів та їх економічної вартості; врахування індивідуальних особливостей активів; оплатність та обґрунтованість витрат, необхідних для управління активами; невторчання в господарську діяльність; обґрунтованість та розумність строків процедур організації процесів управління активами».

4. Загальну класифікацію видів міжвідомчої взаємодії АРМА можна здійснити на основі наступних критеріїв:

5) *за суб'єктами взаємодії*: правоохоронні органи, органи правосуддя, органи державної влади, банківські установи та Національний банк України, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи організації, посадові (службові) особи, громадське суспільство;

б) *функції публічного адміністрування активами, одержаними від корупційних та інших злочинів*: взаємодія у сфері виявлення та розшуку

активів; взаємодія у сфері управління активами; взаємодія у сфері накладення арешту на активи; взаємодія у сфері повернення активів;

7) *за напрямком інформаційного обміну*: щодо надання інформації; щодо отримання інформації;

8) *за процесуальним статусом активів*: взаємодія у питаннях кримінальних активів; взаємодія у питаннях необґрунтованих активів; взаємодія у питаннях застосування арешту активів; взаємодія у питаннях конфіскованих активів; взаємодія у питаннях повернення заморожених активів.

5. Обґрунтовуються потреби щодо доцільності функціонування регіональних територіальних підрозділів АРМА: підвищення якості виконання завдань з виявлення, розшуку та управління активами на місцях; забезпечення оперативності обміну відомостями із територіальними правоохоронними органами та іншими органами виконавчої влади; організація та супроводження оцінки активів, що локалізуються в регіонах та потребують особистої участі посадових осіб АРМА; сприяння правоохоронним органам у пошуку майданчиків для збереження активів, що виступають речовими доказами у кримінальних провадженнях; оперативне надання консультацій щодо виявлення та розшуку активів; безпосередня участь посадових осіб АРМА у процесуальних діях, пов'язаних із арештом та переданням в управління активів.

Дискусійним є зміст пункту 8 Положення про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів від 11 липня 2018 року № 613, щодо взаємодії АРМА з допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, об'єднанням громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і

міжнародними організаціями, а також підприємствами, установами та організаціями.

Зазначене положення не відповідає Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», де у статті 15 не передбачається взаємодія з окремими утвореннями в системі центральних органів влади чи інституцій Президента, а також підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності. Відповідно до означеного закону України, право на укладення спільних меморандумів із суб'єктами взаємодії є частиною повноважень АРМА, необхідних для виконання своїх зобов'язань. Натомість, спільна діяльність з підприємствами, установами організаціями та іншими утвореннями не може здійснюватися як із самостійними суб'єктами взаємодії, укладення актів, оскільки це не відповідає положенням Закону про АРМА.

При вирішенні окремих питань з управління активами, взаємодія із широким колом суб'єктів є необхідним інструментом реалізації політики стосовно активів, переданих в управління. Природа функції менеджменту АРМА передбачає контрольні повноваження над управителем активу, тому спільна діяльність, що спрямована на ефективний менеджмент кримінальними активами є необхідним процесом, що, без сумніву, повинен мати ґрунтовні правові основи. У зв'язку із вищевикладеним, необхідно уточнити коло суб'єктів взаємодії АРМА шляхом внесення змін до положень чинної редакції Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII, а саме:

по-перше, назву статті 15 «Взаємодія Національного агентства з державними органами» пропонується викласти у наступній редакції:

«Стаття 15. Взаємодія Національного агентства з державними органами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування,

підприємствами, установами та організаціями, окремими посадовими (службовими) особами»;

по-друге, доповнити частину 2 статті 15 абзацом третім наступного змісту:

«Національне агентство, з метою виконання завдань, може приймати участь у взаємодії з підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форми власності, окремими посадовими (службовими) особами, громадськими організаціями на підставі та в межах повноважень».

Констатується вузьке коло питань регіональної взаємодії, які пов'язані із конфіскацією, спеціальною конфіскацією активів у дохід держави. Натомість, у Положенні про міжрегіональні територіальні управління АРМА, регіональна територіальна взаємодія не висвітлена при реалізації функцій із виявлення та розшуку активів. З урахуванням наявності аналогічних можливостей в центральному апараті, вказується на неефективність щодо делегування їх територіальним підрозділам. Тому обґрунтованим є розширення комунікативної юрисдикції територіальних підрозділів в оперативних питаннях виявлення та розшуку активів. У даному випадку, доцільним є внесення змін до Положення про міжрегіональні територіальні управління АРМА та внесення змін до деяких наказів АРМА, затвердженого наказом АРМА від 15.02.2019 № 38 у наступному:

4) надання прав уповноваженим особам територіальних підрозділів на укладання спільних договорів чи протоколів до основних меморандумів про міжвідомчу взаємодію в аспекті доступу до регіональних інформаційних систем та баз даних, які наявні в розпорядженні саме територіальних підрозділів;

5) витребування у територіальних органів та установ, органів місцевого самоврядування інформації та документів щодо активів, які

перебувають у розпорядженні саме територіальних органів державної влади у строки, які встановлені Законом про АРМА;

б) підвищення ефективності взаємодії з регіональними банківськими та іншими фінансовими установами шляхом налагодження інформаційно-обмінних процесів тощо.

6. Інформаційна діяльність у сфері публічного адміністрування арештованими активами – це створення, обробка, захист інформації, обмін нею, в тому числі шляхом застосування засобів інформаційно-аналітичного забезпечення посадовими особами АРМА при реалізації процедур виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Інформаційна діяльність АРМА є різнотиповою та включає: накопичення, структурування інформації; здійснення відборів необхідних даних в розрізі конкретно заданого критерію пошуку; проведення моніторингу внесення, коригування та видання даних; контроль та порівняння показників роботи відділу, виконавців; автоматизацію формування довідок, звітів; ведення статистики та облік кореспонденції; забезпечення цілісності та достовірності інформації тощо.

У АРМА відмічається помітний вплив процесів електронного урядування у:

аналізі статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами;

взаємодії між правоохоронними органами, органами державної влади та суб'єктами іноземних юрисдикцій, зацікавленими у виявленні та розшуку активів шляхом підписання спільних меморандумів про інформаційне співробітництво;

опублікуванні даних про активи, арештовані в кримінальних провадженнях та/або за рішеннями судів;

інформаційному забезпеченні діяльності міжвідомчої комісії з питань реалізації активів;

захисті інформаційно-телекомунікаційних систем АРМА;

висвітленні інформації про діяльність АРМА; доступі до інформаційних систем та баз даних органів влади та місцевого самоврядування.

Передбачається, що інтеграція спеціального програмного забезпечення в інформаційну діяльність забезпечить:

зменшення часових затрат на обробку та візуалізацію відомостей про активи, їх менеджмент;

співставлення обсягу затрачених ресурсів на управління активами та фінансовий ефект для державного бюджету від їх управління;

аналіз охорони прав та інтересів громадян у сфері доступу до публічної інформації у сфері реалізації політики виявлення, розшуку та управління АРМА;

формування типових звітів за результатами функціональної діяльності;

можливість узагальнювати підстави на скасування арешту; уніфікацію багатотипової інформацію в єдину форму;

спрощення механізму обрахування кількісних та якісних показників та операцій із активами тощо.

7. Запропоновано авторське бачення напрямку удосконалення правового забезпечення прозорості АРМА шляхом розробки рекомендаційних положень до Проекту наказу про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні (в частині забезпечення прозорості політики обліку арештованих активів) (додаток до дисертації).

Запропоновано авторське бачення прозорості АРМА як феномену, засади, що супроводжує інституційну та функціональну діяльність Голови АРМА, його посадових осіб, спрямованої на забезпечення публічності та загальнодоступності до відомостей про процеси публічного

адміністрування кримінальними активами через обізнаність громадськості та можливість бути залученою до прийняття управлінських рішень.

Дискусійним є питання обмеження загальної публікації відомостей про юридичних осіб та арешт їх активів у кримінальному провадженні, що знайшло своє відображення у діючій редакції ст. 25 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII.

Обґрунтовується, що публічний доступ до інформації про юридичних осіб, в тому числі відомостей про майно, яке арештовано, не є нагальною вимогою національного законодавства в контексті обмеження публічного доступу. Практика, яка диктується вимогами цивільного, господарського законодавства, особливо положеннями нормативних актів про виконавчі провадження, не передбачає будь-яких обмежень щодо висвітлення даних про юридичних осіб, їх фінансово-майновий стан та правообмеження, які пов'язані із веденням господарської, податкової чи іншої приватної діяльності. Більше того, загальнодоступність таких відомостей, в тому числі про ризики, які пов'язані із накладенням кримінального арешту на майно юридичних осіб може справляти позитивний ефект на підвищенні прозорості, конкурентоспроможності ринку та стимулюванні детінізації бізнес-процесів.

У зв'язку з вищевикладеним, пропонується внести зміни до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII, а саме викласти абзац третьої частини першої статті 25 у наступній редакції:

«Дані Реєстру є відкритими, крім даних, передбачених пунктами 1, 2, 5, 6 цієї частини, щодо: опису, характеристики активів (майна), що дають можливість ідентифікувати місцезнаходження активів (майна), та/або особу, яка володіє, користується, розпоряджається такими активами

(майном), за винятком відомостей про юридичні особи; особи підозрюваного, обвинуваченого; даних, які в рамках міжнародного співробітництва не підлягають розголошенню (оприлюдненню) згідно з міжнародними договорами України».

Узагальнено, що Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII не передбачає такої важливої норми про розподіл ролей користувачів та реєстраторів реєстру в залежності від рівня доступу до даних з обмеженим доступом та не класифікацію їх із відповідними правами доступу. Вважаємо, що зазначені відомості мають бути детально регламентовані в Положенні про Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, який розробляється та затверджується АРМА.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки : Закон України; Стратегія від 14.10.2014 № 1699-VII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1699-18>
2. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/772-19>
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (укр/рос) : Конвенція; ООН від 31.10.2003. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_c16
4. Does crime still pay? Criminal asset recovery in the EU: Europol Criminal Assets Bureau, O42 Financial Intelligence European Police Office (Europol). 2016. URL: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/criminal_asset_recovery_in_the_eu_web_version_0.pdf
5. Буяжди Г. Історія формування та передумови виникнення національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Підприємство, господарство і право. 2018. №3. С. 143-147
6. The 2009 Matrix Report confirms that the most popular way of coping is rapid conversion of non-cash assets to cash, pp. 13-14
7. Disposal of confiscated assets in the EU Member States. Law and practices. URL: <https://www.files.ethz.ch/isn/185046/Disposal-of-confiscated-assets-report.pdf>
8. Transfer to local/state institutions, Disposal Procedure in Finland, EU and MS Disposal Context: REuse of Confiscated Assets for social purposes: towards common EU Standards, 2014

9. Методичні рекомендації: «Настанови з управління арештованим майном». Навчально-методичне видання. Київ, ВАІТЕ, 2019. 208 с.

10. Загальна інформація щодо управління арештованими активами: відомості із офіційного сайту АРМА URL: <https://arma.gov.ua/pages/zagalna-info-vidnosno-upravlinnya-arest-aktyvamy>

11. Про виконавче провадження. Закон України. Перелік від 02.06.2016 № 1404-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1404-19>

12. Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Постанова Кабінету Міністрів України. Положення від 11.07.2018 № 613. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/613-2018-%D0%BF>

13. Про Примірний перелік майна, в тому числі у вигляді предметів чи великих партій товарів, зберігання якого через громіздкість або з інших причин неможливе без зайвих труднощів, або витрати на забезпечення спеціальних умов зберігання якого чи управління яким співмірні з його вартістю, або яке швидко втрачає свою вартість, а також майна у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню, що підлягає реалізації. Постанова Кабінету Міністрів України. Перелік від 13.09.2017 № 685. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/685-2017-%D0%BF>

14. Цивільний процесуальний кодекс України. Кодекс України. Кодекс, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15>

15. Про затвердження Порядку реалізації арештованих активів на електронних торгах. Постанова Кабінету Міністрів України. Порядок від 27.09.2017. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/719-2017-%D0%BF>

16. Про відбір на конкурсних засадах юридичних осіб, які здійснюють реалізацію арештованих активів. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 558. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/558-2017-%D0%BF>

17. Про Міжвідомчу комісію з питань реалізації активів. Постанова. Положення від 11.10.2017 № 768. База даних «Ligazakon». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/KP170768?an=30&q>

18. Звіт про діяльність Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів за 2018 рік. URL: <https://arma.gov.ua/files/general/2019/04/15/20190415170302-74.pdf>

19. Confiscation & asset recovery : Migration and Home Affairs. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/confiscation-and-asset-recovery_en

20. Клімова С.М. Організаційно–правове забезпечення запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та повернення активів в Україну. Науковий вісник публічного та приватного права: Збірник наукових праць. Випуск 5. К., Науково–дослідний інститут публічного права, 2016. С. 165-169.

21. Кримінальний процесуальний кодекс України. Кодекс України. Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>,

22. Про затвердження Порядку взаємодії при розгляді звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури та виконанні запитів іноземних держав щодо виявлення та розшуку активів. Наказ НА управління активами від 20.10.2017 № 115/197-о/297/а/869/857. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1342-17>

23. Пархоменко-Куцевіл О. Розвиток системи антикорупційних інституцій в Україні // Державне управління та місцеве самоврядування,

2018, вип. 3(38). С. 33-38.

URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03\(38\)/6.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03(38)/6.pdf).

24. Кладченко А. О. Особливості формування громадських інституцій у сфері антикорупційної діяльності. Підприємництво, господарство і право. Науково-практичний господарсько-правовий журнал. 2017. № 11. С. 171-174.

25. Бусол О. Виявлення, розшук та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: міжнародно-правові аспекти і досвід для України. Центр дослідження соціальних комунікацій НБУВ.

URL:

http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2375:vyavlennya-rozshuk-ta-upravlinnya-aktivami-oderzhanimi-vid-koruptsijnikh-ta-inshikh-zlochyniv-2&catid=71&Itemid=382.

26. Власюк В. Пошук та повернення активів за законодавством України. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. №1. 2018. С. 20-29. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/vlasuk.pdf>.

27. Никифорчук Д. Й., Чемерис Д. Д. Теоретичні аспекти організації і тактики розшуку безвісно зниклих осіб у сучасних умовах. Theoretical Aspects of Organization and Tactics of the Search for Missing Persons in Modern Conditions. 2018. URL:

<http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/7460/1/9.pdf>

28. Павленко С. Сутність і зміст поняття «Оперативно-розшукова тактика». Theory and practice of jurisprudence. 2018. Т. 2. №. 14. С. 14.

29. Пономаренко А. В. Проблемні питання щодо здійснення розшуку майна підозрюваного (обвинуваченого) та накладення на нього арешту. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2014. Вип. 28 (3). С. 103-106. URL:

[http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_28\(3\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_28(3)_27)

30. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо

лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України. Закон України від 18.04.2013 № 222-VII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/222-18>

31. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2018 рік. Розпорядження Кабінету Міністрів України. План від 28.03.2018 № 244-р. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/244-2018-%D1%80>

32. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2121-14>

33. Публічний звіт Голови Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів про підсумки діяльності відомства у 2018 році. URL: <https://arma.gov.ua/files/general/2019/02/25/20190225105244-44.pdf>.

34. Потьомкін А. Правда про АРМА: публікація, розміщена на веб-порталі «Юридична Газета», 2019 рік. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/pravda-pro-arma.html>.

35. Про затвердження Порядку оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення: Наказ НА управління активами від 15.02.2018 № 44. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0251-18>.

36. Терещук Г. А. Вимір транспарентності через міжвідомчу взаємодію (на прикладі Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів). Адміністративне та митне право, Правова позиція, № 1 (22), 2019. URL: <http://212.1.86.13/jspui/bitstream/.pdf>.

37. Пузирний В. Ф. Реалізація принципу відкритості в діяльності Державної пенітенціарної служби України. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки.

Запоріжжя, Запорізький національний університет, 2014. № 4 (1). С. 275-283.

38. Буханевич А. І. Забезпечення принципів відкритості та прозорості при налагодженні діалогу між владою та громадськістю. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=133>.

39. Вагина Н. М. Принципы публичного права: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. Самара, 2004. 357 с.

40. Городецька І. А. Принципи і завдання адміністративно-юрисдикційної діяльності URL: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2011/Pravo/2_79303.doc.htm.

41. Данильєва І. Е. Принципи організації та функціонування державної служби в Україні : дис...канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. К., 2005. 196 с.

42. Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання) : дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01. і 12.00.02. К., Київський університет ім. Т. Шевченка, 1999. 391с.

43. Кунєв Ю. Д. Принципи побудови та вдосконалення організаційної структури органів внутрішніх справ України: загальнотеоретичні аспекти державного управління : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Запорізький юридичний інститут, 2001. 227 с.

44. Битяк Ю. П. Публічна служба: посіб. для підгот. до іспиту / Ю. П. Битяк, Н. П. Матюхіна, С. А. Федчишин, за заг. ред. Н. П. Матюхіної. Харків, Право, 2018. 260 с.

45. Старчук О. В. Щодо поняття принципів права. Часопис Київського університету права. 2012. №2. С. 40-43.

46. Бабич В. А. Принципи функціонування Державної виконавчої служби. Адвокат. 2011. №11 (134). С. 34-37.

47. Янюк Н.В. Принципи публічної служби в національному законодавстві України: європейський вимір. Юридичний науковий

електронний журнал. 2014. №6. С. 153-157. [URL: http://www.lsej.org.ua/6_2014/42.pdf](http://www.lsej.org.ua/6_2014/42.pdf)

48. Шарая А.А. Принципи державної служби за законодавством України Юридичний науковий електронний журнал. 2017. №5. С.115-118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf

49. Гаркуша А.Т. Система принципів управління у сфері державної служби. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція, 2015. №18. Том 1. С.98-101.

50. Письменна І. І. Система принципів державної служби України в сучасних умовах суспільного розвитку. Вісник Академії митної служби України. Сер.: Державне управління. 2011. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2011_2_22

51. Термін «принцип»: Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980). URL: <http://sum.in.ua/s/pryncyp>.

52. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Підручник. Харків, Консум, 2001. 656 с.

53. Загальна теорія права. Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К., Ваіте, 2015. 392 с.

54. Нагаєв В.М. Публічне адміністрування: електронний навчальний посібник. Х., ХНАУ, 2018. 278 с.

55. Шура Н. О. Принципи публічного адміністрування як регулятори соціально-економічних процесів у національній економіці. Миколаївський національний університет імені ВО Сухомлинського. 2016. С. 260-263.

56. Конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування». Донбаська національна академія будівництва і архітектури, Кафедра менеджменту організацій. URL: <https://studfile.net/preview/5433235/page:15/>

57. Кошелева Л. Основні теоретичні підходи до визначення публічного адміністрування. Public Administration. 2018. №. 2. С. 13-19. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_02\(37\)/4.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_02(37)/4.pdf).

58. Про Національне антикорупційне бюро України. Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1698-18>.

59. Про Національну гвардію України. Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/876-18>.

60. Про Державне бюро розслідувань. Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/794-19>.

61. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19>.

62. Брюн Ж.-П., Грей Л., Стивенсон К., Скотт К. Руководство по возврату активов для специалистов-практиков. М., Альпина Паблишер, 2012. 356 с.

63. Про затвердження Порядку здійснення контролю за ефективністю управління активами. Постанова Кабінету Міністрів України. Порядок від 10.05.2018 № 351. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/351-2018-%D0%BF>

64. Андреева О.Б. Форми взаємодії органів внутрішніх справ з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування щодо профілактики правопорушень. Вісник Університету внутрішніх справ. Харків, 1998. Вип. 3–4. С. 65–72.

65. Білоус В.Т. Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект): дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07. Харків, 2004. 443 с.

66. Взаємодія органів слідства та дізнання у боротьбі з організованою злочинністю (психолого-правовий аспект): міжвідомчий науковий збірник. За

ред. А.І. Комарової, М.О. Потебенька, В.П. Пустовойтенка та ін. К., 2001. Т. 25. С. 538–544.

67. Гречанюк С.К. Взаємодія Державної кримінально-виконавчої служби України з публічними інституціями. Ірпінь, Національний університет ДПС України, 2011. 400 с.

68. Заброда Д.Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект): дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07. К., Національна академія внутрішніх справ України, 2005. 240 с.

69. Забрудський О.В. Взаємодія – в порядку, порядок у державі – у взаємодії. Фінансовий контроль. 2007. № 1. С. 1–5.

70. Караханов В.Е. Взаимодействие как управленческая категория. Проблемы теории и социологии управления: труды Академии МВД РФ. М., 1992. С. 69–72.

71. Козаков В. Взаємодія як організаційний принцип та ціннісний критерій державного управління. Вісник Національної академії державного управління. 2006. № 3. С. 179–188.

72. Косюта М. Взаємодія правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю. Теоретичні проблеми. Вісник прокуратури. 2001. № 6 (12). С. 7–15.

73. Лисенко В.В. Загальні положення теорії взаємодії та координації діяльності у розслідуванні податкових злочинів. Науковий вісник Академії ДПС України. Ірпінь, 2003. № 2 (20). С. 161–168.

74. Марчук Р. Сучасний стан і покращання взаємодії працівників податкової міліції та експертно-криміналістичної служби МВС при розслідуванні податкових злочинів. Науковий вісник Академії ДПС України. 2002. № 4 (18). С. 298–300.

75. Заброда Д.Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект): дис. на здоб. наук. ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07. Київ, 2005. 22 с.

76. Ростовська, К. В. Проблемні питання взаємодії суб'єктів формування та суб'єктів реалізації державної антикорупційної політики. (2019). URL: http://212.1.86.13/jspui/bitstream/123456789/3244/1/ilovepdf_com-80-84.pdf

77. Маркович Л. Особливості взаємодії органі місцевого самоврядування та територіальної громади. Національна академія державного управління при Президентові України, Дніпропетровський регіональний інститут державного управління. 2011. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03\(10\)/11mlistg.pdf1](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03(10)/11mlistg.pdf1)

78. Гречанюк С.К. Теорія та практика взаємодії органів та установ Державної пенітенціарної служби України з державними та неурядовими інституціями. Автореф. на дис. докт. юрид. наук за спеціальністю 12.00.07. Ірпінь, 2011. 44 с.

79. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. За заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. К., 2017. Частина 14: Електронна взаємодія органів публічної влади. С. П. Кандзюба, О. М. Хошаба, Ю. Б. Пігарев. К., ФОП Москаленко О. М., 2017. 60 с.

80. Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів. Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік від 08.09.2016 № 606. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/606-2016-%D0%BF>

81. Відомості із офіційного веб-сайту АРМА: «Антон Янчук: Комунікаційний напрям є одним із стратегічних викликів АРМА, поряд із недосконаlostями нормативного регулювання». 2019. URL: <https://arma.gov.ua/news/typical/anton-yanchuk-komunikatsiyniy-napryam-e-odnim-iz-strategichnih-viklikiv-arma-poryad-iz-nedoskonalostyami-normativnogo-regulyuvannya>

82. Про передачу цілісного майнового комплексу державного підприємства “СЕТАМ” до сфери управління Національного агентства з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від

корупційних та інших злочинів. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 № 47-р. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/47-2019-%D1%80>

83. Звіт про діяльність Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів за 2017 рік. URL: <https://arma.gov.ua/files/general/2018/06/06/20180606134642-24.pdf>.

84. АРМА укладено договір з Національним банком України : новини та анонси. – відомості із офіційного веб-сайту АРМА. URL: <https://arma.gov.ua/news/typical/arma-ukladeno-dogovir-z-natsionalnim-bankom-ukraini>

85. Деякі питання надання Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, доступу до інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України. Наказ НА управління активами від 19.09.2018 № 291/771. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1167-18>

86. Про затвердження Порядку надання Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, відомостей із персонально-довідкового обліку єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України: Наказ НА управління активами від 19.09.2018 № 292/770. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1168-18>

87. Деякі питання забезпечення діяльності Національного агентства з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 № 816. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/816-2018-%D0%BF>

88. Про затвердження Положення про міжрегіональні територіальні управління АРМА та внесення змін до деяких наказів АРМА. Наказ НА управління активами від 15.02.2019 № 38. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0248-19>

89. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>

90. Ростовська К. В. Проблемні питання взаємодії суб'єктів формування та суб'єктів реалізації державної антикорупційної політики. Правова позиція, № 2 (21), 2018. URL: http://212.1.86.13/jspui/bitstream/123456789/3244/1/ilovepdf_com-80-84.pdf

91. Радецький Р. Національне агентство з питань запобігання корупції в системі органів протидії корупції в Україні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. №1 (2017). С. 13. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/5822/1/>

92. Беляков К. І. Інформаційне право: аналіз термінологічно-понятійного апарату. Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. 2007. вип. 3. С. 67-79.

93. Сопілко І. М. Правове регулювання відносин щодо отримання органами державної влади України інформації: дис. ... кандидата юридичних наук: 12.00.07. Київ, 2010. 198с.

94. Нестеренко О.В. Право на доступ до інформації в Україні: конституційно-правовий аспект: дис. ... кандидата юридичних наук: 12.00.02. Харків, 2008. 239 с.

95. Петров Є.В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 Харків, 2003. 20 с.

96. Нестеренко О.В. Право на доступ до інформації в Україні: конституційно-правовий аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Харків, 2008. 20 с.

97. Новицький А. М. Інформаційне суспільство та Інтернет. Організаційно-правове забезпечення електронного оподаткування. Збірник тез (Ірпінь, НАДПС, 2008 рік). Ірпінь, Національний університет державної податкової служби України, 2008. С. 62.
98. Швець М., Калюжний Р., Цимбалюк В., Гавловський В., Брижко В. Україна на шляху до інформаційного суспільства. Правова інформатика. 2003. № 1. С. 95.
99. Кукшинова О. О. Правове регулювання доступу до відкритої інформації: дис. ... кандидата юридичних наук: 12.00.07. Київ, 2012. 211 с.
100. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики: монографія / Р. А. Калюжний та ін. / за ред Р. А. Калюжного та В. О. Шамрая. Київ. 2002. 296 с.
101. Бродовський В. В. Інформаційне забезпечення діяльності дільничного інспектора міліції: дис. ... кандидата юридичних наук: 12.00.07. Київ, 2011. 209с.
102. Прінь Л. Інформаційно-аналітичне забезпечення – передумова планування роботи. Вісник прокуратури. 2006. №4. С. 81-85.
103. Лушер В. В. Поняття інформаційного забезпечення органів прокуратури України. Форум права. 2014. № 1. С. 338–341 URL: http://AAnbuv.gov.uaAj-pdfAFP_index.htm_S014_1_59.pdf
104. Бабалік Є. П. Адміністративно-правові основи інформаційного забезпечення митних органів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2010. 18 с.
105. Мохова Ю. Л., Линьова Н. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державного управління. 2019. URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/3384/1/ilovepdf_com-74-80.pdf
106. Телешун С. О. Інформаційно-аналітична діяльність в державному управлінні. Навч.-метод. Матеріали. К., НАДУ, 2013. 36 с. URL:

http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/d7c65b5c-8b77-480f-9c92-e53c48093520.pdf

107. Публічний звіт т.в.о. Голови Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів Віталія Сигидина про підсумки діяльності відомства у 2019 році. [URL: <https://arma.gov.ua/zvit-pro-robuty>

108. Яременко О. І. Правові проблеми регулювання інформаційної діяльності у сфері державного управління. Інформація і право, №3. (2011). С. 56-63.

109. Перелік відомостей, що становлять службову інформацію в Національному агентстві України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: затв. Наказом АРМА від 19.08.2017 року №81

110. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 04.09.2015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56383

111. Рекомендації щодо збору даних StAR (2014). URL: <https://www.unodc.org/unodc/ru/quick-Links.html>

112. Director of the Assets Recovery Agency v. T and others (2004), EWHC 3340.

113. Розшук незаконно отриманих активів. Практичний посібник. Міжнародний центр з повернення активів, 4051 Basel, Switzerland, 2015. URL: https://www.baselgovernance.org/sites/default/files/2019-01/tracing_illegal_assets_Ukrainian.pdf.

114. Відомості із офіційного веб-сайту АРМА. URL: <https://arma.gov.ua/news/typical>

115. Інформаційно-аналітична діяльність та технології аналізу даних у правоохоронній діяльності: підручник / П.В. Пашко, В.В. Чмелюк, А.М. Лисеюк та ін. Ірпінь, Університет ДФС України, 2019. 164 с.

116. Відомості із публічного звіту Голови Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів Антона Янчука про підсумки діяльності відомства у 2018 році. URL: <https://arma.gov.ua/zvit-pro-robuty>

117. Король В.В. Засада гласності та її обмеження в кримінальному судочинстві України. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09., Львів, 2002. 190с

118. Мінаєва І.М. Відкритість і прозорість діяльності органів публічної влади. Теорія та практика державного управління. 2008. № 4. С. 320-326

119. Мазурик С.В. Інформаційно-правове забезпечення діяльності органів прокуратури України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07, Тернопіль, 2017. 222с.

120. Гудима Н.В. Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України: автореф. дис. на ... канд. наук з держ. упр. 25.00.01. Київ, 2008. 22 с.

121. Тимошенко Н. В. Співвідношення принципів відкритості та прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування: сіамські близнюки” чи узгоджена пара? Ефективність державного управління. 2015. № 44 (1). С.125-131.

122. Андрійчук Т. Прозорість як принцип державної комунікативної політики. Політичний менеджмент. 2010. № 2. С. 73-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2010_2_9

123. Кондратенко В. М. Сутність прозорості здійснення процесуальних дій в адміністративному судочинстві України. Порівняльно-аналітичне право. 2015. №1. С. 183-186.

124. Ткач І.В. Принципи прозорості та відкритості як невід’ємна складова публічного управління: теоретичний аспект. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2016. № 12(1). С. 25-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_12%281%29__6

125. Пухкал О. Прозорість як важливий чинник модернізації державного управління. Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. 2010. № 1. С. 13-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2010_1_4

126. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків, БУРУН і К., 2011. 334 с.

127. Пилаєва В. М. Адміністративно-правові засади забезпечення транспарентності в діяльності органів виконавчої влади в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07, Харків, 2017. 245 с.

128. Кройтор В. А. Процесуальний зміст принципу гласності цивільного судочинства. Форум права. 2011. № 3. С. 419–427. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11kvagcc.pdf>

129. Квітка Я.М., Гусєва К.А. Принцип відкритості та прозористі у діяльності поліції. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. №1. 2016. С. 164-173. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cZ>

130. Співак Д. П. Інститут транспарентності у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Політологічні записки. 2011. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2011_4_48

131. Христинченко, Н. П. Принципи відкритості у діяльності органів виконавчої влади: проблеми реалізації. Наше право, №7. 2013. С. 47-52. URL: - http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nashp_2013_7_10.pdf

132. Нестерович, В.Ф. Принципи відкритості та прозорості в діяльності органів державної влади як передумова утвердження демократії участі. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/1110>

133. Хавронюк М.І. Експертний висновок щодо меж цивільного контролю, підготовлений в рамках публікації статті «Цивільний контроль за діяльністю Національного антикорупційного бюро України з боку ради

громадського контролю: форми, інструменти, повноваження, межі. Рада громадського контроль при НАБУ. URL: <https://rgk-nabu.org/uk/diyalnist-rhk/korysni-dokumenty/ekspertniy-visnovok-shchodo-tsvilnogo-kontrolyu-gromadskikh-rad>

134. Реєстр активів, на які накладено арешт в кримінальному провадженні: відомості із офіційного веб-сайту АРМА. URL: <https://arma.gov.ua/register-of-seized>.

135. Тендерна документація щодо процедури закупівлі: відкриті торги, предмет закупівлі: послуги щодо системи баз даних ДК 021:2015 48610000-7 (ліцензійне програмне забезпечення (система керування базами даних) для створення Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні). URL: <https://prozorro.gov.ua>

136. Баулін О.В. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого та їх правові гарантії. Монографія. К., Нац. акад. внутр. справ України. 2001. 232с.

137. Вільчик Т.Б. Забезпечення всебічності, повноти і об'єктивності дослідження обставин кримінальної справи засобами прокурорського нагляду: автореф. дис. канд. юрид. наук 12.00.09. Х., Нац.юрид. академія України. 1991. 20с.

138. Кримінальний процес України. Підручник / Грошевой Ю.М.; Хотенець В.М. за ред. Ю.М. Грошевого. Х., Право. 2000. 487с.

139. Стахівський С.М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів. К, Атака. 2009. 64с.

140. Тертишник В.М. Гарантії істини та захисту прав і свобод людини в кримінальному процесі. Дніпропетровськ, Дніпр. державний ун-т внутрішніх справ. 2002. 350 с.

141. Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження. Наказ Міністерства юстиції України. Положення. Перелік від 05.08.2016 № 2432/5. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1126-16>

142. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень. Рішення. Вища рада правосуддя від 19.04.2018 № 1200/0/15-18. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v1200910-18>

ДОДАТКИ

Додаток А

*Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати
дисертації*

1. Давидюк А.М. Діяльність із виявлення та розшуку активів, отриманих від корупційних та інших злочинів: адміністративно-правове забезпечення. Науковий вісник публічного та приватного права 2019. Випуск 4. Т.2. С. 41-45.

2. Давидюк А.М. Правове забезпечення сучасних інформаційних процесів у діяльності національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Випуск 3(28) Т. 2. С. 42-46.

3. Давидюк А.М. Деякі особливості взаємодії Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів із органами публічної влади. Актуальні проблеми правознавства. 2019. №4 (20). С.70-75.

4. Давидюк А.М. Правове забезпечення удосконалення прозорості діяльності АРМА Наукові записки. Серія: Право. 2019. Випуск 6. Спецвипуск. Кропивницький : ТОВ «Полімед-Сервіс», 2019. С. 113-116.

5. Давидюк А.М. Щодо питання менеджменту злочинними активами в Україні (адміністративно-правовий аспект). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2019 № 41 том 1. С. 65-68

a. Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Давидюк А.М. Взаємодія в питаннях виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційни. Актуальні проблеми

модернізації законодавства та освіти в умовах євроінтеграційного поступу України (Чернігів, 27–28 жовтня 2016 р.), ЧНТУ, 2016. С. 85-88.

7. Давидюк А.М. Інформаційне забезпечення функціональної та управлінської діяльності щодо виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Публічне право в умовах реформування правової системи. Матеріали науково-практичної конференції, м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 22 травня 2017 р. Тернопіль, 2017. С. 82-84.

8. Давидюк А.М. Менеджмент злочинними активами в Україні. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід»: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Тернопіль, 20-21 квітня 2018 р.). Тернопіль, Економічна думка, 2018. С. 108-110.

9. Давидюк А.М. Правове забезпечення покращення прозорості діяльності АРМА. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Тенденції реформування правової системи України і країн світу: правовий, психологічний та соціокультурний аспекти» (Тернопіль, 12 листопада 2019 року). Тернопіль, ТНЕУ, 2019. С. 75-77.

Додаток Б

РЕКОМЕНДАЦІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ДО ПРОЕКТУ НАКАЗУ ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР АКТИВІВ, НА ЯКІ НАКЛАДЕНО АРЕШТ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ (в частині забезпечення прозорості політики обліку арештованих активів)

1. Це Положення визначає порядок формування, адміністрування, ведення Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні (далі – Реєстр), доступ до відомостей та публікацію загальнодоступних даних.

2. Реєстр створений та ведеться з метою забезпечення централізованого обліку відомостей про арештовані активи та активи, визнані необґрунтованими у позовах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, а також обліку заходів пов'язаних зі збереження активів в рамках кримінального провадження.

3. Реєстр – ієрархічна база електронних даних із публічним веб-інтерфейсом, яка містить відомості про:

1) номер кримінального провадження у Єдиному реєстрі досудових розслідувань, в якому прийнято рішення про накладення арешту на актив;

2) активи, на які накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави: опис активів, характеристика активів (майна), що дає можливість ідентифікувати їх місцезнаходження; оціночна вартість майна, майнових та інших активів; наявна інформація про осіб, які володіють, користуються

та/або розпоряджаються такими активами (майном). Відомості про осіб можуть містити:

для фізичної особи - резидента – прізвище, ім'я та по батькові, дату народження, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію та номер паспорта громадянина, номер у Єдиному демографічному реєстрі, адресу місця реєстрації;

для фізичної особи - нерезидента – прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові, дату народження, інші відомості, що дають можливість її ідентифікувати;

для юридичної особи - резидента – повне найменування, ідентифікаційний код згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

для юридичної особи – нерезидента – повне найменування, місцезнаходження, інші відомості, що дають можливість її ідентифікувати;

3) дані щодо особи підозрюваного, обвинуваченого, визнаного винним у справі за позовом про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави:

прізвище, ім'я, по батькові особи; реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію та номер паспорта; дату та місце народження; адресу місця реєстрації;

4) орган, слідчий якого розслідує (розслідував) відповідний злочин, орган прокуратури, прокурор який здійснює нагляд:

назву органу досудового розслідування, прізвище та ініціали слідчого (слідчих);

назву органу прокуратури, прізвище та ініціали прокурора (прокурорів);

5) суд (або слідчого суддю), який ухвалив рішення про арешт або скасування арешту щодо активу, в тому числі у справах за позовами про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави:

назву суду;

прізвища та ініціали судді (суддів), який (які) постановив(ли), ухвалили рішення про арешт відповідного активу;

б) орган прокуратури, прокурора який скасував арешт майна:

назва органу прокуратури;

прізвище та ініціали прокурора;

7) заходи, вжиті у кримінальному провадженні, пов'язані з арештом та управлінням активами: (наприклад, передання активу в управління, обрання управителя, зарахування коштів на казначейський рахунок держави тощо)

8) суд, в якому здійснюється (здійснювався) розгляд у відповідному кримінальному чи цивільному провадженні:

назву суду;

прізвища та ініціали судді (суддів), який (які) здійснюють (здійснювали) розгляд у відповідному провадженні;

9) судове рішення про конфіскацію, спеціальну конфіскацію або стягнення в дохід держави активів:

назву суду;

прізвища та ініціали судді (суддів), який (які) прийняв(ли) рішення про конфіскацію, спеціальну конфіскацію або стягнення в дохід держави активів;

номер судового рішення про конфіскацію, спеціальну конфіскацію або стягнення в дохід держави активів;

10) стан виконання судового рішення про конфіскацію, спеціальну конфіскацію або стягнення в дохід держави активів та стан управління конфіскованими активами;

11) рішення іноземних компетентних органів щодо накладення арешту та конфіскацію активів в Україні, стан їх виконання;

12) рішення компетентних органів України щодо накладення арешту та конфіскацію активів за кордоном, стан їх виконання;

13) міжнародні угоди щодо розподілу та повернення активів в Україну.

4. Держателем та Адміністратором Реєстру є АРМА. В аспекті прозорості політики публікації та доступу до даних Реєстр, завданням АРМА є забезпечення об'єктивного та обґрунтованого балансу публічності та конфіденційності відомостей про арештовані активи на засадах демократизму, поваги до прав людини та ефективності досудового розслідування. Механізм забезпечення прозорості та загальнодоступності відомостей із Реєстру досягається шляхом:

а) дотримання прав суб'єктів (учасників) досудового розслідування;

б) недопущення публікації відомостей, які можуть завдати шкоди кримінальному провадженню, створити загрозу національній безпеці чи розголошенню відомостей, які охороняються законом;

в) оперативності – швидкому та вчасному публікуванню відомостей та обтяжень;

г) повноти інформації – із обсягу даних про активи, що надходять із Єдиного державного реєстру судових рішень до АРМА, виділяється та, що повністю відповідає змісту рішення суду;

д) достовірності інформації. Інформація для потреб публічного поширення має бути об'єктивною, коректною, віддзеркалювати фактичну ситуацію, стан активу, його характеристики.

е) аналітичного призначення – структури та тип опублікованих даних дають можливість застосування спеціальних технічних методів обробки інформації у відкритому доступі, завдяки чому можливе використання аналітичних інструментів та засобів прикладного програмування (API).

5. АРМА забезпечує:

5.1. програмно-технічне супроводження програмного забезпечення Реєстру, надання доступу до нього уповноваженим суб'єктам та посадовим особам структурних підрозділів АРМА;

5.2. збереження і захист даних, що містяться у Реєстрі;

5.3. вільний та безперешкодний доступ до публічних даних, які містяться в Реєстрі у повному обсязі як безпосередньо, так шляхом виконання вимог Законів України «Про доступ до публічної інформації» та «Про звернення громадян»;

6. Відомості із реєстру арештованих активів є відкритими, з урахуванням обмежень, а саме: даних, які містять опис, характеристику активів (майно), що дає можливість ідентифікувати місцезнаходження активів (майна), та/або особу, яка володіє, користується, розпоряджається такими активами (майном), за винятком відомостей про юридичних осіб; особи підозрюваного, обвинуваченого; даних, які в рамках міжнародного співробітництва не підлягають розголошенню (оприлюдненню) згідно з міжнародними договорами України.

6.1. Обмеження доступу до відомостей, зазначених у п. 5 даних Рекомендацій є необхідним заходом, оскільки, інформація про арештовані активи є частиною досудового розслідування кримінальних проваджень, її розголошення має відбуватись із особливою обережністю, що пов'язано як із ефективністю слідства та арешту активів. Обмеження доступу до відомостей зазначених у п. 5 даних Рекомендацій супроводжується недопущенням необґрунтованого втручання в приватне життя людини та громадянина. Підставами обмеження даних Реєстру, в тому числі, про активи та осіб, можуть бути положення міжнародних угод та договорів у відносинах міжнародного співробітництва, згода на розголошення яких здійснюється за згодою сторони угоди.

7. АРМА, за погодженням із сторонами процесу або за рішенням суду (з метою утвердження демократії та принципів верховенства права) за умови відсутності шкоди особі, досудовому розслідуванню чи публічному інтересу у справах про накладення арешту чи скасування арешту на активи, може здійснювати публікування даних для загального доступу, щодо яких встановлено обмеження, у разі високого суспільного інтересу до таких відомостей:

- а) високої частоти їх запитування;
- б) за результатами опитування громадської думки;
- в) антикорупційного ефекту та/або економічного ефекту від оприлюднення наборів даних.

8. Для забезпечення оприлюднення та регулярного оновлення публічної інформації у формі відкритих даних АРМА регулярно завантажує та оновлює на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних набори даних про арештовані активи в повному обсязі за винятком обмежень, встановлених законом.

Додаток В

ДОВІДКА

про впровадження матеріалів дисертації Давидюка Андрія Миколайовича «Правове забезпечення публічного адміністрування у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» у навчальну та наукову роботу Тернопільського національного економічного університету

19.09.2019

Матеріали дисертаційного дослідження Давидюка Андрія Миколайовича «Правове забезпечення публічного адміністрування у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» у навчальну та наукову роботу Тернопільського національного економічного університету наступним чином:

1. Результати дисертації та її результати використані при проведенні наукових досліджень питань публічного адміністрування у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

2. У роботі кафедр використовуються наступні наукові доробки:

- Давидюк А.М. Діяльність із виявлення та розшуку активів, отриманих від корупційних та інших злочинів: адміністративно-правове забезпечення. Науковий вісник публічного та приватного права 2019. Випуск 4. Т.2. С. 41-45.
- Давидюк А.М. Правове забезпечення сучасних інформаційних процесів у діяльності національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Випуск 3(28) Т. 2. С. 42-46.
- Давидюк А.М. Деякі особливості взаємодії Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів із органами публічної влади. Актуальні проблеми правознавства. 2019. №4 (20). С.70-75.
- Давидюк А.М. Правове забезпечення удосконалення прозорості діяльності АРМА Наукові записки. Серія: Право. 2019. Випуск 6. Спецвипуск. Кропивницький : ТОВ «Полімед-Сервіс», 2019. С. 113-116.

3. Основні результати роботи використані при формуванні навчально-методичних комплексів підготовки фахівців-юристів.

4. Результати дисертації використовуються при викладанні навчальних дисциплін: «Правові інституції», «Адміністративне право України».

Заступник декана юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету,
кандидат юридичних наук, доцент

В.М. Слома